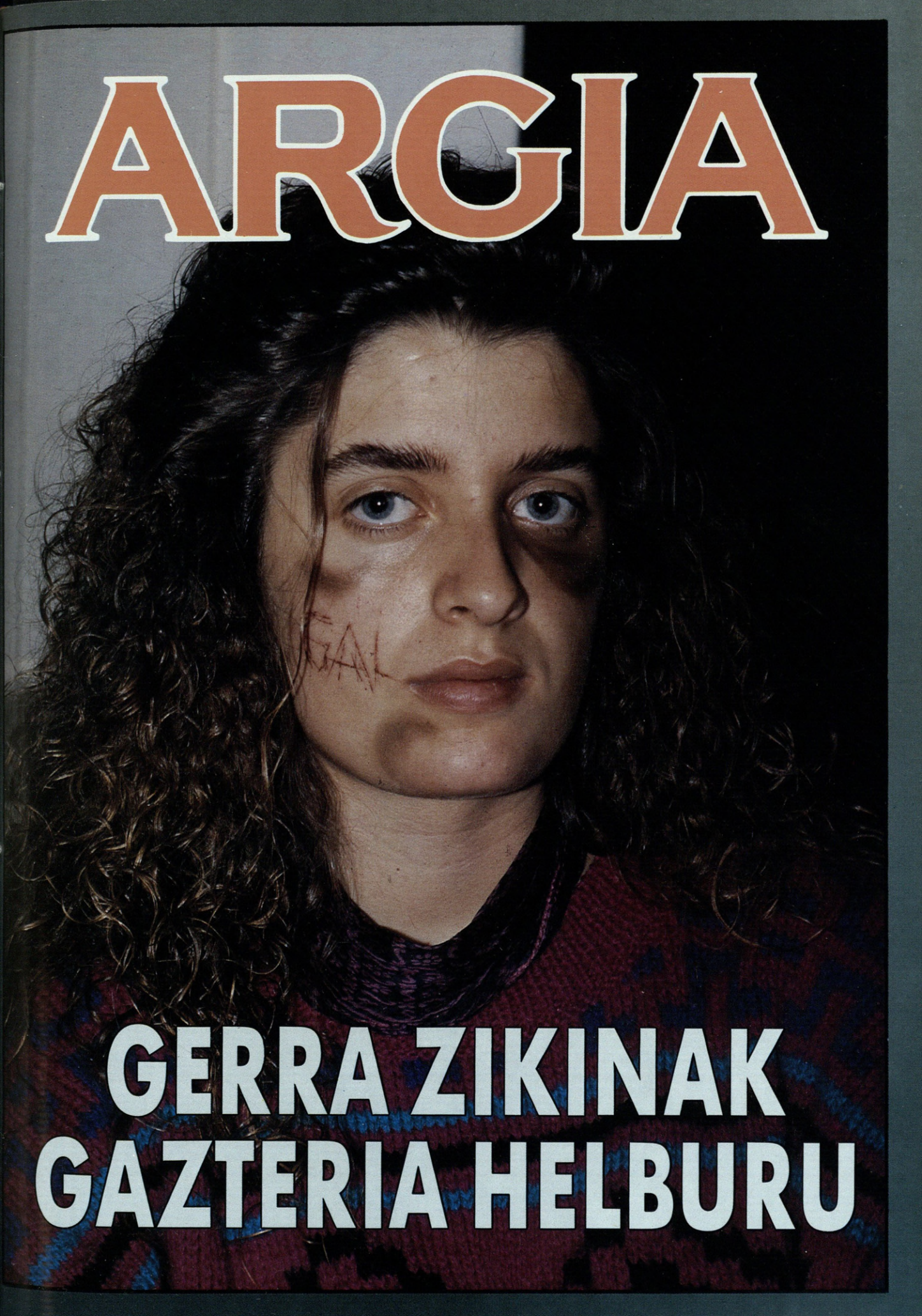

ARGIA

**GERRA ZIKINAK
GAZTERIA HELBURU**

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Exadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.245. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

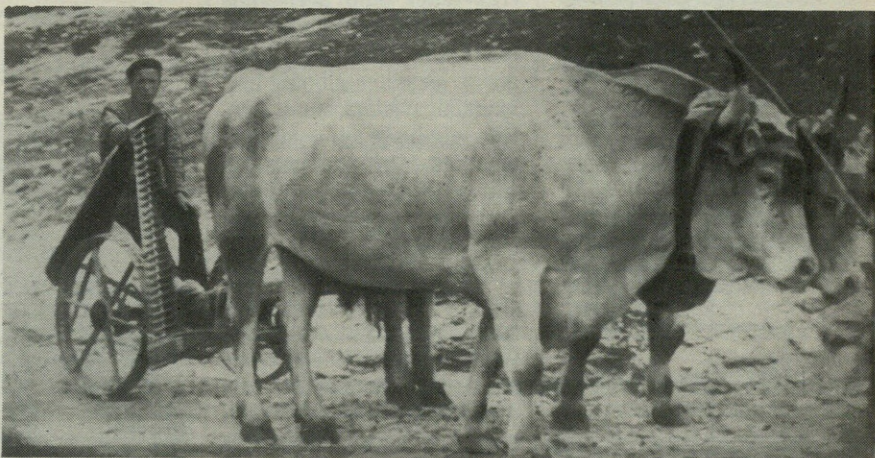
- 12.— Politika laburrak.
- 13.— Inkontrolatuek gaztea eta ikaslea erasotzea helburu. **N. Arrastoa.**
- 16.— Kronika politikoa.
- 18.— Gangoiti: «Ez da posible EEE-tik kanpo geratzeari, suizidioa litzateke». **X. Letona.**

ERREPORTAIK

- 20.— TREVI taldea Europako Errepresio Taldea. **Joxe Mollarri.**
- 22.— ETB auzitan 'Terra Lliure'ri egindako elkar hizketa medio. **I. Murua.**
- 24.— Nafarroako herrisen etengabeko hustea. **I. Camino.**
- 36.— B eta D ereduaren ibilaldia. **X. Makazaga.**
- 38.— Santiago Onaindia: «Lehen-go idazleok oso baztertuak izan gara». **I. Murua eta X. Makazaga.**
- 42.— Eskuetako gaitza, pilotariaren etsai. **I. Goikoetxea.**

KULTURA

- 45.— Kulturataria.
- 46.— Musikaste, partitura ahaztu eta gordeak abangoardiarekin batera. **Lorea Agirre.**
- 48.— Komikigintzaren panorama Kultur Txou-en erakusketan. **Gorka Arrese.**
- 50.— Zestoako zine topaketetan amateurrak bi astez jaun eta jabe. **Joxan Oiz.**
- 53.— Munduan zabaletik kultura: Els Comediantes. **J.M. Heritz.**
- 58.— Azkena.

SANTIAGO ONAINDIA karmeldarrak euskal kulturaren alde egindako bizitza oso baten testigantza eskaini digu ARGIA honetan. Politikako orrialdeetan, TALDE INKONTROLATUEN erasoak direla-ta buruturiko erreportaiak eta GANGOITIRI egin elkar hizketa aipagarri. NAFARROAKO HERRISKAK DESAGERTZEN doazen errealtatea plazaratzen du aste honetako erreportai nagusiak. IBILALDIAREN inguruan, irakaskuntza ereduak Bizkaian zertan diren ikertzen da. Kulturari bi berri nagusi: Zestoan ospatzear dauden zinema tokapetak, etorkizuneko euskal zinearen harrobi; eta Gernikako Kultur Txou komiki erakusketak. Gai mardulak beraz, hain zuzen denon ahotan daudenak.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Arexabaleta.

Iparraidean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Cogorza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibere.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elsegui, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastorta, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Irabarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Ailande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobeaskoa.

Diselnu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	430 libera.
Estatu Espainola.....	6.500 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.600 pezeta.
Airez.....	13.000 pezeta.

MAIATZA 21 MAIATZA 27

maiatzaren 28an ilbe-
behera

eguzkia: (maiatzaren 21ean)
irten: 7,06
sartu: 19,34

mareak: (maiatzaren 21ean)
gora: 06,22 eta 18,30
behera: 12,27 eta 24,48

LIBURUAK

JOSU LANDA

Izenburua: Txina zaharreko kontu zaharrak.

Kontalaria: J.M. Zabaleta.

Argitaratzailea: Erein.
Ganbara saila.

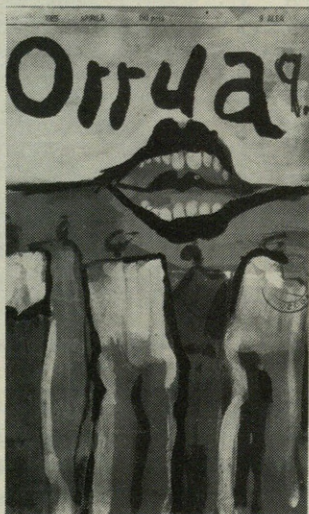
Herri tradizioaren ahotik jasotako ipuingintzaren barruan, ipuin txinarrak aipamen berezia merezi dute. Antzinakoen artean gordezen diren zaharrenak zeintzu diren esatea zaila da, baina garbi dago arabiarrekin batera txinarrak izan direla ipuingintza tradizionalarren barruan eragin haun-

diena izan dutenak. Seguru aski, beren miresgarritasuna guztiz aparta delako. Pertsonaiak ez dira sekula animaliak izaten, gizakiak edo gizaki formakoak baino; halere, pertsonaia horien inguruan sortzen diren elementu fantastikoak guztiz liluragarriak bihurtzen ditu gizakiok. Errealitatearekiko lotura konklusio edo moralejan ematen da, baina hori gainerako herri-ipuinetan bezalaxe. Ipuin txinarrak laket dute pertsonaia aristokratikoak jende xumearekin nahastea, haragizko gizakien alboan pertsonaiak misterioak ipintzea, eta berorien gaia amodioa eta jatortasunaren garrantziarekin bat ondasun material hutsen morrontza izan ohi da.

Jexux Zabaletak kontatzen dizkigu ipuinok. Eta kontatzen dizkigula diogu, liburuan Zabaleta ez delako agertzen itzultzaile edo moldatzaile bezala, kontalaria bezala baizik. Nolaz eta ipuin txinar batzuren kontalaria izatea zer den ez zaigun orriotan azaltzen, ezta inongo hitzaurretan argibiderik ematen, imajina dezagun Zabaletak ipuinok aitortu gabeko iturrietatik jaso ondoren bere kasa idatzi dituela, bere idazle hizkuntz baliabideak gisara erabiliz, eta ez dira gutxi. Jakin badakigu Grimm-darrak edo Andersenek herri-tradiziotik edan zutela gerora beren kasa sortzeko, baina euskaldun batek gauza bera egitea ipuin txinarrarekin erabat bitxia egin zaigu, bestelako baloraziorik egin gabe. Ausarta beraz, Zabaleta, eta zinez eskertu egiten dela ausardia hori, ipuinak fin eta dotore irten bait zaizkio, irakurtzeko atsegin. Itzultzailea idazle frustratu dela dioen topikoa Jexux Zabaletarengan erabilgarria dela betidanik pentsatu izan dugunez, ea noiz ausardia horrek sor-kuntz lanetara eramaten

duen.

Bukatzeko esan Txina Zaharreko ipuinez osatutako liburu honekin batera, beste liburu bat argitaratu dela Tibeteko ipuinekin, ezaugarri berberekin eta Jexux Zabaleta kontalari dugula. Lehenaren marrazkiak Alvaro Matxinbarrenak egin ditu, eta bigarrenarenak Antton Olariagak.

Aldizkariaren izena:
Orrua.

Ezaugarriak: Zumaia-ko aldizkaria. 9. zbka. 1989ko apirila. 150 pzt.

Lantzean behin herriz herri lan isilaren bidez kalertzen diren aldizkari txiki horietara bildu behar ditugu begiak. Oraingoan Zumaia-ko «Orrua»ri tokatu zaio txanda, 9. zenbakia argitaratu berria bait daukate. Udaren babespean Inpernupe Elkarrekin argitaratzen duen aldizkari honek bi urte luze bete ditu kalean, eta denbora horretan 65 bat lagunen partaidetza lortu dute. Hori bezalako datuek animatzen dute koadrila hau aldizkariarekin segitze-
ra, baita orrialdeak gehitu

edota itxura hobetzera ere.

Zenbaki hau San Telmoetako festen inguruan osatu dute, eta festa horiek badute isladarik orriotan, inkesta fotografikoa barne. Horrez gain, Zumaia-ko Jehovaren Testigui buruz erreportaia luze eta primerakoa dake karkigute, Euskal Eskola Publikoaren gaiari ere beste tarte batean eutsiz. Euskal Herriko Itzuli Ziklista eta Zumaia-ko Kross Herrikoia ditugu kirol arloa osatzen duten bi elementuak. Horoskopoa, komikiak, literatura lanak, umeen marrazkiak eta argazkilaritza ere ez dira falta osasuntsu bide dabilen euskarazko aldizkari honetan. «Osasunez eta ondasunez» ekin diote udaberriari, haiek esan bezala.

Aldizkariaren izena: Enbido (denborapasa eta hitz gurutzatuak).

Argitaratzailea: Elkar.

Ezaugarriak: 2. zbka. 1989ko martxoa.

Joan den astean pentsatzen genuen denborapasazko aldizkari honetazko komentarioa egitea, baina hasi aurretik denborapasatoko bat osatzeari ekin genion. Lehenaren ondotik, hurrengo eta gero beste bat. Konturatu gabe, bizioak eraman

gintuen eta ia erabat bukatu arte ezin izan genuen lerrook idazten hasi. Horra hor atzerapen honen arrazoia, eta aurkeztera goazen produktuaren kalitate seinala. Bigarren zenbaki honek aurrekoaren mailari eusten dio eta eskema aldetik ere berdintsua da. Ez dakigu estraineko hark zer moduzko arrakasta lortuko zuen salmenta aldetik (den-

borapasetakoa ohitura kontua bait da), baina dirua galduta ere merezi du halako projektekin aurrera segitzeak.

Ezagunak genituen «Enbido» izengoitiaren atzean dagoen Elozegi-Manterola bikotea, besteak beste ARGIAN eta «Hemen» en argitaratutako hainbat hitz-gurutzatu zirela medio. Beren adoreak mugarik ez du an-

tza. Lau zenbaki agindu dituzte aurtengo eta hurrengoak ekainerako. Bat erosten duenak hurrengoak ere ezinbestez erosiko dituela dudarik ez dugu egiten. Areago, hitzen definizioetan umorea zorrotzuz segitzen badute. Nola ez egin barre «Zuberoa» ren definizioan honokoa irakurritakoan: «Euskal lurralde hau gabe, zer egingo luke Beni-

to Lertxundik?». Benetan diogu gisako erdal aldizkerien parean «Enbido» k ez daukala zer enbiriaturik, orrialde kopurua ez bada. Eutsi, bada, goiari.

ASTE HONETAN NABARMEN

EDORTA JIMENEZ

Zezenari adarretatik, gizonari... lanetik

Izenburua: Zezenak Euskal Herrian (Gure baitan dituzten erro luze-ekutuak)

Egilea: Iñaki Azkune Mendia

Argitaratzailea: Udako Euskal Unibertsitatea.

Hitzaurrea: Joxe Azurmendi.

Zezenketekikoa, gurean, eztabaida luzea izan da eta da, oraindik ere. Frankismoaren sasoian zezenketak «fiesta nacional» izaten zirela eta, «corridak» goitik gora gaitzesteraino heldu ginen gehienok. Egia esan, nik neuk ez dut sekula ere maite izan halako ikuskizunik. Bestalde, izan da, bai, gaitzespen horri aurrea hartu gura eta zezenketa Euskal Herrian sortua dela esan duenik ere. Erasotzea ei da defentsabiderik hoberena. Aldekoek nahiz aurkakoek, dokumentazio trinkoa falta izan dute eztabaidekide guztitsuek. Hutsune horrek berorrek ahalbidetu du eztabaidaren gurrupilak betiko basatzan sartuta irautea, ez arre ez iso. Oraingoan, alabaina, beste urrats bat igarotzeko unean gara. Iñaki Azkune Mendiak zazpi urteko lana kaleratu du, «Zezenak Euskal Herrian», zeinen azpititulua, ezin esanguratsuagoa, «Gure baitan dituzten erro luze-ekutuak» den.

Doi-doi geratu da mila orrialdeetara heldu barik liburua lodikote hau. Hala bada, ez da inor harrituko ez dudala osorik irakurri esaten badut. Areago, ez da hau jarraian irakurtzeko liburua, ez. Ezer izatekotan, eta bada, kontsultarako liburua duzue. Dena dela, lana garrantzitsua delakoan, begiradaxoren batzu eskeini dizkiot tarteka marteka azken hamar egunotan.

Hasteko, bilketa lana da Azkunek Udako Euskal Unibertsitatearen laguntzaz eskaintzen diguna. Zezenei buruz, zezenketa hutsei baino, aintzinatean hasita eta gaurdaino sortu den dokumentazio hustu gura izan du gizon adoretzu honek. Datuak, gero, sailkatu egin ditu.

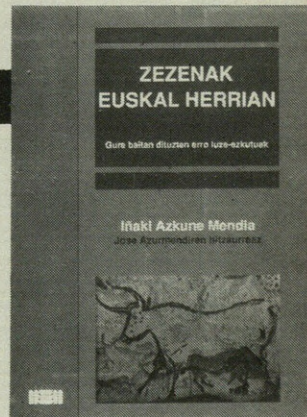
Hasteko eta behin, Euskal Herriko lehen zezenaren ingurukoak azaltzen dizkigu Azkunek, Uro zahar harenak, alegia. Horren ostean, zezenek zenbait erlijiotan bete izan dutena aztertzen du, euskal mitologiara jotzeko azkenik. Bai kapitulu hauetan eta bai beste guztietan ere, kapitulu kapitulu, bibliografia zehatza eskaintzen zaigu (Bibliografia guztiok begiratu ditut eta harrituta geratu naiz. Bakar baten lana ote da hau baina?)

«Zezenak Erdi Aroan» da

hurrengo kapituluaren izena. Ostean, hurrenez hurren, kapitulu bana eskaintzen zaie XVI., XVII., XVIII. mendeek. Interludioa egiten da, «Martintxoren arazoa» delakoari ekiteko. Goya-k akuafuertetan pintatu zuen «oinezko» toreatzailea duzue Martintxo hori, arin esanda esateko. Beraz, «oinezko» horrek argi deza ke kapituluaren jomuga zein den.

XIX. mendea hiru herenetan zatitu du Azkunek, oraingo mende hau, Gerrate aurrerainoko urteetarainoko tartea baino ez bada ere, lau zatitan bereiztu duen bitartean. Arestian esan dudanez, ez da hau jarraian irakurtzeko liburua, hala da ze, aurkibide toponomastikoa dakar azkenean. Bertan begiratu baino ez eta laster aurkituko dituzue gura dituzuenak. Ni neu holaxe ibili naiz, frogatxoak eginez, inguruan ditudan herrien gainekoak begiratzin. Literaturak zein historiak, antropologiak nahiz soziologiak, edozeinek du hemen etorria berritzeko makina bat gai.

Ulergarria denez, ez dira diratekeen datu guztiak bildu. Hutsunerik ere bada, ze zezenketak edo antzekoak egin izaten zirena ziur dikedan lekuren batzu ez dira agertzen. Honen osagarria

izan beharko du, beraz, tokian tokiko zezenzaleek herrietako artxibategietan egin beharreko ikerketa sailak, etorri ere etorri egingo direnak, ezertan ziur bana go hurrengoan bait nago, liburua honek poza eta amorrua eragingo dituelakoan, aintzat non eta norengan. Dena dela eta beste edozein gainetik, beste alde batek poztan nau ni, poztu; aurrerantzean Euskal Herrian gai honi ganoraz ekingo dion nornahik euskaraz ekin beharko diola, alegia. Jai izango du bestela. Arlo honetan, beste inontxo ere ez bezala, ezinbestekoa izango da euskara.

Azkenik, hiztegia eta hitzaurrea ere badakartza, hobe ez, liburuak. Nondik atera dituen hitzak Azkunek, ez dakit nik. Ederrak dagoz, ugari; bat edo beste ikusi dut, zelan esan?, hain ados ez egotekoa. Gutxienezkoa da. Hitzaurrea egin dion Azurmendiren egoe-ran nago ni neu ere. Zezenzalea izan eta, hara!, ezin ttukunago argitaratu den liburu mardul honekin miretsita eta pila ahituak kargatzen.

Telebista

Igande eguerdian, «*Incredible shrinking woman*». Pat Cramer, emazte eta ama zoriontsua, izadiaren indar ezkutuek, gizaki txiki-txiki bat bilakatzen dute.

Piramideak, ipotxak eta dantza amerikarrak

Datorren astean Euskal Telebistak eskeiniko dizkigun filmak, ez dira izugarrizkoak, baina abenturaxoren bat sartuko da pantailan, musika eta dantzaren tartean. Igande honetan izadiaren broma batetan murgiltzen gaituen ipotxa bihurturiko emakume baten abentura dugu. Asteazkenean berriz, ETBn sarritan ikus daitezkeen musikal amerikar hoietariko bat. Azkenik, larunbat gauean, aste-ko pelikula dibertigarriena izan daitekena dugu. Faraoiaren garaian kokaturik, piramide erraldoi bat eraikitzean amodioak, gorrotoak eta handikeriak sortarazten dituen arazo guztiak.

Igande eguerdian, «*Incredible shrinking woman*». Pat Cramer, emazte eta ama zoriontsua, izadiaren indar ezkutuek, gizaki txiki-txiki bat bilakatzen dute. Zuzendaria: Joel Schumacher. Antzezleak: Lily Tomlin, Charles Grodin eta Ned Beatty.

Asteazken gauean, «*Anchors Aweigh*». Komedia musikal amerikarra. Neska abeslari baten karrera aurrera eramane nahi duten bi marineli buruzko komeria. Zuzendaria: George Sidney. Antzezleak, Frank Sinatra, Kathryn Grayson eta Gene Kelly.

Larunbatean, Gaueko Pelikulan, «*Land of the Pharaohs*». Faraoiak munduko piramide altuena eraikitzeko agindua eman du. Baina bere bigarren emazteak konplot bat antolatzen dio eta faraoiaren sendia poliki poliki akabatzen hasten da. Zuzendaria: Howard Hawks. Antzezleak: Jack Hawkins, Joan Collins eta Dewerey Martin.

Espresio askatasuna, batzutan bakarrik

Pasa den ostegunean Euskal Telebistak «*Hemen eta Munduan*» saioan Terra Lliure erakunde armatu kalandarrarekin emaniko elkarrizketak, izugarrizko algarra sortu du demokraten artean. Euskal Herriko eritzi gehientsuenak bat etorri dira, mota honetako informazioak ateratzea zilegi dela eta ez dela terrorismo bultzatzea. Batzuren zatitak heuren esandakoa ez delako terrorismoa eta beste zatitak, «beraien teoriaren irrazionaltasuna agerian agertzen delako».

Dena den, Ortuondo eta kideek erreportai hau orain ateratzea ondo pentsatua zuten gauza zela nahiko garbia da. Hauteskunde kutsu horretaz gain, beste zenbait gauza pentsa beharra dago mass medien barruan. Arazo hau ez da hemengoa soilik, gogoratu behar Britainia Handian ere IRAri buruzko beste zenbait erreportaiak antzeko istilua sortu dutela. Jakin behar zein den funtsezko abiapuntua, gehiengoena, demokraziarena edo informazioarena. Azken puntutik ikusita, dudarik ez erreportai mota hauek (arazoa ez bait da erreportai honena bakarrik) notizi bezala badutela izaerarik. Baina beste bi aldeetatik, dirudien ez agertzea, ez informatzea eta errealtatea ukatzea, ez esistitzea dakarrela pentsatzen da. Demokrazian oinarrituriko espresio askatasunak beti gehiengoaren eritzia inposatu behar dela onartzen badu, informazioaren izaera ideologikoa onartzen du inplizitoki.

Errealitatea ukazina da eta horretaz informatzeak ez du esan nahi berdin pentsatzen denik. Demokrazian gainera gutxiengoari ere, beti zatitxo bat bederen eskeintzen zaio bere esistentzia agertzeko eta mass medietan borroka armatuaren alde dauden biztanleei ez zaie minutu bat bera ere eskeini (eta osteguna ondoren ere berdin izaten jarraitzen du); aurkakoei aldiz, dena. Hala behar duen ala ez beste kontua da, baina espresio askatasuna baldintzatuta dago, garbiki. Gainera, hain ziur badaude terroristen ideiak astakeriak besterik ez direla eta herriak onartzen ez dituela, BBCKo zuzendariak dioen bezala telebistan agertzeko oraindik eta arrazoi gehiago legoke. Hala ere, imajinagarria da, esistitzen den talde horretaz informatzearen alde agertu direnek, zein iritzi izanen zuketean esistitzen den beste talde armatu bat izan balitz erreportaiaren agerturikoa.

XABIER BENITO

■ **Einstein** zikloa amaituz, datorren asteazkenean, hilak 24, "Boyardoen al txamendua" filmea Donostiako Antzoki Zaharrean iluntzeko 8,15etan.

Tuteran amerikarrak

maiatza

26 Joan den asteetan Alex Cox zuzendari iparramerikarrari eskainitako mini zikloa bukatuta, datorren ostiralean Tuterako *Muskaria* zine klubak beste 'USAkume'ren filmea eskainiko digu bere zine aretoan, hain zuzen ere, Maurice Philips zuzendariak osaturiko "American way" izeneko.

Azkoitian ere bai

Estatu Batuetako zinemagintza independentea errepasatuz hil honetan Azkoitiako Gaztetxeko zine klub taldeak hasitako zinemaldiak jarraituz, bi filme ikus ahal izango ditugu aste honetan bertako kultur etxean. Bata (hilak 21, igandez iluntzeko 8,30etan eta hilaren 22an gaueko 9etan), Sheyla Mc Laughin-ek eta Lynne Tillman-ek 1984. urtean osatutako "Recluida" izenburuko; eta bestea Eric Michel-ek 1980. urtean zuzendutako "Underground USA" izeneko hilaren 24ean, asteazkenez, gaueko 9etan eta 25ean, ostegunez, arratsaldeko 8,30etan.

Basauriko kultur etxeek

Jaiak zine klubak aurkeztuta, datorren asteartean, hilak 23, Bob Reiner-ek 1986. urtean zuzendutako "Cuenta conmigo" filmea ikusgai izango dugu udal kultur etxean iluntzeko 7,30etan hasita. Biharamunean, hilak 24, berriz, "Tras la pista de la pantera rosa" izenburuko Pozokoetxean pantailaratuko da arratsaldeko 7etan.

Donostian De Niro-eta.— Hona hemen Donostiako kultur etxeek paratuko dizkiguten zine emanaldiak: Altzakoan, hilaren 23an, asteartez arratsaldeko 7etan "Francés". Loiola-koan berriz, datorren larunbatean, hilak 27, "Annie" goizeko 11etan hasita. Eta azkenik Okendokoa bi filme, bata Escorserean "Toro salvaje" datorren asteartean, hilak 23, iluntzeko 7,30etan; eta bestea "Noeren untzia" hilaren 26an, ostiralez, arratsaldeko 6etatik aurrera.

Intimismoaren burrundara Woody Allen—en eskutik

Ez da erreza Woody Allen—en pelikula bat aztertea, ondo ezagutu behar da bere garapena. Dagoeneko erdi mitikoa bihurtu den amerikar honen filmek eztabaida bizia sortzen dute ikusle goaren artean, eritziak mutur batetik besteraino joaten direlarik. Eta hain zuzen ere horixe gertatu da 'September'—ekin. Pelikula hau 87an egindakoa dugu, baina oraindik ere ikusgai dugu Euskal Herriko zenbait zinematzen. Egia esan modaz pasatzen ez diren pelikula horietariko da, Woody Allen—en gehientsuenak legez.

Itsasoa zeharkatua zueneak, ez zekarren berarekin hainze bolada onik, kritikoak kaxkartzat jotzen zuten, hobeki esanda oso kaxkartzat. Harrigarria da maila honetan jokatzen den arinkeria. Amerikar zineak amerikar gizartearen balore nagusiak dakartzkigu guganaino, euren trikima-kin erakusgarri gehienetan.

'September'—ek pertsonak erdibitu eta barruan miatzen du. Pertsonen sustraietaraino eramaten gaitu bertan araka dezagun. Azken finean, gure barruan araka dezagun. Geure jokaeren ispilu bihurtzen da zine pantaila. Sinplea bezain konplikatu da. Ez da muntaiaren oinarritutako filma, pertsonetan oinarritutakoa baizik. Filma, pertsonen antzezpena besterik ez da, hemen funtsezkoa izanik Mia Farrow—ren lan bikaina. Baina pertsonak eurak ez lirateke ezer, edo oso gutxi, ostean mugitzen dituen esku trebea ez balego, txontxongiloak mugitzen dituzten eskua, Woody Allen—en eskua alegia. Girotzea ere majua.

Zenbaitzuek urteko pelikula honen artean kokatzen dute. Gustuak gustu, baina jakina, askotan gustuak landu egin behar dira, eta lantzearena eta hezitzearena ez da gaur egungo zinearen euzaugarri nagusienetarikoa. Gauza asko esan daitezke filma honen inguruan, ni neu zinetik atera nintzen batetik berezitat jo banuen ere, bestetik arrunta irudituko zitzaidan, geroago deskubritutako pelikula da, retrospektiboki. Aukera izanez gero ikusi eta dastatu pelikularen ixiltasuna eta era berean pertsonen barruan sortzen den burrundara.

LUKAS

Gidoia eta zuzendaritza: Woody Allen. Argazkia: Carlo di Palma. Antzezleak: Mia Farrow, Elaine Strich, Diane Wiest, Denholm Elliot, Sam Waterson, Jack Warden.

FASek Woody

Bilboko zine klub honek Allen-en hainbat lanari errepaso bat emanez osatutako zikloarekin segituz, hilaren 22an, astelehenez, "Hannah y sus hermanas" filmea pantailaratuko da San Bizente kaleko aretoan arratsaldeko 7,30etatik aurrera. Protagonista erroletan: be-
ra, Michael Caine eta Mia Farrow.

bertsoak

■ Arrasaten, hilaren 27an, larunbatez, Deba Garaiko bertsolaria ihardunean izango ditugu Amaia antzokian gaueko 10,30etatik aurre-
ra.

■ Donostiako Konstituzio plazan, Ilazki eus-
kaltegiaren balkoitik, igande honetan, hilak 21, Euskitze eta Lizarreta li-
brean izango ditugu eguerdiko lean.

8 Bertso Astea OIartzunen. "Girizia" elkar-
teak antolatutako bertso astearen barruan, dato-
rren larunbatean, hilak 27, afalosteko saioa eratuko da
elkarte lokaletan, non Joxe Kruz Ezeiza "Kaxka" jar-
ritako gaiak kantatuz bertsolari hauek izango ditugu:
Mikel Mendizabal, Joxe Lizaso eta Lazkao Txiki.

Arenalean trikitiaz gozatuta

Antolatutako boskarren
saioa izango dugularik,
datorren larunbatean,
hilak 27 Santutxuko
bertsolari eskolak bertso
kantaldi bat paratuko digu
Bilboko Arenalean. Aipatu
behar, arratsaldeko 7etan
hasi beharreko saio honen
aurre girotze gisa, Agustin
eta Jabi trikitilarien saioa
izango dugula. Ostean, gai
librean arituko direnen
txanda, hain zuzen:
Imanol Lazkano, Sebastian
Lizaso eta Jon Lopategi.

Jaialdi bikaina Lizartzan

maiatza

27

Preso eta errefuxiatuen alde, datorren larunbatean Li-
zartzako Aiztinondo pilotalekuan, jaialdi bikaina pla-
zaratuko da arratseko 11etatik aurrera Sebastian Lizaso, An-
jel Peñagarikano, Iñaki Murua eta Millan Telleria bertsola-
riek parte hartuko dutelarik. Ondoren gaupasa: *Minxoriak*
eta Imuntzo ta Epelarreren.

□ Oñatiko pilotalekuan, maiatzaren 24ean, asteazkenez,
honako bertsolari hauek izango ditugu elkar lehian
gaueko 10ak aldera: Imanol Lazkano, Lazkao Txiki, Sebas-
tian Lizaso, Iñaki Murua eta Nikolas Segurola.

musika

■ Lakuntzako *Ilargin*, igande honetan, hilak 21, "The co-
vers" eta "Desperados" talde madrildarra kontzertuan
izango ditugu gaueko 11ak aldera.

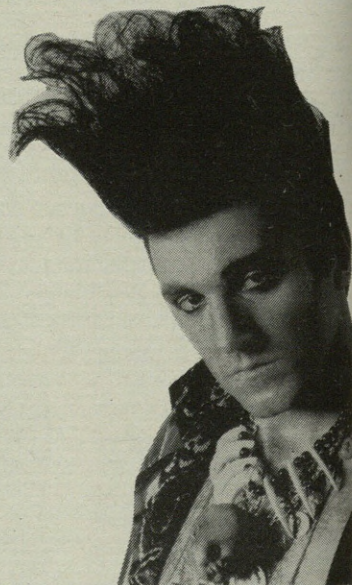
■ Hernaniko udaletxe
areto nagusian, hila-
ren 24ean, asteazkenez,
"Bidasoa" aize bostekoa
entzungai izango dugu
iluntzeko 8etan.

■ Datorren ostiralean,
hilak 26, Mikel La-
boak kantaldi bat plaza-
ratuko du Bilboko Pergo-
lan gaueko 10etatik
aurrera.

■ Donostiako Belodro-
moan, hilaren
24ean, asteazkenez,
"The Pogues" eta "UB
40" kontzertuan izango
ditugu.

■ Hilaren 21ean, igan-
dez, Euskal Kantu
Txapelketaren final
aurreko saioa eratuko da
Larresoron.

■ Preso eta errefuxiatuen alde eratutako jaialdian, datorren
larunbatean, hilak 27, "Minxoriak" taldea eta Imuntzo ta
Epelarre trikitilariak gau-pasa izango dugu Lizartzan, Azti-
nondo frontoian.

Euskadi eta Leningradoko sinfonikoak

Plazaratze honetan Euskadiko Orkestrak Iruñea ahaztu
duelarik, Gaiarrekoek lortu dute ordezkorik: Igande ho-
netan, hilak 21, Leningradoko Filarmonikoa izango baitugu
entzungai iluntzeko 7,45etan, eta hilaren 24ean, asteazke-
nez, "Sta Cecilia" orkestra arratsaldeko 8etan. Euskadikoak
berriz egitarau honek izango: maiatzaren 22an Gasteizko
Guridin iluntzeko 8etan, 22 eta 23an Donostiako Victoria
Eugenian arratsaldeko 7,45etan, azkenik hilaren 26an, osti-
ralez, Bilboko Campos Eliseos antzokian izango dugularik
ordu berean.

Musikaldia Oñatin. XI. Musika Ihardunaldien egitarauaren barruan, hiru kontzertu plazaratuko dira Oñatiko Santa Ana antzokian. Bata igande honetan, hilak 21, iluntzeko 7,30etan "Amadeus" kamara orkestra eta J.M. Azkue organujolearen eskutik; bestea hilaren 26an, ostiralez, Pedro Corostola celloa eta Manuel Carra pianojolearekin gaueko 10,30etan. Eta biharamunean, hilak 27, ordu berean, "Tantaka" taldearen "Flaminio" opereta.

Gaitak Lizarran

Lizarrako "Almudí kultur kolektiboa" k antolatuta, hona hemen aste honetan entzun ahal izango ditugun emanaldiak. Hilaren 24ean, asteazkenez, "Pablo Sarasate orkestra gaztea" San Pedro Elizan iluntzeko 8,45etan. Biharamunean hilak 25, "Trinkete taldea" k haurrei zuzendutakotako ikusgai izango dugu Foru plazan arratsaldeko 6etan. 26an, kontserbatorioan, "Lizarrako gaiteroen" azken diskoaren aurkezpena; eta azkenik, datorren larunbatean, hilak 27, "Gaita eta organoa" izeneko entzukizuna entzungai izango dugu San Pedro elizan arratseko 9etan.

dantza

■ **Maiatza Dantzanek** aurkeztuta, hilaren 21 ("Ananda Dantza"), 26 eta 27an ("London Contemporary Dance Theatre") konpainiak Donostiako Victoria Eugeniako tauletan izango ditugu ikusgai iluntzeko 8etan.

"Yauzkari" Lodosan

"Arte eta kultura" egitarauaren eskutik datorren asteazkenean, maiatzak 24, iluntzealdean, Iruñeko "Yauzkari" dantza taldeak "Ezkiagapeko udaberria" muntaia eskainiko digu Lodosako pilotalekuan.

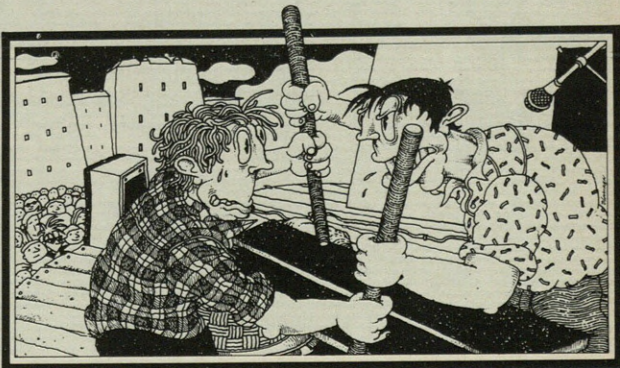
ihardunaldiak

Ibilaldia 89

maiatza

21 Lehengo asteko Herri Urrats arrakastatsuen ostean "Ibilaldia 89" ospatuko da igande honetan Muskizeko herrian. Aurtengo honetan, Ezkerraldea, Mehatzaldea eta Enkarterriko ikastolen baitan dago egun honen antolakuntza, bertan ohitura den legez hainbat eta hainbat ekintza izango direlarik: goizean goiz hasita, txistulariak, trikitilariak, txarangak... arituko dira zirkuitoan zehar. Ibilbidearen zehar, dantzari eta bertsolarien emanaldiak izango dira no-nahi. Eguerdian bazkari herrikoia izango da, bertara edozein gerturatu daitekeelarik. Bazkal ostean, eta gabe alderarte, erromeria izango da. Azken urte hauetan gertatu den legez, ibilaldi honetan jasoko den dirua Nafarroako eta Iparraldeko ikastoletara bideratuko da.

Txalaparta ihardunaldiak.— Aste honetan zehar Hernaniko herrian izan diren txalapartaren inguruko ihardunaldiei bukaera emateko, jai bikaina ospatuko da maiatzaren 20ean enparantza nagusian. Festari hasiera emateko, etxefueroak eta sagardo banaketa izango da arratsaldeko 7etan, ondoren, eta 8,30ak arte kalejira egongo delarik herrian zehar. Gabeko 8,30etan, afaria izango da, afalostean txalapartari zahar eta berriak, txistulariak, albokariak, tobera joleak eta trikitilariak izango direlarik. Beraz jai giro aproposa izango da Hernaniko herrian egun txalapartaren egun honetan.

Sagardoaren eguna Usurbilen.— Igande honetan izango den festarekin, 8. ediziora ailegatu da dagoeneko Usurbilgo sagardoaren eguna. Berrogei bat sagardogileren sagardoa egongo da dastatzeko, honekin batera jatekorik ere izango delarik. Arratsaldean, festa giroan jarraituz, botatzaileen txapelketa izango da, bertara bai herriko eta bai kanpoko botatzaile bikainenak aurkeztuko direlarik. Aurten, lehengo urtean hasitako tradizioari jarraituz, sagarrarekin erlazioaturik dagoen beste produktu bateri eskeiniko zaio eguna, hain zuzen ere sagarrarekin eginiko likorrari. Aipaturiko gauzez gain, sagardoa egiteko jarraitzen den prozesuari buruzko erakusketa izango da egun guztian zehar.

Literaturaz mintzo.— Donostiako Intxaurren auzoan kokaturik dagoen Larrotxene kultur etxean literaturaren inguruko mahai inguru bat izango da maiatzaren 23an. Bertan Felipe Juaristi, Mikel Lasa eta Mikel Azurmendi arituko dira, literaturaren inguruko eztabaidak argitzeko asmoz. Hitzaldia arratsaldeko 7,30etan hasiko da, sarrera dohainik izango delarik.

Herri literatura ihardunaldiak

Euskaltzaindiak antolaturik maiatzaren 25etik 27ra bitartean herri literaturari buruzko lehen ihardunaldia izango dira, bertan "Kontapoesiaz" mintzatuko direlarik. Ihardunaldien lehen egunean, goizeko 12etan Salvador Revesek "Ultimas investigaciones sobre el Romancero catalan" gaia arakatuko du; arratsaldeko 4etan "Euskal testuen egiturak eta baliabideak" gaia aztertuko du Juan Mari Lekuonak; Arratsaldeko 5,30etan Euskaltzainen hileroko bilkura izango da Billabonako kultur etxean. Maiatzaren 26 eta 27an beste hainbat eta hainbat gai ikertuko dira, besteak beste, "La música en el Romancero", "euskal kontapoesiaren bilduma", "Juan Antonio Ubillosen bizitza"...

ikastaroak

● Eskultura ikastaroak.— Angel Badosen gidaritzapean eskultura ikastaro bat izango da Artelekun ekaina eta uztaila bitartean. Ikastaroak lanerako bide autogeneratzaileak garatzea du helburutzat. Ikastaro honetan eskulturan ezagupideak dituzten pertsona guztiek har dezakete parte, eskaera egiteko inskripzio orria, curriculum vitae laburra eta eginiko obraren kolorezko hiru ar-

gazki edo diapositiba, neurria adieraziz, bidali behar direlarik. Onartuen hautapena tailerraren arduradunak egingo du, aukeraketa egiteko orduan argazkiak garrantzi handia izango dutelarik. Eskaera egiteko epea, maiatzaren 26ean bukatzen da, hau honako helbide honetan egin daiteke larik: Arteleku, Loiola auzoa 20014 Donostia, 470021 tlf.

● Alpinismo ikastaroa.— Gipuzkoako goi mendiko eskolak antolaturik eskalada ikastaro bat izango da maiatzaren 25etik 28ra bitartean. Ikastaroa Gavarnien izango da, izen emateko or-

duan 9.000 pezeta ordaindu behar direlarik. Izen ematea Gipuzkoako mendi bazkunak Donostiako Prim kalearen 9. zenbakian duen egoitzan egin daiteke, 461440 tlf.

lehiaketak

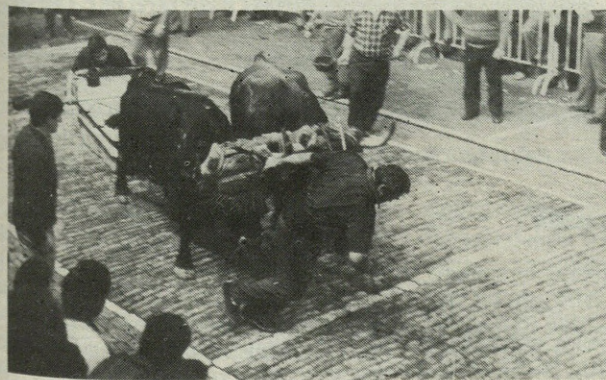
□ **Argazki lehiaketa.**— Burlatako Axular kultur etxeak argazki lehiaketa bat antolatu berri du, bertan argazkia gogoko duten zale guztiek parte har dezaketelarik. Gaia librea izango da, "Burlata" izeneko gaiari "accesit" berezi bat emango zaiolarik. Partehartzaile bakoitzak 4 argazki aurkeztu ahal izango ditu gehienez, argazkien neurria 18x24

izanen delarik, 22x28 zmtako kartulina batetan itsasirik. Argazki bakoitzak egilearen ezizena eta gaiaren izenburua izan beharko ditu atzekaldean, gutun itxi batean egilearen izen abizenak eta beraren helbidea eta telefonoa aurkeztu beharko direlarik. Lanak Burlatako Axular kultur etxera igorri behar dira maiatzaren 27a baino lehen.

kirolak

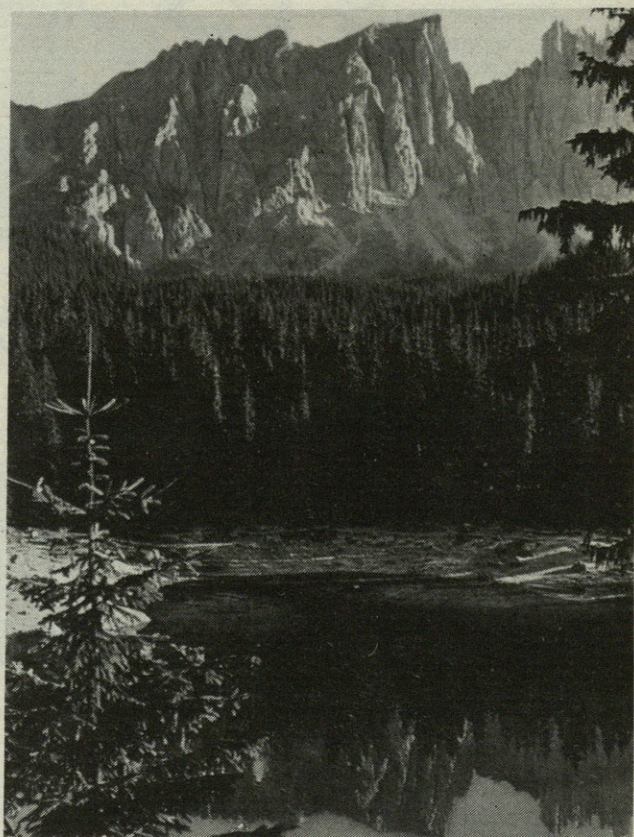
Leioan idi probak

Hilaren 12an hasita idi probak ari dira ospatzen Leioan, bertan 21 uztarri ari direlarik garaipenaren bila. Aste honetan azken bi probak izango dira: hilaren 21ean, arratsaldeko 7etan Urrutia Altzaria, Sabino Urrutia, Luziano Mendizabal eta Bittor Etxeberría izango dira neurtuko direnak. Probei bukaera emateko, maiatzaren 22an Frantzilaberrí, Patxi Illarreta eta Artarialde izango dira izango dira aurrez aurre. Proba hauek Bizkaiko Aurrezki kutxa, El Corte Inglés eta Lejartza hiru sari nagusietarako baliagarriak dira. Idi pare bakoitza mila eta ehun kilo barruan sartu behar izango da, hortik aurrera kilo bakoitzeko kilo t'erdi erantsiko zaiolarik ohitura den legez.

mendi ibilaldiak

- **Xabier-Aitzarte:** Perdidoko bira egingo dute Donostiako mendigoizale hauek maiatzaren 25etik 28ra bitartean.
- **Alaitz:** Hiru errege mailara egingo dute ibilaldia Tafallako mendigoizaleek maiatzaren 27an.
- **Pagoeta:** X Mendi astea ospatuko dute Zarauzko mendigoizaleek maiatzaren 22tik 28ra bitartean.
- **Murrukixo:** Europako gailurreta egingo dute ibilaldia Aretxabaletako mendigoizaleek Korpuseko zubian.
- **Lagun Onak:** Finalisten eguna ospatuko dute Azpeitiako mendigoizaleek maiatzaren 28an Xoxoten.

- **Kresala:** Carozlara egingo dute ibilaldia Donostiako mendigoizale hauek maiatzaren 25etik 28ra bitartean.
- **Tabira:** Elkartearen jaia izango dute Durangoko mendigoizaleek maiatzaren 28an.
- **Juventus:** Araneko bailarara egingo dute ibilaldia Bilboko mendigoizaleek maiatzaren 27 eta 28an.
- **Arrola:** Xoxotera egingo dute ibilaldia Antzuolako mendigoizaleek maiatzaren 28an.
- **Aitzgorri:** Legazpia-Beasain bira egingo dute Beasaingo mendizaleek maiatzaren 28an.
- **Idiazabal:** Collarada-Telera inguruan pasako dute Korpuseko zubia Idiazabalgo mengigoizaleek.
- **Euskalduna:** Zarate-Gorbea-Murgia bira egingo dute Andoingo gaztetxoek maiatzaren 28an.

HITZEZ HITZ

«Aski da, kokoteraino nago! Nahiz Diputazioak euskara behar baino gehiago gutxietsi, guztia oztopatzen digute, bata bestearen atzetik. Euskararen kontrako errekurtoak sartzeaz nahikoa da».

Imanol Murua
(Egin, 89-V-11)

«Kontua ez da PNV, PSOE, PP edo EEK zenbat botu aterako duten. Garrantzitsuenak HBk aterako dituenak da, HB eta bere proiektua dira erasotu beharrekoak. Hau ez da inongo sekretua».

Jon Idigoras
(Egin, 89-V-12)

«Gauzak hobeto doaz, hala ere hobetuz joan zitezen nahiko nuke, behar bada guk presa handiagoa dugulako; baina badakit azkenean nork irabaziko duen».

Andrés Casinello
(Diario 16, 89-V-13)

«Zenbaitzu beste alderdi bat eratzeko PNVtik joan izan ez balira, datozen hamar urteotan bestelako kukua entzungo genuke.»

Xabier Arzalluz
(Diario Vasco, 89-V-14)

GORDETZEKOAK

J Batzokietan haserre Arregirekin

JOSEBA Arregik Gasteizko parlamentuan Korrikaren kontra jaurtiki zituen hitzak direla bide, Bizkaiko kostaldeko batzoki zenbaitetan kexu agertu dira afiliatuak; kexu hauek kalera iritsi badira ere, euskararen alde ekiteko barne arauak erabiliko dituztela jakin izan dugu.

E Goñi Tirapuk postan eskua sartu

ETA erakunde armatuak posta bidez igorri zituen lehergailuen ostean, LAB sindikatuaren agiria ez zen Tirapuren gustoko izan eta gobernadoreak LABek Donostian dituen hiru ordezkarietatik bi soldata eta enplegurik gabe zigortu ditu, hauetako bat Tirapuren anaiatariko bat delarik.

L Kazetariak 'numerus clausus'

LEIOAKO kazetaritza fakultatean 'numerus clausus' sistema ezarri da dagoeneko. 'Erabakia Taldea' irakasle taldeak eginiko inkestaren arabera ikaslegoaren %90etik gora horren kontra badago ere, ikasleen ordezkari guztiek, Ikasle Abertzalekoek ezik, adostasuna azaldu dute.

EZPALAK

AMEDO AUZIAREN FISKALAK ETSI

● Amedo Auziaz urte t'erdez arduratu ondoren, Ignacio Gordillo fiskalak auzi hau utzi behar izan du. Arrazoin bakarra Entzutegi 'Nacional'eko fiskal nagusia den Eladio Escusol-ekin izan dituen liskarrak, azken honek Corcuera barne ministrari espainolak 'fondos reservados'ei buruz luzatutako erantzunak ontzat eman dituenean.

TERRA LLIURE ETB-N

● ETBko zuzendaritzak ostegunean 'Hemen eta Munduan' saioan Terra Lliure katalandar erakunde armatuari eginiko elkar hizketa emititzeagatik kritika handiak jaso baditu ere, inor gutxikaipatu du zuzendaritza honek ETB-2an errepikatu behar zen saio honen ez-emititzeko eman duen agindua.

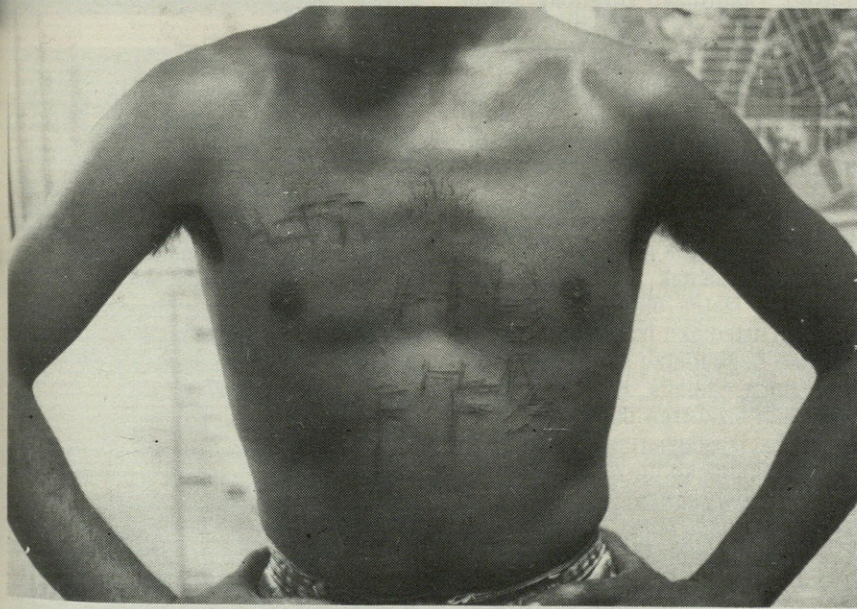
IPARTARRAK HAUTESKUNDEETARA

● Iparraldeko lau hiritar aurkezten dira Europar parlamenturako hauteskundeetara. Donibane Lohizuneko deputatua den Michelle Alliot Marie (RPR) eta Baionako deputatu den Alain Lamassoure (UDF), RPR/UDF zerrenda eskuindarrean doaz. Nicole Pery, europar parlamentuko lehendakari-ordea, zerrenda sozialistaren 9.postuan doa eta Ramuntxo Kanblong EAko abertzalea ekologisten zerrendan.

18 eraso eta 60 mehatxu jaso dira honez gero

Gerra zikinaren atzaparkadek gazteria markatu

Euskal gazteriaren kontrako erasoak nabarmenki ugartu dira azken asteotan. Erasoez gain mehatxuak publikoki agertzen hasiak dira eta erasotutakoek epaileen aurrean eginiko salaketak zalantzazkoak direla luzatu dute polizia gorputz desberdinek hala nola PSOEko gazteek nahiz Hego Euskal Herriko lau gobernu zibilek. Elkartasun eta salaketa manifestaldiak debekatuak izan dira eta alderdi gehien isiltasunak gaurdaino dirau. Bitartean 17-18 urteko gazteen kontrako erasoak areagotuz doaz.

Erasoak Bizkaia aldetik Gipuzkoa aldera hedatzen ari dira.

Euskal Herriaren Historiak gerra zikinaren hainbat alderdi ezagutu du egoera politiko zehatzari nola edo hala ego-
kituz. Triple A eta Batallón Vasco Espa-
ñol-aren hilketak, Cristo Rey-koen ji-
poiak, bahiketak, desagerketak, GALen
errefuxiatuen kontrako ehiza... guztiak
egoerari lotu eta neurturiko ekintzak zi-
rela dagoeneko aski frogatu izan da.

Egun, ordea, gerra zikina beste itxura batez estalirik datorrela dirudi. Hainbat gaztek —zenbaitetan mehatxatuak izan ondoren— eraso latzak jasan dituztela epailearen aurrean salatu dute, usu erasotutakoetako etxeak ere 'bisitatuak' izan direlarik. Hauteskunde atarian gauden une honetan erasoen erritmoa biziki azkartu da, azken astean Donostiako zu-

zenbide fakultateko ikasle den Paul Asensio algortarra eta igandean bertan jaietan dagoen Derion, 19 urtetako Josune Berrueta gaztea erasotu zuten.

Ordain beharreko sariak pena merezi ez

«17-18 urtetako gazte hauen kontra-
ko eraso eta mehatxu gehienak GALen
izenean egiteak —adierazi digu Crispin
Batiz neurologoak— badu bere garran-
tzia, gazteok GALen zeharkako errefe-
rentziak soilik bait dituzte, talde hau 83
inguruan sortu zenean gazteok 13-14
urte zituztelako, baina dituzten errefe-
rentziak basatiak direnez, eragin han-
dia dute».

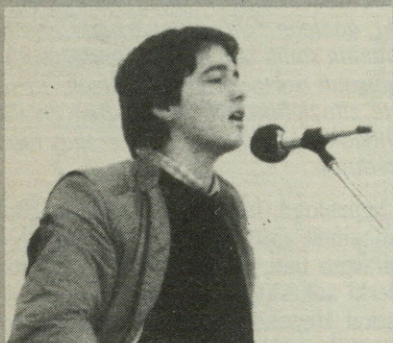
Neurologo honen eritziz, honelako kanpainak alde zuzenetik estudiantutako egitasmo bati jarraitzen diote, biktimak eduki auzeratua izan ohi da eta Hego Euskal Herriko kasuan «biktima auke-
ratzerako erizpideen artean, lehena gi-
zabanako horrek bere gainontzerako
ohizko taldean eragina edukitzea izan-
go da, helburu batez: lan antolatua egi-
teko ahalmena murriztagoa izan da-
din». Bide batez, gazte aukeratu honek
besteen artean sinbolotzat funtzionatu-
du, honen jarrera inguruko lagun eta
lankideek jarraituko dutelarik. Medikuek
honek Donostiako Erresidentzian duen
kontsulta-bulegoan adierazi digunez,
hain konprometituak ez dagoen gazteari
iparrak huts egiten badio jarrera ezkor
bat har dezake. «Gazte batek orain arte
ikaskide borrokalarizat zuen bere la-
gunak huts egiten badio, jarraitu behar
ez duen eredu datorkio burura bere-
hala, gazte honi inolako zorionik eman
ez dion politikak sufrimendua eta tratu
txarrak besterik ez dizkiola ekarriko
garbi erakutsiz».

Gazte sektore bat ikutua

Eraso kanpaina hau itxuraz marraztua dagoen lerroei jarraituz, ez da herriko militante helduari zuzendua, moeta honetako jendea harrapatu nahi izan denean ekintza moeta gogorragoak ikusi izan bait dira, gogora ditzagun GAL eta Iparraldean zeuden errefuxiatuak, Hegoaldean Tomas Alba zinegotzi donostiarra, Herri Batasunako Santi Brouard...

Jose Antonio Pagola (Gipuzkoako Elizbarrutiko bikario nagusia)

«Prentsan oinarrituz oso zaila da eritzirik ematea. Badirudi estrategia baten barnean eginiko zerbait dela, ikasten ari diren gazteen kontra eginikoa. Hala ere, ez dakit oso ziur, galdera garrantzitsuena gazteen artean honelako giroa sortaraztea nori interesatzen zaion galdetu beharko litzateke. Gertakizun hauek oso larriak izanik, agintariei guzti hau argitzea eskatu behar genieke, honelako ekintzak bultzatzen dituztenek benetazko pakerik ez dutela nahi agerian bait dago».

Jon Sarasua (Bertsolaria)

«Momentu klabe batean eginiko ekintzak dira honako hauek. Herri honetan aurrera egiten duten hainbat gauzek geldierazteko, hau da, gazteak beldurtzeko dirudite. Errazena ezetz esatea litzateke, baina eraso hauek nolabaiteko eraginik sortzen dutela nabarmena da. Hala ere, gazteek erantzuten duten neurrian euren kontrako arma bilaka daiteke, antolaketa derrigorrezkoa suertazen bait da. Nire eritziz, jendearen ustean nahiko garbi dago nork egiten dituen honelakoak».

ERASORIK

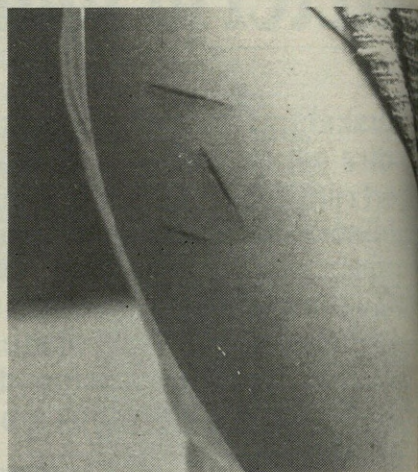
**Erasoen kontra eta erasotutakoek
aldeko elkartasun manifestaldiak
jipoituak eta debekatuak izan dira.**

Hala ere, gazteriaren kontrako erasoak badira, ez dira edozein gazteren kontra zuzenduak. Gazte erantzule eta kontzientziadunak dira aukeratutakoak, «gazteen sektore honek bere ideologiaren kontrako ekintzak burutu direnean ekintza puntualek erantzuten dakiela erakutsi duenean erasotua izan da; ez dira, nolabait deitzekotan, 'pasota' klasifikapenean sartuko liratekeen gazteak, aitzitik, kezkatu eta lan egiten duen gazteria da» Ignacio Muñagorriren ustez. Donostiako zuzenbide fakultateko irakasle eta AABBetako kidea den honen ustez, eraso hauen mezu politikoa beldurtzeaz gain, abisu gisa hartu beharko litzateke, sor daitekeen egoera berri baten aurretik neurri zuzentzaileak aplikatzen hasiak bait dira, hau da, kontrola ezina bihurtu den gazte sektoreak sor dezakeen arazoaren aurretik sustraietatik moztu nahi dute.

Erasotu gehienak gazteak izateaz gain, ikasle izatea dute ezaugarritzat. Eta azken urteotako ikaslegoaren antolakuntzari begiradaxo bat boteaz gero, ia deseginda egotetik, egun erantzuteko gaitasun bizkorren duen giza taldea dugu euskal ikaslegoarena. Ikasle Atertzaleak erakundeko iturriek adierazi digutenez, «irakaskuntza arloan euskal ikuspegi nazional batez erantzuten jakin izan dugu, Irakaskuntza Ertaineko ikasleok izugarritzko aktibitatea izan dugularik eta une honetan Unibertsitatea esnatzen ari zaigunean erasotuak gara, beldurtuko garelakoan».

Drogak ezin izan duena izuak erdietsiko?

Drogak Hego Euskal Herriko gazte mordoaren irentsi duela jakina izan arren, drogak ikutu zezakeen esparrua dagoneko irentsi duela eta sektore batean

Autolesioak,

«Eraso hauen berri jasotzerakoan, garai batean langileek eta ikasleek batera erakusten zuten erantzuteko adorea etortzen zait gogora. Denok jasan behar genuen krisi industrialak gordinki ordaindu dute langileek larrutik eta ordaina hortxe dugu: langileen begibistako desmobilizazioa.

Gauza bera esan zitekeen ikasleek, orain bospasei urtetako giroak ikaslegoa desmobilizatzea lortu bait zuen, ez irakaskuntza ez inolako arloan mugitzen ez zirelarik. Gogor ekin zuten ikasleen kontra Madriletik eta Irakaskuntza Ertaineko euskal ikasleek 'esnaldi' berria ezagutu dute. Koordinadorak eratu eta Hegoalde mailako erakunde koordinatuak erdietsi dituzte, irakaskuntza arloan ikasle euskaldun bezala beharko litzuketen eskubideak eskatuz eta Herri zapaldu baten partaide bezala defendatu behar dituzten eskabideen alde borrokatuz. Ez dituzte drogek irentsi, ez eta gizarte kontsumistaren iragarki ezitutsuek.

utosuizidioak

Erasotuak izateko garaia iritsi zaie. Eraso kanpaina orokor baten barnean —gogora ditzagun errefuxiatuak, presoak, hauen senideak, euskara...— gazteak dira geldi erazi behar direnak, belaunaldi berriak 92ko proiektua zapuz bait dezakete eta berant baino lehen, drogak eta kontsumoak lortu ez dutena jipoiak, laban-kadak eta zenbaiten isiltasunak lortuko dutelakoan dira.

Gezurri eta masokistak omen dira erasoak salatzen dituzten gazteak, hala ere, eskuarki euskaldunoi gertakariak berek erakutsi digute bahe ideologiko estua izaten eta egia-aren eta gezur-aren arteko diferentzia egiten.

Ongi neurturiko ekinza-eraso hauek muga bat dute eta egun autolesioak onartu behar badira, hauek emaitzarik ematen ez badute, autosuizidiorik edota autodesagerketarik onartuko al dira?

N.A.

lekurik ez duela frogatua da. 'Askagintza'k eta gazteek berek bultzaturiko ekintzek drogen atzaparretatik urrundu dituzte, droga gogorraren erabilpen politikoa ezinezkoa suertatu delarik gazte sektore honetan. Ondorioz, —Crispin Batiz-en eritziz— droga horra iristen ez denez, ekintza zuzenera behartuak izan dira, kale zokoetan, ikastetxeetan, portaletan eta etxebizitzetako propioetan erasotu behar dutelarik.

Boomerang efektua ere sor daiteke ekintza hauekin. «Kanpaina hau diseinatu dutenek, gainontzerako gazteriarren %70ren erantzuna guztiz pasiboa izango dela espero dute —darrai Batiz doktoreak— baina pertsonaren jokabidea nolakoa izango den ez da ziurtasunez aurrirakusten eta hain sentsibilizatu ez dagoenarengan inguruan gertatzen ari denak sentsibilizatu dezake».

Bestalde, betidanik sentsibilizatuak eta sentsibilizatzen ari diren guneak dira ikutuenak, Orereta, Ibarrekerra, Audio... gune hauek zabalduz Bizkaiko kostaldera eta Gipuzkoako barnekaldera datoz, telefonoz eginiko deialdiak Hernani inguruan hasi direlarik.

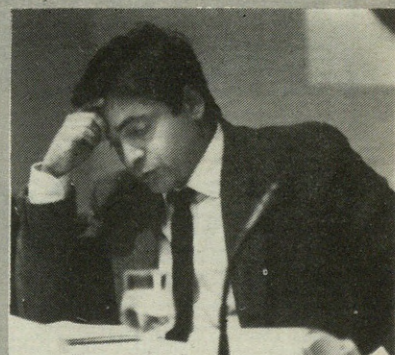
Salaketen egitasuna zalantzan ipini

Europar parlamenturako hauteskunde kanpainaren atarian gauden arren, politikari gutxiak altzatu du boza. Eta altza dutenak egin diren salaketen egitasuna zalantzan ipintzeko izan dira: PSOEko Jauregik ero batzu edota masokisten lana zela luzatu zuen, ondoren polizia gorputz desberdinek eginiko azterketetan irakur daitekeenez, erasotutako markak gazteek berek ispiluarren aurrean eginikoak omen dira. «Hau kanpainaren bigarren fasea dugu, dio Ignacio Muñagorri, erasotutakoa epailearen aurrean salatu duenean bigarren aldiz biktima izatera kondenatua izan da, orain arte isilik zeuden komunikabideek guztia muntaia bat izan dela adierazteko hautsi bait dute isiltasun konplize hori».

Muñagorriren ustez, desprestijio kanpaina honek gazteek salaketarik egin ez dezaten bilatzen badu ere, bigarren maila batean erasotutakoak babesten dituzten erakunde desprestijioa bilatzen du, hau da, Amnistiaren Aldeko Batzordeen kontrako beste eraso moeta izango litzateke, gazteak salaketa egitearakoan gezurtizat hartuko bait du gizartearen parte batek.

Bi faseetako kanpaina hau zein eratan amaituko den ezaguna ez bada ere, oraindik Hego Euskal Herrian zehar zeregina frango duela dirudi, salaketak eta mehatxuak areagotuz bait doaz eta, tamalez, erasoak inpunitea osoz ere bai.

N.A.

Jose Manuel Castells (Donostiako Zuzenbide fakultateko dekanoa)

«Sistema errepresibo batetako ekintza marginal batzu dira, transizio garai haiek gogora erazten dizkidanak gainera. Gerra zikin hau —egia esan ez dago gerra garbirik— oso tamalgarria da. Gazteak aukeratzeko dituzte harrapatzeko errazagoak direlako, gazteria sektore borrokalariena delako. Erasotzen duten talde hauek elemendu inkontrolatuez osatua dago, ez dut pentsatu nahi aldeaz aurretik aztertutako egitasmo bati jarraitzen diotenik».

Eva Forest (Idazlea)

«Egun gazteen kontra egiten ari diren erasoek duten inpunitea ezin da komisaldegietan ematen diren torturen inpunitearekin erkatu. Eraso moeta bakoitzak bere une politiko egokia du eta oraingoan kaleak dira erasotu beharrekoak. Inkontrolatuen ekitaldi hauen politikotasuna nabaria bada, duintasun arazo bat bilakatu direna ukatzina da. Torturaren Kontrako Taldean dossier bat osatzen ari gara, zeinean ENAMA izua hedatu nahi den erakutsiko dugun».

Hamaika espetxetan barreiatuz preso kolektiboa ezabatu nahi

CABO Verdeko Pedro Rodrigues gobernu-buruari beste hamar errefuxiatu igorri diote Aljeriatik. Aurreko aste kronika amaitzeaz gurela hauek gertatuko zirela aurreratzen bazen, orduko zurumurrak egia bihurtu dira honez gero. Aljerian kausitzen diren errefuxiatuen iturriek diotenez, bertan diren errefuxiatuek irteteko data dute eta hirugarren Herri bat aurkitzen dieten une berean Chadli Benyedid-en lurrak utzi eta deportazio lurretara berreiatuak izanen dira euskal errefuxiatuok.

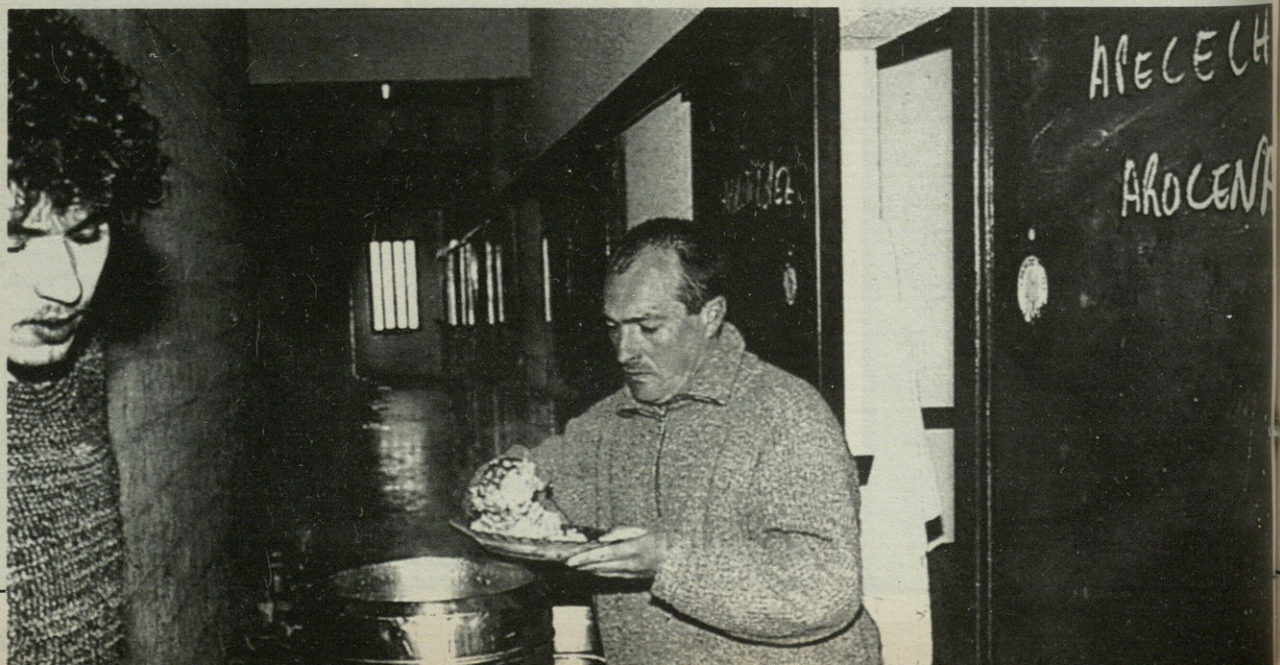
Enrique Mujika Herzog, bestalde, euskal preso politiko kolektiboa deritzana deusezteko eginahaletan dabil, agintari frantsesen ereduari jarraituz, preso talde bakarra espetxe erraldoi bakarrean izan ordez, talde hau zatikatu eta gizabanako gutxiko talde berriak osatuz espetxe anitzetara igortzeko asmoa erakutsi du. Espetxeetako funtzionarioei egin berri dizkien adierazpenetan, Estatu espāñoleko espetxe guztietara sakabanatuak izanen dira presoak, garai bateko presoan asanbladak, erantzun baterakoiak eta presoak berriro gerta ez daitezten. Herzog justizia ministrari espāñolak azaldu duenez, erreintserzioa erraz dadin agindu ditu neurriok, preso hauek politikoak ez direla eta erreintserzio soziala bultzatu behar dela alegia.

Hau honela, aste honetan suertatu den presoan gartzelaz gartzelako mugimendua izugarria izan da, Sevilla, Albacete, Cartagena, Málaga, Bonxe eta beste hainbatetan joanetorriak ugariak izan bait dira, tokian tokiko funtzionarioak arnegatu direlarik. Canarias iletako espetxe berrira eramango duten presoaren izena ezaguna da honez gero: Xabier Oregi bergarra.

Sakabanaketaren kontrako erasoa

ERANTZUNA ez da nolanahikoa izan. Alcalá-Meco espetxe inguruan ETA erakundeak presoan kontrako politika honi gogor ekiteko jarrera azaldu du espetxe madrildar hau zaintzen zuten bi polizia hiltzen eta funtzionario zaindari bat zaurituz. Ondoren argitaraturiko agirian Poliziak, Guardia zibilak nahiz funtzionarioek presoan kontra daramaten politika erasotzaileagatik helburu militarizat jotzen dituela azaldu du ETak, funtzionarioen artean urduritsauna nagusitu delarik. Zenbait arma lizentziak eskatu dute, beste hainbatek preso hauek presoan militarretara eramane behar direla adierazi dute, denak kalean neurri polizialak areagotu eta espetxeetan presoak orain omen duten 'privilegio egoera' honi bukaera eman behar zaiola ados daudelarik.

Madrileko ekintzaren biharamonean Sindicato Unificado de Policía-ko (SUP) kide batek aipatu neurri polizialak areagotu, erreintserzioa ezabatu eta Ertzaintzaren laguntza eskatzen zuen, bere kexuak azaltzen zituelarik, «gorputz polizial honek informazioa eskaintzen badigu ere, ez digu dakien eta duen informazioa guztia ematen». Kazetariak Aljeretik Cabo Verdera errefuxiatuez doan abioiak Herrera de la Mancha-n lur hartuko balu gustatuko ote litzaiokeen galdetzerakoan, hori eta beste zerbait gehiago bururatzen zitzaiola bota zuen SUPeko antolakuntza idazkaria den Fonseca poliziak. Hitzok Euskal Herri osoak hainbatetan ezagutu dituen ekintzak gogoaritzen dituzte.

Epaitegi Goreneko lehendakari izendapenak

MADRILEKO Entzuteği 'Nacional'ean epaituak ziren militantenteen senideek, orain arte ez bezala, polizien irainak eta erasoak jasan behar izan zituzten, aurreko asteetan Txema Monterori Entzuteği beran suertatu zitzaion bezalatsu, erasoak Hego nahiz Ipar Euskal Herrian jazotzen baziren, Madril hiriburuan ere urrats berri bat ematen ari dira.

Guzti honez gain, aste honetan Botere Judizialeko Kontseilu Nagusiak Elkarte autonomikoko eta Nafarroako Epaiteği Goreneko lehendakariak izendatu berri ditu, honela, Gipuzkoako Entzuteği Iruñeakoaz banandu dute, kronista euskaldunek —nire harri durarako— Zuzentasunaren deszentralizazioa aipatuz berri pozgarritzat hartzen dutelarik, Juan Carlos Iholdiren lehendakaritza-rako aurkezpenak sortu zuen arazo **hain euskaldun** bat Iruñeako Entzuteği ez delako berriro tratatuko. Antza denez, zenbait euskaldunentzat Iruñeko Entzuteği espaiol gaiak soilik ikututzeko omen dago. Zazpiak Bat aipatu iz an den leloa Zuzentasunaren esparruan zazpiak zazpi bihurtzeko bidean dago. Elkarte autonomikoan Juan Bautista Pardo izendatua izan da eta Nafarroan Avilakoa den Jesús María Rodríguez Ferrero.

Estatu frantseseko jujeek ere lanean dihardute eta aste honetan Pariseko Epaiteğiko lehendakari den Michel Legrand-ek «Santiago Arrospeide auzia»ren intrukzioa itxiko du. Ekainak 23rako Sokoako auziaren epaiketari hasiera emango zaio, Legrand-ek ardura utzi baino lehen «Zalakain», «Revilla», «Pikabea» eta «Filip Bidart» auzien intrukzioak itxeko asmoa erakutsi duelarik.

Bizkaiko PSOEn garbiketa burutu

DAMBORENEA baztertu dute azkenean. Madrileko Alfonso Guerraren aparatoak hariak mugitu bezain laister kili-kolon ipini zuen Ricardo García Damborenea, azken labankada eure Bizkaiko lagunek eman diotelarik. Dagoeneko Bizkaiko idazkaritza eta Madrileko parlamentuko aulkia PSOE-PSEren eskue-tan utzi ditu eta besterik gabe, aurrerantzean besterik gertatzen ez bada, Damborenearen hilobi politikoa bete ondoren lurrez estali dute.

Hori bai, Ramón Jauregik García Damboreneak egin duen lanagatik eskerra eman ondoren, bazterketaren arrazoin batzu agerian utzi zituen PSOEn egungo ekite politikoa aldatu dela adierazi duenean. Jauregientzat PSOEk beste estrategia du egun, aniztasunaren defen-tsa, kontsentsuaren aldekoa eta elkar ulermena bultzatu-ko duena. PSOeko sozialistek gaur egun alderdian Damborenea bat edukitzearen arriskuak garaiz ikusi di-tuzte, Euskal Herria menderatzeko bozgoragailurik ez dela behar, alderdi nazionalistekin ezkontza ezitsuak egitea baizik.

N. ARRASTOA

BETAURREKORIK GABE

Damborenea astoegi aurkitu zutenekoa

Abertzaleak azken urteotan eraso gaituen mi-hingainik gaiztoenari erretiroa eman diote bere partiduan korrika eta modurik txarreanean. Ez di-ra gutxi izango kolore orotako nazionalisten kon-trako abangoardian hainbeste lan egin duen Gar-cía Damborenea Bizkaiko PSOeko buruzagitza-tik esker txarrez eta izenik agertzen ez zuen zerren-da bakar bat bozkatuz kaleratzen ikusita harritu diren espainiarrak. Hilabete gutxiren buruan, par-tiduaren Komunitate Autonomoko aparatoan al-ternatiba izatetik inork itzalik egiten ez zion bere etxeko koarto beltzera zigortu dute. Azken kon-gresoan partiduko ofizialistek beren estuasunean Ramon Jaureguirengana jo behar izan zutela esan zen, eta Damboreneak Aljerren ikusi dugun Eguia garay-ren burua eskatu zuela akordioaren ordainetan. Ofizialistek errukirik gabe borobildu dute mendekua. Gipuzkoa jan zuten lehenik, Ara-ban indartsu ziren damboreneazaleak «kritiko» bi-hurtu zituzten gero, eta Bizkaian eman diote orain errematea.

Bere hondamendia hiru ardatzen inguruan es-plikatu du García Damboreneak berak. Bat: senti-mendu kolektiboak pendularrak dira eta denbora laburrean pasatzen da jendea «hosanna Daviden semeari» esatetik «gurutziltzatu ezazue» oihuka-tzera. Bi: bera botatzeko asmoa aspalditik zeto-rran, baina abenduaren 14eko grebaren ondoren 15 sozialista kritikoren artean sinatu zuen agiria-rekin ikusi dituzte batzuek horretarako baldin-tzak. Hiru: zenbait buruzagi bizkaitarrek ez du konprometitu nahi PSOeko zuzendaritzarekin hain gaizki konpontzen den norbaitekin, etorkizu-nari begira. Ramon Jauregik aitortu du aparatoak Damboreneari aurkitu dion bekatua: partiduari nazionalistek eta terroristek erasotzen zioten ga-raietan ilusio sozialista amalgamatu zuen, baina gaur beste garaietan bizi gara, eta PSOEk kon-tsentsuaren mezua zabaltzen du.

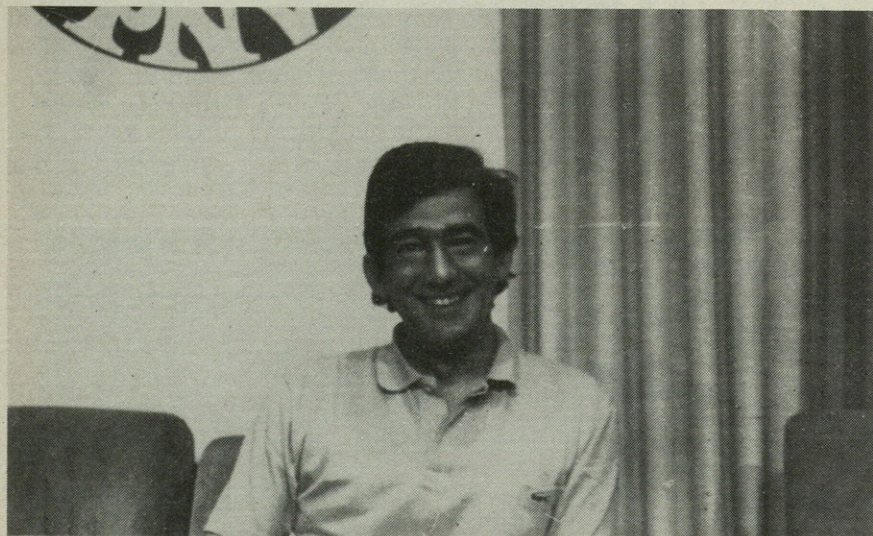
Jauregiri kaso egitekotan, sozialismo espainia-rrari beldur gutxi ematen dio Autodeterminazioa-ren bandera harturik bere jeltxideen teitapetik al-deginda dabilen Garaikoetxeak, eta «mehatxu te-rrorista» ere ez da nonbait gaur egun hainbeste ikaratzekoa. Buru arina omen du masak, eta Dan-boreneak hondamendiaren ordu latz hauetan as-paldiko ametsetan segiko du: Katalunian «Partido Radical» baten etiketapean antikatalanismoa egi-ten hasi eta Espainiako Errepublikako presidente izatera iritsi zen Lerroux berpizteko ametsetan.

P.Z.

Jon Gangoiti, europar parlamenturako Koalizio Nazionalistaren zerrendaburu

«Ez da posible EEE - tik kanpo geratzea, suizidioa litzateke»

EAJn eta erakunde publikoetan zenbait kargutan izan ondoren, oraingoan europar parlamenturako Koalizio Nazionalistak aurkezturiko zerrendaburua dugu, zerrendaburu gaztea gainera, 37 urtetako bilbotarra. Dagoeneko urte batzu bai politika munduan murgildurik; 82an Madrileko parlamenturako aukeratua eta 86ko urtariletik 87ko ekainera arte eurodeputatu lanetan Strasbourgen. EBB—ko bulegoetan aurkitu genuen eta jadanik hauteskunde kanpainarako motorrak bero—bero zeuden bertan.

«Europako parlamentuan oraindik errejio eta nazionalitateen benetazko pisua ez da kontutan hartzen».

ARGIA.— Ze nolakoa da Europako Ekonomi Elkartearen Europa hori eta zeintzu lirateke bere gaur egungo ezaugarri nagusiak?

Jon Gangoiti.— Erromako Tratuaren ondoren 1957an sortzen den

Europa hori, Estatuen Europa da, nazioak eta erregioak ezagutzen ez dituen Europa bat. Geroago, 1975ean jada, Elkartea ohartzen da ez zaiola posible errejioen errealtate hori gehiago ezkutatzea eta 'EEE—ko errejio politika' jar-

tzen du martxan. Eta hala ere, egun oraindik Estatuen Europa izaten jarraitzen du. Oraindik errejio eta nazionalitateen benetazko pisua ez da kontutan hartzen.

Elkartearen izaera ekonomikoa da funtsean, eta izaera hau 93tik aurrera oraindik gehiago areagotuko da. Beste Europa bat ere eraiki behar da, Europa kulturala, hiritarren eguneroko arazoak ikutuko lituzkeen Europa, emakumeen arazoak, ingurugiroa, gazteria... Honek tarako beharrezkoa da tratatuak aldatzea eta hauek aldatzeko, europar parlamentuari ahalmen konstitugilea eman behar zaio. Europar Konstituzioa erreformatu eta Konstituzio berri bat egin. Eta Nazionalitateen Senatua ere eratu behar da.

A.— Europara begira sekulako inbertsioak egingo dira. Hor dago 'Europa plan 93' deritzan hori, zenaren arabera aurtendik eta 93ra arte 92.000 milioi pezeta gastatuko diren. Ze eratako Komunitate Autonomorekin sartuko gara Europara?

J.G.— Euskal ekonomia pentsa zitekeena baino hobeto egokitzen ari da Europara, eta agente sozialak eta enpresa munduak batik bat primeran erantzun dute. Are gehiago, 93ko urtarilaren lerako euskal ekonomia europar ekonomiaren maila berean egongo dela. 'Europa Plan 93' horrek Europako zentru ekonomikoetara hurbildu eta berriekin komunikazio egokia lortzeko behar dugun azpiegituraz hornituko da Euskadi. Bestalde, arlo politikoari dagokionez, gertatzen dena da Estatu espainiarrean daukagun autogobernua Europaren markoan galdu egiten dela. Eta

Jon Gangoiti Koalizio Nazionalistaren zerrendaburua.

hau onartezina da, ez da posible estatuetan daukagun autogobernu hori Europara heltzean desagertzea. Formula bilatu behar da hau gerta ez dadin.

A.— **EEE—aren ardatzaren inguruan mugitzea horren funtsezkoa izanik eta bertan gure etorkizuna jokoan egonik, zergatik ez zaigu galdetu euskaldunoi ea Europa horretan murgiltzea nahi dugun ala ez?**

J.G.— Beno, euskal alderdi bat ere ez zen agertu sarreraren aurka, honek suposa erazten du euskaldunon gehiengoa bat datorrela sarrerarekin. Zelabaiteko neutraltasuna mantendu duten herrialdeak ere birplanteatzen hasi dira, EEE—rekiko harremanak, eta horren erakusle Austria, edo Noruega. Azken hau adibidez, behin sarrera atzera bota bazuen ere birplanteiatzen ari da sartu ala ez. Ez da posible alde batera gertatzea, suizidioa litzateke.

“Estatu espainiarrean daukagun autogobernua Europaren markoan galdu egiten da”

A.— Madrila doazen parlamentariak, sarritan arazo larriak izaten dituzte hemengo arazoak ikutzera. Kontutan izanik Euskal Herria herri txiki bat dela, ez leudeke oso itota euskaldunen nahiak Euro-

pearra moduko parlamentu erraldoi batean?

J.G.— Ez, ez dut uste. Historian zehar euskaldunak argi erakutsi du borrokalaria amorratua dela, eta hain zuzen ere horrexegatik esistitzen du eta esistituko du Herri honek. Eta bestalde, Madril-ekin noski daudela arazoak baina tartean auzi historikoa daukagu; ez ordea Europarekin, beraz ez dago Europatik guganako aurreprebentzio jarrerarik. Marko handia izanik zaila izango da, dudarik gabe, baina ez Madrilkoa bezain zaila.

93tik aurrera, mugak deuseztatzen direnean, Euskaldunok batasun soziologikoa lortuko dugu. Bidasoa lasai asko zeharkatu ahal izango dugu inongo agiri edo kontrolik gabe edo Iparraldeko batek Hegoaldean lan egiteko aukera izango du, lana egonik bederen, edo aldrebes. Harremanak estutu egingo dira eta herri bakarra izatearen kontzientzia indartu. Eta Iparraldean ere —bestela gertatuko ez litzatekeena— abertzaletasunaren indartze handi bat izango da 90. hamarkadaren bukaera alderako.

A.— Gai ekonomikora itzuliz, ikusten da dagoeneko larri zebiltzan zenbait sektoreren egoera areagotu egin dela, arrantza, nekazaritza, siderurgia... eta egun arrisku larrian daudela.

J.G.— Bai arrazoin duzu, baina sartu ez bagina berdin gertatuko litzateke, eta gainera egun egoera kaxkarragoan leudeke. Dena den, gehien kezkatzen nauen arazoa arrantzarena da. Estatu espainiarra potentzia bat da maila honetan, eta European arrantzak ez du pi-

su handirik, aurrekontuen %1a besterik ez du, EEE—ko Cenicienta da. Sektore tradizionalerikoz batzu desagertu egingo dira eta beste batzu sortu. Irtenbidea modernizatzea da.

A.— **Etorriko al da EEE—tik soberania maila handiagorik?**

J.G.— Bai noski, oso baikorra naiz maila horretan. EEE—an estatu batzu ados jarri eta gainegitura bat sortzea erabakitzen dute. Orduan, prozesua gogorra da, ze estatuek soberania mailak utzi behar dituzte. Baina prozesu hori posible izango da, bakarrik hor barruan dauden nazio guztiek parte hartzen badute eta bakoitzaren nortasuna errespetatzen bada. Eta hortara goaz.

A.— **Herrien Europarantz goazela diozu, baina nork bultzatzen du prozesu hori, estatuek eurak? Ez al da hori nahiko sinesgaitza?**

J.G.— Beno, Estatuen Europa erregioen europarantz abiatzen da, oraindik ez dihoa Herrien Europarantz. Eta noski horrela bada ez da estatuen borondatez, baizik eta herriek presio bat egiten dutelako, estadiuei, apurka, amore ematea besterik geratzen ez zaielarik.

A.— **Hemengo arazoren batzu ikutuko ditugu. Arazorik latzenetarikoa langabeziarena, eta oraingoz bederen ez dirudi Europatik konponbiderik datorrenik, aldrebes esango nuke.**

J.G.— Euskadiko lehendabiziko arazoa da langabeziarena. 93ko Europak aberastasun gehiago eta lanpostu gehiago ekarriko du. Baina aberastasun hau ez da homogeneoa izango, eta gaikoa hortxe dago, hor dago euskal desafioa, behar bezalako postu bat bilatzean. Honetan funtsezkoa da Eusko Jaurlaritzaren 'Europa plan 93' deritzana. Ez dugu langabezia ezabatuko baina bai neurri handi batean murriztu.

A.— **Iparraldeaz hitzegin dugu lehen. Nafarroari dagokionez ze neurri praktikotik etor daiteke Hegoaldeko batasunerantz abiatzeko?**

J.G.— Lehendabizi, geroko Euskal Herriaren enbrioi den Euskal Komunitate Autonomoak ondo funtzionatzen duela eta bere eguneroko arazoei gano-rez egiten diela aurre erakutsi behar dugu. Eta bigarrenik, arrazoi ekonomikoak, Nafarrek bakarrik ez dute izango beste komunitate batzuen erritmoa jarraitzerik eta horretaz oharertazi behar ditugu, Europaren erritmoa jarraitzeko beharrezkoa zaie EKA—rekin bat egitea.

X. LETONA

Polizia idazkaritza iraunkor eta bateratu baten sorrera erabaki du Madrilen

TREVI taldea, Europako Errepresio Elkarte

Garzon juega eta polizia española Pariseko gartzelan euskaldunak interrogatzen ziharduten bitartean, TREVI izeneko taldea bildu zen Madrilen. Talde armatuen aurka-ko polizia amankomuna, Europa barneko pertsonen kontrola, Europaz kanpoko 'atzeritar'en Europaratzea zailtzea... aztertu ditu EEKko Justizi eta Barne ministrariak biltzen dituen talde honek.

Telebistan behin eta berriz agertu badira ere Corcuera, Vera, Pierre Joxe eta EEKko 12 estatuetako ministrariak Madrilgo Batzar aretora sartzen, ez da gauza gehiegirik argitaratu prentsan han hitzegindakoaz. Europa mailan erakunde armatuen aurka arituko litzateken polizia bateratu baten sorrera eta Europara inmigratzen duten atzeritarren kopurua jeisteko neurriak hartzea izan dira erabilitako gairik nagusienak.

Europako 'FBI'ren sorrera

Euskaldunoi dagokigunez garrantziko bi gertakizun suertatu dira barne ministrarien batzarrarekin batera: Arros-pide, Urrutikoetxea, Beloki eta Gonzalez Retolaza interrogatu ditu Garzon juegak eta polizia espainolak Frantziako gartzelan, eta bestalde, orain arte sekula ez bezala, epaitegi frantses batek lehendabiziko estradizio baimena erabaki du.

Ez da harritzekoa Alfontso Guerrak "Gran Cruz de la Orden del Mérito Civil" delako domina opari egitea Pierre Joxeri, hala nola TREVI Taldekoen bilera hasi aurretik Corcuera eta Vera, Pierre Joxerekin biltzea Euskadi Ta Aska-

tasunaren erasoaldi berria elkarren artean aztertzearen. Ez eta ere 'barne eta kanpo mehatxu terroristak' izeneko dossier batean azterketa oso bat egotea Euskadi Ta Askatasuna euskal erakunde armatuari buruz. Corcuera esandakoaren arauera mugen arteko elkarlanean aurrera egitea lortu dute.

EEKko 14 ministrari bildu dituen errepresioaren 'gailur' honetan, Marokoko eta Austriako Barne-Ministrariak, Suiza eta Noruegako Justizia ministrariak, Sueziko Administrazio Publikoetako ministraria eta Estatu Batuetako Fiskal Orokorra ere izan dira EEKko kanpokoak izan arren, ofizialki, 'informazioa elkar trukatzeko' asmoz. EEKko Betako Fiskal Orokorrak, Richard Thornbourg-ek, lan-bilera bat izan zuen Mugica Herzog Justizia ministrari espainolarekin. Honez gain FBIren zuzendari den William Sessions ere Madrilgo bilkuretan izana da. Ez alferrik gainera Kohl kantziller alemandarrak bota zuen estatu espainola bisita egindako azke-

Corcuera Joxek baino presa handiagoa erakutsi zuen euro-poliziaren sorreran eta Treviren idazkaritza iraunkorrari ere garrantzia handiagoa eskainiz.

Estatu Batuetako Fiskal Orokorrak, Dick Thornburgh-ek, ez zuen galdu TREVI taldearen Madrilgo bilera. FBIren zuzendari den William Sessions ere bertan izan zen.

engoan "FBI europearra" sortzearen ideia. Corcuera Barne ministrari espainolak ideia bereganatu eta Martxoaren 10ean Sevillan ospatutako TREVI Taldekoen bileran lortu zuen oinarritzko adostasun bat. Oraindik orain EEKko estatu bakoitzak dauzkan lege berezkoak aldatzen ez diren bitartean TREVIren idazkaritza orokor bat jarriko da martxan behin behinekotasunez bada ere. Corcuera esan duenez «...polizia komunitarioare lehengaia izan daiteke».

Corcuera eta Kohl-en nahia ez da nahi bezain azkar bete. Frantziak eta Italiak mantsoago dakusate Idazkaritza iraunkorraren eta polizia bateratuaren sorrera. Madrildik atera den idazkaritza iraunkorra egitura minimoa izango da. Abendu honetan martxan jarriko bada ere ez du sede jakinik izango, ez eta presuposturik ere hemendik pare bat urte t'erdira bitartean.

92. urteaz geroztik TREVIren idazkaritza iraunkorraren esku geratuko litzateke EEKren kanpo-mugak zaintzea "terroristak" eta inmigratu ilegalak sar ez daitezen. Hein berean idazkaritza horretatik koordinatuko litzateke EEK barneko talde armatuekiko borroka.

Lege esparru bakarra

Madrilen aztertu duten gaietako bat, eta EEKko estatuak gehien kezkatzen duenetakoa, estatu bakoitzeko Justiziak ezarritako trabak baztertu eta Lege esparru baterakoi bat sortzearena da. Hau da, EEKko edozein estatutan atxilotu, epaitu eta zigortu ahal izango da edozein hiritar. Ez da beharrezko izan go estradizioa.

Oraindik posible da Britania Handiak Belgikari estradizioa eskatutako eta honen Irlandara emandako Patrick Ryan,

edota Greziak Italiari estraditatu beharrean Libiari emandako Abdel Al Zomar Ozama bezalako kasurik gertatzea. Euskal errefuxiatuekin ere polizia espainolak frogatu erakutsi behar izaten ditu Frantziak estraditatu ditzan, eta halaz eta guztiz ere, deportatu egiten ditu batzuk estraditatu beharrean. Lege esparru bakarrarekin ordea ez litzateke horrelakorik emango.

Hein berean, EEKko errefuxiatu politikoez ez lukete inolako babesik izango EEKko mugen barruko beste estatu batean

Horrezaz dihardute "delito komunitario" aipatzen dutenean. Horren formulazioan.

Inmigrazioa galerazi

Antiterrorismoaz gain inmigranteen aurkako borroka da EEKko agintariak TREVIko taldearen bitartez antolatuta nahi dutena, derrigorrezko visa ezarritik 12 estatuen mugaz kanpoko inmigratuentzat.

Une honetan 17 milioi inmigratu politiko eta ekonomiko bizi dira EEKean eta urtetik urtera 700.000 berri sartzen dira TREVIko adituen ustez.

EEKko beste estatuen eritzirako estatu espainoleko Extranjeria Legea samurregia da eta aldatu beharra dago. Horren gogortzea eta visadoa derrigortzea eskatzen diote TREVIkoek. Horri begira EEKko datu-banku bat sortzea visadoentzako; EEK babesa eskaintzeko erizpide baterakoiak erabilzea eta inmigratio sare klandestinoak aztertzea proposatu da Madrilen.

Datorren urterako estatu espainolean sartu nahi duen Magreb-eko edonork visadoa beharko du, egun edozein atzeritarri eskatzen zaionarekin batera: itzul-biletea, 5.000 pezeta egun bakoitzeko eta 50.000 pezeta gutxienez.

Zer da TREVI?

1976ko ekainaz geroztik hasi ziren biltzen EEKko barne arazoetarako ministrariak TREVI izenaren pean. Izena bera du programa: T-terrorism, R-adicalism, E-xtremism, V-iolence I-nternational. Barne arazoetarako ministrariez gain, Justizia ministrariak eta polizia goi-karguak izaten dira bilerakideak. EEKko 12 estatuak daude ordezkatuta, hala nola, Suiza, Suezia, Marokko, Austria eta Kanada obserbatzaile gisara, eta EEKBak kolaboratzaile moduan

Lege eta polizia esparru europearraren sorrera, antiterrorismoa, inmigrazioa, europar poliziaren sorrera, droga trafikoa eta nazioarteko delinkuentzia dira bere zeregin nagusienak.

Ez Europako Parlamentuaren kontrolpean ez beste inolako EEKko oinarri legalikgabe diharduen TREVI taldea EEKBetako kontraintsurjentzia buruekin batera biltzen da, (FBIko zuzendaria den William Sessions ere Madrilan izan da) OTANen planen barruan sartuaz.

Hain zuzen ere ez OTANen ez EEKean ez dauden Europako estatuekin koordinatzeko sortu zen 1978. urtean «Vienako Taldea».

Gaur egun, TREVI taldea ministroz bete egoteagatik oso 'publikoa' denez Luxemburgoko Schengen herri txikian biltzen da «Shengen» izeneko taldea TREVI Taldearen lan berbera aurrera ateratzeko.

Hegoamerikarrek ez dute orain arte bezain erraz edukiko estatu espainolean sartzeko. 92.eko V. urteurrena dela eta formak pittin bat zainduko badira ere ordutik aurrera visadoa beharko dute García Marquez-ek haserre Felipe Gonzalez leporatu zioen bezala.

Madrilgo bilera honetan lau herri gehiagori jarri zaie estatu espainolean sartzeko visadoa erabiltzearen beharkizuna eta Corcuera ez du deklaratu nahi izan ze herri diren horiek.

Madrilgo bileran ez da espainol eta alemandarrek nahi adina aurreratu baina aurrera doa European Errepresio Era-kunde batertuak sortzearena.

I.U.

Eritzi desberdinak kazetarien artean

ETB auzitan 'Terra Lliure'ri egindako elkarrizketa medio

Une honetan esistitzen duten bi 'Terra Lliure'tik bat —ETArekin bat ez datorrena— elkarrizketatu zuen joan zen astean ETBleko 'Hemen eta Munduan' saioak. Madrilgo gobernuari, ezta Fiskal Orokorrari ere, ez zitzaion askorik gustatu eta, antza, Katalunyan ere kontrako jarrerak eragin ditu. Euskal Komunitate Autonomoko sozialistek erantzunkizunak eskatu dituzte eta J.M.Ortuondok kritika gogor hauei erantzun beharko die legebiltzarrean. Kazetarien artean eritzi desberdinak piztu ditu aferak; hona hemen batzuk.

Europear hauteskundeak nahiko hurbil daudenean nabarmenak bihurtu dira bi 'Terra Lliure'ren artean lehendik ere ezagunak ziren diferentziak; lerro batetik —IPCren ingurukoak—, HBren kandidatura apoiatzen du hauteskundeo-

tan, eta bestea —PSANen ingurukoa—, ETArekin bat ez datorrelarik, kandidatura independentista kataluindarraren alde atera da. Azken hau da 'Hemen eta Munduan' saioak elkarrizketatu eta ezagutzera eman duen 'Terra Lliure'.

J.M.Idoiaga eta 'Vicente Copa'

Komunikabide gehienek aipatu ere egin ez duten xehetasun hau oso kontutan hartzekoa da 'Punto y Hora' aldizkariako zuzendari den **Juanma Idoiaga** garentzat. «Elkarrizketa hau emititzeko ETBk izan duen disposizio politikoa ez dut uste apologia del terrorismo egitearena izan denik, baizik eta Herri Batasunak hauteskundeetan izan zezakeen apoio independentista murriztearena». Hala ere, kazetari honen eritziz, «eskubidea ez ezik obligazioa ere bada erizpide egokia izateko beharrezkoa den alde guztietatik informatzea». Idoiagaren ustetan, fiskalaren jokaera ez zaio arau juridikoei lotzen, informazio osoa jasotzeko eskubidea bermatua dagoela eta «presio politikoei zor zaie fiskalaren jokaera».

Jose Antonio Zarzalejos —'Vicente Copa'—, orain gutxi arte 'El Correo Es-

“Amatiño: ETBn zuzendari nintzela ETA nahi izan genuen elkarrizketatu, eta ez zen egin beraiek nahi izan ez zutelako”

dioan halakorik argitaratuko, «kronikak edota informazioak, gure iturri zuzene-kin, plazaratuko nituzke, baina elkar-rrizketa modura ez nuke inoiz egingo».

J. Vidal eta Amatiño

Juan Vidal, 'Telenorte'ko informatibo buruak, saioa ikusi ez zuela eta nahiago zuela eritzirik ez ematea adierazi zigun. Hala ere, printzipioz dena emititu omen daiteke baina, bere ustetan, gai gatazkatsuetan garbi eduki behar da zer egin nahi den. «Izan ere, suposatzen dut TVEko emisioren batean atera dela 'Terra Lliure'rekin elkarriketaren bat, baina jakin behar da zelako elkar-rrizketa egin behar zaion elkarriketatu bakoitzari».

Luis Alberto Aranberri, **Amatiñok**, Estepan Aldamizek elkarriketaren aurkezpenean esandakoak emisioa nahiko justifikatzen duela uste du. «Euskal Herrian jende askok sarritan entzuten dugu 'Terra Lliure' baina inork ez dakie-la zer den; 'ikus dezagun' zioen. Bere horretan esplikatzen du programaren justifikazioa». Amatiñok dioenez, era guztietako informazioa justifika daiteke momentu horretan norbaitek erabakitzen badu jendeari ardura zaiola eta jendeari zerbaite eskeini diezaiokeela.

«Bestetik, kasu honetan protestatzen dutenek jakin beharko lukete», dio 'Eguna'ko zuzendariak, «jendea ez dela horren tontoa telebistan jasotzen dituen erizpide guztiak bere horretan besterik gabe irensteko, eta horretan protesta egiten dutenek benetan eritzi eskasa du-

“J.M. Idoiaga:

Herri Batasunak

hauteskundeetan

izan zezakeen

apoioa murrizteko

disposizio politikoz

emititu da

elkarriketa”

te ikusentzulearengan». Bere komuni-
kabidean halakorik argitaratzeko inola-
ko problemarik ez lukeela izango ziur-
tatzen digu: «Gehiago esango dizut,
ETBn zuzendari nintzela ETA nahi
izan genuen elkarriketatu, eta ez zen
egin beraiek nahi izan ez zutelako».

‘Avui’ko zuzendaria

Katalunyan elkarriketa horren emi-
sioak harridura handia eragin duela
azaldu digu ‘Avui’ egunkariak zuzenda-
riak, **Albert Viladot**-ek alegia. «Ni neu
ere harritu egin nau, printzipioz ez bait
dago elkarriketa justifika dezakeen
motibo informatiborik». Bere ustetan ez
da zilegi horrelako taldeen elkarriket-
tak argitara ematea «inolako errepre-
sentatibitate ez bait dute Katalun-
yuan. Gainera, zein ‘Terra Lliure’z ari
garen argitu beharko litzateke, bi bait
dira». ETAr eginiko elkarriketak des-
berdin baloratzen ditu A. Viladot-ek. «Ez
dauka zer ikusirik, ezin dira konparatu
ETA eta ‘Terra Lliure’. Ulertzen dut
ETAr buruzko informazioa bilatzea,
are gehiago, bilatu egin behar da, erre-
presentatibitate soziala badu eta».

Hala ere, kazetari katalan honek ez
dio talde hauei buruz inoiz informatu
behar ez denik, baizik eta notizi dire-
nean bakarrik eman behar dela hauen
berri. «Notiziaren arabera, informatu
egin behar da, informatu, analisatu eta
kontrastatu. Guk ‘Terra Lliure’ri buruz
informatzen dugu, baina notizia de-
nean».

Eritzi bilketa hau egitean ‘Hemen eta
Munduan’ saioko zuzendariarengana jo
genuen lehenik, baina oraingoz hitzik
ez egitea erabaki dutela esan zigun,
ETBko zuzendaritzak zein eritzi kalera-
tuko duen jakin nahi bait dute aurretik.
«Ortuondok legebiltzarrean emisio ho-
rri buruz erantzun behar du, eta zer
esaten duen ikusi beharko da. Bitartean
ez dugu eritzirik emango».

I.MURUA

«Militarki jokatuko dugu Olinpiadaren aurka»

Lau militante izan ziren, txano eta
guzti, ‘Terra Lliure’ren izenean Mao-
lo Erkizia kazetariaren galderei
erantzun zietenak. Hona hemen
euren erantzunetatik azpimarratu
daitezkeenak.

«Olinpiadaren kontra gaude bere-
ziki espainolizazio kanpainatzat
hartzten dugulako, Barcelona hiri es-
painiartzat jotzen delako, Katalun-
yako hiriburua izan arren».

«Herriak olinpiadarik nahi ez ba-
du, guk militar arloan jokatu du-
gu. Gu ez gara sentimendu katalan-
darretik aldenduko».

«‘Terra Lliure’k ez du inoiz ETAk
Katalunyan izandako jokabidea ar-
buiatu.(...) Erakunde bakoitzak be-

harrizan ezberdinei eta nazio erre-
litate ezberdinei erantzuten die, eta
herri bakoitzak bere ezaugarrien
arabera borrokatzen du».

«Hipercor-en kasuan(...), lehenen-
go aldiz ETA erakundeari kritika
egin genion, Katalunyan burututako
ekintza diskriminatu haregatik».

«Katalunyako askapen mugimen-
dua beti egon da eta egongo da Eus-
kadiko askapen mugimenduaren al-
de eta, ondorioz, ETA erakundearen
alde, independentzia lortzeko bi-
dean, baina munduko ezein herriri
ezin zaio eskatu, elkartasunaren ize-
nean, nazio askapenerako prozesua
oztopatzen duten ekintza indiskrimi-
naturik jasan ditzan».

NAFARROAKO HERRISKEN ETENGABEKO HUSTEA

Artikulu honetan dakargun mamia ez da ohizko gertatzen, izan ere, dramaren zaharrak eta isilak ez du inor asaldarazten, herrian gelditzen dena salbu. Joan zirenetarik bat edo beste larunbat eguerdian itzuliko da eguraldia lagun. Pentsakera, erlijio, sozioekonomia, politika eta populaketa aldaketetan oinarritzen den fenomeno hau XIX. mendearen 2. zatian hasten da 1960 inguruan neurrigabeki areagotzeko.

Egun, bizilagun bakarreko herri puska bat dago Nafarroan, eta bizpahirukoak makina bat: zer neska ezkonduko da lana besterik ez dakarren etxaldera?

Maiz aditzen da hirietako xarma gutietsirik jendea herrietara itzultzen ari

dela, eta ezin uka honelako kasuak ugaltzen ari direnik, baina honek ez du esan nahi inolaz ere herrien hustuketa honela neutralizatzen denik, herriak, ttikiak gehien bat, lagunez eskasten ari baitira etengabe Nafarroan.

Herriak berpopulatzeko saioez sarridatziko dugu beste artikulu bat, baita baitira honelako kasuak ere, proiektu eta guzti, duela bi urte ta erdi Orreagan bildu zen taldearen inguruan batez ere.

Soldata finkoa, oziorako aukera antza, 8 orduz landa lan egin beharrik ez, aste hondarretean herrira itzultzeko aukera, semealabendako eskola ona edo zerbitzu ugariak, kara kara jartzen zaizkio uzta txarra, prezioen gorabehera, zerbitzu eza, oziorako aukera falta edo aukera pertsonal murrizari nola lan eskergari, eta erabakia ez da berantzen: lurrak eta belarrak besteri utzirik lruñera.

Baina Nafarroa ekonomia arloan ez da gaizkien dabilztanetarik, eta populazio dentsitatea ez du ez desertikoa ez trinkoegia; halaz guztiz ere, hiria suprabaloratu egin da herriaren aldean. Guztiz salatzekoa gertatzen da administra-

zioaren jokabidea arlo honetan, herrien hustuketaren fenomenoaren areagotzen lagundu bait zuen, herri ttikietara ezin besteko ziren azpiegiturak eraman baino (ura, argia, kamio duin bat), nahiago izan bait zuen herritarrak alde egiteko berotu eta herria erosi gero alor onak pinuz zabartzeko, Ekialdeko Urraul edo Romanzadon, Artzen, Longidan, Ezprogin edo Girgillanon egin bezala. Hori da egiaren latza, erromantizismo, herrian bertako kosmobisio, oroitzapen edo amets nahiz arbasoen ekarriari utzi, eta entsegatu Iruñean goiti jotzen. Gaizki gertatzera, herriko etxaldea ere hor dago ta... hiriaren inertzia ez da hutsala ordea.

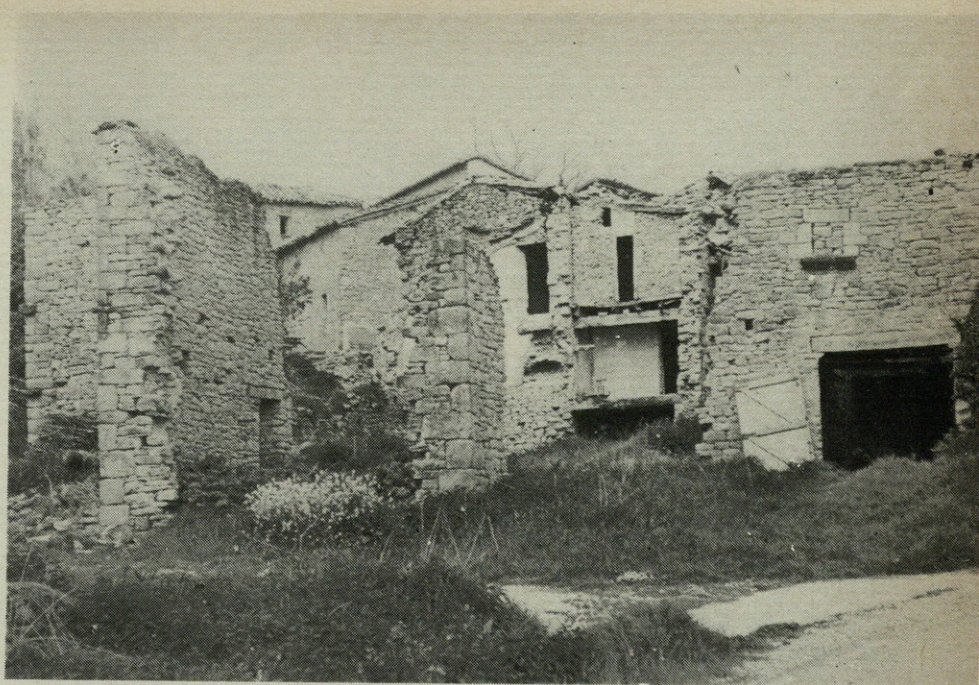
Baina badu Nafarroak berezitasun aski nabarmen bat husten ari diren beste herrialde batzuren aldean (Huesca, Teruel, Soria, Los Ancares, Cameros aldea), haietan hustea erabatekoa baita, hau da, herriekin batean lurak ere utzi egiten dira ez gehiago itzultzeko, baina Nafarroan hustea ez da orokorra, ezta erabateko ere. Jabegoak segitzen du, dela etxeak nekazal gordetegi gisa erabiltzeko edo uda aldean bolada bat iragiteko. Badira gainera neguan herria utzi eta Iruñera doazen adinekoak. Honela, hustear dauden herrietako etxeen %29 da soilik egunero bizi direnena, %71 aste hondarrean doazenena delarik.

Gibeleratekoa haranez haran

Alfredo Floristan Samanesen datuak baliatuko ditugu atzerapenaren nondik norakoa ikusteko. Esan behar dugu 1858 eta 1981. urteetako datuen mugan arituko garela eta (herri) edo (herriska) hitza ez dela zentzu administrari hertsian ulertu behar, bizileku den zentzu baizik.

Nafarroako ekialdean gertatu da gibeleratzerik nabarmenena, urte bitarte

Yelz (Lizoain). 1970n 36 lagun, 1981n bakarra, egun 7.

horretan hustutako herriak hor dira eta ugarien. Irunberri-Agoitz inguruan 49 ditugu (Nafarroako guztien %62), eta ekialde bereko beheraxeagoko ibarrak ere kontutan harturik, (%78,5) Nafarroako ekialdean gertatzen dela jabetzen gara. Hona ikusi hutsera nola hustu diren ibar batzu: Itzagaondoa eta Longidak, 1877. urtean zuten biztanlegoaren %14,9 eta 25,3 besterik ez zuten 1981.ean. 1860ren aldean aldiz, Urraul Goikoak 15,9; Ibargoitik 16,9; Lizoainek 17,4; Urraul Ekialdeko edo Romanzadon 17,9; Untzitik 21,2 eta Urraul Behekoak 27,7. Urraul Goikoan izan ginen, ez aste hondarrean jakina, eta Adoain herri ezagunean 3 familia harrapatu genituen, Jakoisti etxaldeen gizon bat bakarra, Elkoatzen bi lagun, nahiz sei bat egoten diren, eta Ariston aita-semea. Imirizaldu eta Irurozkin gauzak besterik ziren.

Hiri handixeagokoei dagokienez, Urrotzek eta Irunberri 1877ko biztanlegoaren %46,9 eta 68,1 dute, eta Agoitzera industriaren indargaltzea heldu den seinale, 1970. urteko lagun

%92,4 zuela 1981.ean. Inguruko ibarrak askoz makurrago daude, Artze batez ere, 1960n 643 lagun izatetik 1981.ean 244 izatera iragan baita. Pirinioetako ibarretan beheititza nabarmena da baina ez aitzinekoetan adina, Eronkari, Zaraitzu, Aezkoa, Nabaskoze, Erro eta Esteribarrez ari gara. Hala ere esan beharrekoa da Esteribarrek bazituela 1981n 15 lagunetik beheitiz zeuden 10 herri.

Iruñerria pattal, Erribera indarreko

Nafarroako mendialdeak orohar, 1860 urteko lagun %91,6 biltzen du oraindik, baina badira hala ere gibelera doazen herri eta haranak; ondoko guzti hauek ordukoaren erdia ere ez dute: Atez, Araitz, Basaburua, Etxalar, Donamaria, Urrotz, Arano, Odieta, Anue-Olague, Imotz, Ergoien, Lantz, Irañeta eta Arruazu.

Iruñerria ere gaizki dago, Etxauri, Itza-Gulina, Xulapain, Ollo, Goñi eta Olaibar ere 1960 urteko lagun erditik behera baitaude, eta 15 lagunetik beheitiko herriak ditugu Ezkabarten, Eguesen, Aranguren, Xulapainen eta Antsoingo zendeen.

Erdialdeko Nafarroak 1950tik 1981ra lagun %24 galdu du portzentaian. Mendebaldean, 1860ren aldean gelditzen den populazioa honakoa dugu: Gosalzen %17,5; Deierrin %42,4; Mañerun %26 (bertan Girgillano, soilik %8arekin); Lanan %29,1; Berrotzan %42,7 eta Agilarren %39. Eskuin aldera joaz, Iltzarbe dugu 1877ko %45,5rekin, Orba %32,9; Oibarre %41,4. Herrietan berriz oso beheit

“ *Nahiago izan du administralgoak herritarrak alde egitea herria erosi eta gero pinuz zabartzeko* ”

joan direnen artean Petilla, Galipentzu, Usua, Xabier eta Donamariri-Untz.

Erriberan berriz apenas izan da herri hutsik, hiru, eta bi dira husteko arriskuan daudenak: Vergalijo eta Muruzabal Andiongoa. Inoiz baino lagun gehiago izan dute 1981n Lodosa, San Adrian, Murtxante, Zentroniko, Korella eta Tuterak. Erriberan dena den 1981 urtean 1860ko lagun %60 eta 100 arteko jende kopurua bizi da, non nola.

Hustuketaren eragile zuzenak

Herri hustuketaren eragile zuzenak zein diren ez da beti aise jakiten, baina konstante batzu ikusten dira. Eragileztat hartzen dira komunzki: naturari dagokionez, erliebea, lurra, giroa, hidrografia eta landaredia. Giza faktoreetan historikoak, soziologikoak, sikologikoak, ekonomiazkoak eta hemen ga-

Laneko moldeak aiseago izanik ere, herriak gibeleratekoan.

rrantzi handia jokatzeko duten lurraren jabetzaren egiturak, hustiraketa moduak, merkatal teknikak, eta bizimoduak.

Erlazio zuzena azaltzen zaigu erliebea dela eta goratasunean, Nafarroan 1950n 600 m.tik goiti lagun %11 bizi bait zen eta 1981n %3,6 soilik. Hustutako 79 herrietatik 69 zeuden 500 m.tik goiti, eta 15 lagunetik beheiti duten 112etatik 95.

Gisa berean, malkeitz edo aldapaz beterikako lurretan makineria sartzea zail den bezala, lurra flysh modukoa (Artze, Urraul Goikoa), edo tupa harria delarik (Nabaskoze, Urraul Ekialdea edo Romanzadua, Longida, Lizoain), nahiz estratu plegatuzkoetan (Oibarre, Orba, Iltzarbe, Mañeru) gauzak makurdoaz. Honi lotu soberazko bazkatze urtetakoak artzantzari egin dion mesede ttikia, eta irabazpide berririk sortu ezean bide bakarra dago: Iruñera.

Giza faktoreak direla eta, industrializazioak eta giro urbanoak baliatzen dituzten parametroetara tradiziozko azpiegitura sozioekonomikoa ezin egokitzea da nagusi. Lurraren banaketari dagokionez, desoreka hautematen da Irunberri-Agoitz aldean, jaurreri ugari bait zen denboraz. Lur sail ttikiak edukitzeak ere ez dakar mesederik. Agoitz-Irunberi aldean adibidez, 5 hektarea edo gutiagoko alorrak 2352 ziren 1962en, hamar urteren buruan lantzen ziren alorrak soilik 839 zirelarik. Garai hartako garapen giroak anitz erlatibizatu bait zuen errentabilitatearen kontzeptua. Barreiatutako lurren batzeak (kontzentrazioak) ez zuen kasu guztietan hau konpondu. Yelz herrian 1970n egin zen alorren biltzea, 36 lagun bizi zirela, 1981n berriz lagun bakara gelditzen zen, nahiz orain 7 bizi diren eta herrira ura berriz ekartzeko Diputazioak 3 lagun gehiagoren enpadronatzea eskatzen dien.

Kamio onak izateak eta Iruñera arin ailegatzeko aukerak eragin bikoitza omen du Alfredo Floristan Samanes ikerlariarendako. Kamio onarekin bat bizi daiteke herrian Iruñean lan egin arren, baina hau tentabide ere gerta daiteke jendea Iruñeko xarmara ohituz.

Zentralizazio industrialak, Iruñean gehienik, ekarri du historian zehar merkatal garrantzia zuten bestelako herri ez hain ttiki batzuk beharreako jotzea, inguruko herrisen kaltetan.

Herritarrak adinean goiti joatea, herrian libertiziorik bat ere sortzeko aukerarik ez izatea e.a. prozesuaren areagotzeko faktore azkarrik ditugu, isilka misilka aitzinera doan hustearen iragarle ilun.

INAKI CAMINO

ARGIA

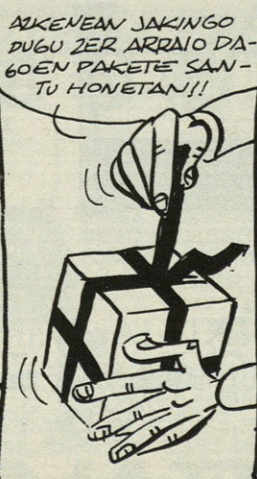
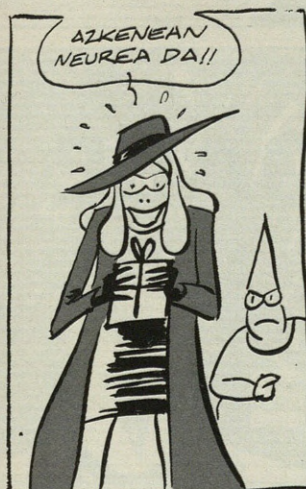
KOMIKIA 149 zenbakia

BOKARTA

MORAU + MATIN

MAFIA!!

POLIZIA ETA A.I.N.E. KO KI-
DEENGANDIK IZKUTATURIK ZED
DELARIK MAFIAREN TOPATU DARA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

kirolzaleen
zerbitzutan

m
miner
donostia

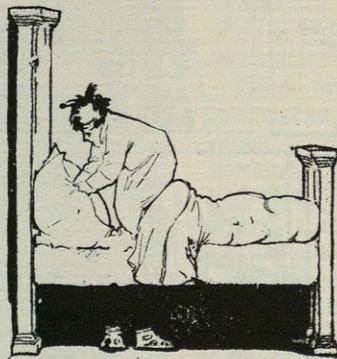
☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

Onddoak eta buruak

BIZKOR IBILI, CORTO!
LAGUN BATEK
IKUSI NAHI
ZAITU!

LAGUN BAT? INGIURU HONETAN
EZ DAGO LAGUNIK, HILDAKOAK
BAIZIK... TIRA BA, BANOA "MISS
METRAILA-
DORÉA"...

HEMEN DAGO ZORIONEKO
MALETA... ARRAIOA, ZE
ASTUNA DEN!
EDO NIRI
EMATEN DIT
HALA?

ESAIÐAZU ESME-
RALDA: NON IKASI
DUZU HORRELA
TIRO EGITEN?

BUENOS AIRESEN... "PATRI-
CIOS" ERREJIMENDUKO
TIRATZAILE AUKERATUEKIN
IBILTZEN... ZORTEA IZAN
DUZU, CORTO MALTESE!

HAU DA MALETA ETA BOCA DORADAREN DIRUA.
ESKURATU NAHI ZUTENEK ELKAR HIL
DUTE... HEMEN BARRUAN DAGOENA-
REKIN EROSI NAHI ZITUEN AGIRI-
RIK GABE ERE IRAULTZA EGIN
AHAL IZANGO DUELA
ESPERO DUT.

IRAULTZA BUKATU DA,
CORTO... INTERBENTZIO-
NISTAK IRTETZEN ARI
DIRA ETA BOCA DORADA
ZURE ZAI DAGO.

BOCA
DORADA?

KAIXO, CORTO MALTESE!
BAI... BAI... HAZI POZA ZU
IKUSTEA, BAI... BAI...

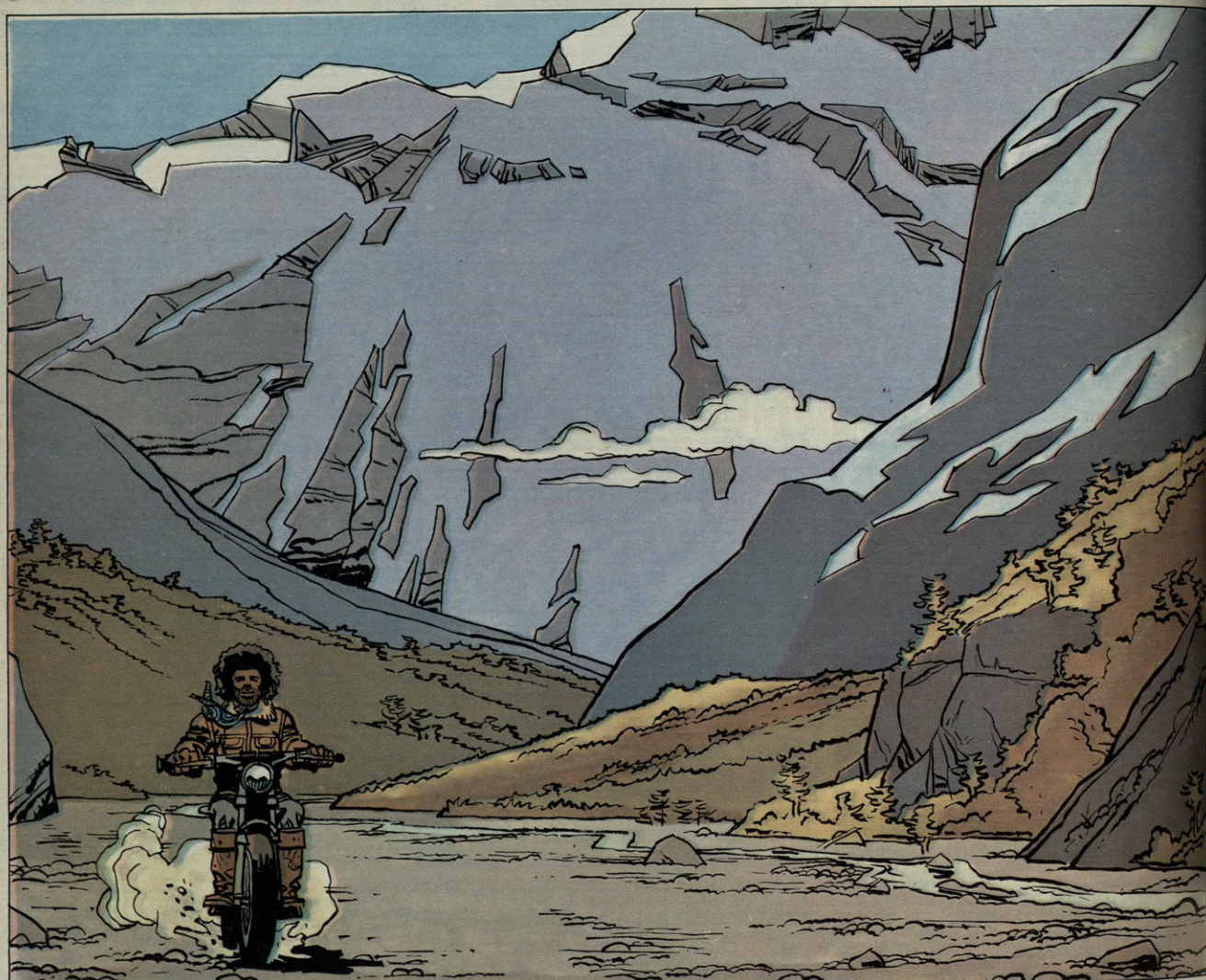
ESKUMINAK ZURETZAT MORGANA DIAS DO SANTOS
BANTAM-EN PARTETIK... BAINA ZER DUZU? HARRITZEN
AL ZAITU NI HE-
MEN AURKITZEAK?

PIXKA BAT
BAI... BAHIA-
TIK OSO
URRUAN
ZAIDE.

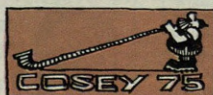
O, BAI... BAI... BAHIA...
BAI... BAI... BAINA NI-
RETAKOAK DAUDEN
TOKIAN BETI DUT
ETXEA... ESMERALDAK
BIZITZA SALBATU DIZU...
SARIA EMANGO DIOT...
O, BAI... BAI...

OROIT HADI , JONATHAN...

MANIERA

छाँवपिडेंके

KOMIKIA : LITERATURA IRUDITAN

Abenturak jarraitzen du ...
... sar zaitez abenturan !

HEMEN MOZTU

POSTAZ MANATU ETA ESKURATU

ANTXETAk zerbitzu berri bat martxan ematen du:
korrespondentziako salmentarena.

Nola egin ? Errexa da:

- behereko fitxa bete ta moztu,
- ANTXETARA bidal: 14 Pannecau karrika
64100 BAIONA
- 2zpa3 aste berantago liburuak etxean jasoko dituzu
- Zer abantaila du sistema honek ?**
- merkeago ordainduko duzu (% 10)
- liburuak etxean bertan hartuko dituzu
- erregularki ANTXETAren argitalpenen berri bidaliko dizugu

Hori guzia bestelako engaiamendurik gabe !

ESKAERA (garraio gastuak kitorik, dohainik)

- HAIZEAREN BIDAIAIRIAK . T1 . "Neska bat untzian".....40 lib/800 p.....
- HAIZEAREN BIDAIAIRIAK . T2 . "Untzi kartzela".....40 lib/800 p.....
- JAUNES . T1 . "Errealitatearen mugetan".....40 lib/800p.....
- JAUNES . T2 . "Gerard Deabrua".....40 lib/800 p.....
- CORTO . "ETHIOPIKOAK".....43 lib/850 p.....

GUZTIRA.....

zenbat ale	ordain beharrekoa

ORDAINKETA MOLDEA (aukera ezazu)

Fitxa honekin batera txeki bat igortzen dut ANTXETAren izenean *

libera/pezetakoa

ANTXETA argitaletxearen kondura * pezetatoko diru ixurketa egitea
agintzen diot neure bankuari:

- nire bankua/urrezki kutxa:
- sukurtsala:
- nire kontu zenbakia:

- SINADURA:

IZENA*..... DEITURA*.....

HELBIDEA*.....

HERRIA*.....

PROBINTZIA*.....

(* hizki handitan bete otoi)

SARIA NEUK EMANGO
DIOT... HEMEN DUZU
HAINBESTE JENDE-
REN HERIOTZA EKA-
RRI DUEN MALETA,
HORIEN ARTEAN
RAMIREZ ZURE
AJENTEARENA...

O, BAI... BAI... RAMIREZ... BAINA EZ ZEN
NIRE AJENTEA... BRANT, VENECIANA ETA
HORREN LAGUNAREKIN ADOS ZEGOEN.
O... BAI... BAI... DENAK MENTURAZALEAK...
DENAK ELKAR HILTZEKO PREST MALETA-
GATIK. ZUK NOLA DEFINITU DITUZU?

O, BAI... BAI... ESKORPIOIAK ETA TA-
RANTULAK... BAINA NIK BANEKIEN
ZERTAN ZEBILTZATEN ETA HERIO-
TZAZ ORDAINDU DITUZTE AGIRI
HORIEK... GIZONAK EZ DIRA EZER-
TAN KONTURATZEN, BATEZ ERE
TARTEAN EMAKUMERIK BADAJO,
NEURI ESIN DIDATE JOKUA.
O, BAI... BAI... SENTITZEN DUT
VENECIANA STE-
VENSONENA, NI
RE IKASLEA ZEI
BAINA HUTSA
EGIN ZUEN...

EZ DIRUDI OSO POZIK ZAIDE-
NIK MALETA EKARRI DIZUDA-
LAKO... ZER DAGO BARRUAN?
JAKIN NAHI DUT !!!

ULERTZEN DUT. EZ
DAGO EZER... EZER-
TXO ERE EZ BALIO-
RIK GABEKO PAPERA
EZ BADA... BAINA,
NOLA TRONPATU ZE-
NUEN RAMIREZ?

NAHIKOA
ZEN
MALETA
IREKITZEA,
ETA...

O, BAI... BAI... BAINA EZ
ZUEN IREKI / NAHIAGO
ZUEN ESMERALDARI
BEGIRATZEA / O... BAI...
BAI... INOZOAK ZARE-
TE BAI, GIZONAK.
ZEU ERE, CORTO
MALTESE.

BAINA ZU, MAITE ZAITUGU... ENTZUN
KANPAINAK... JAIA DA MOSQUITON!
INTERBENTZIONISTEK GALDU
EGIN DUTE BANANETAKO
GERRA...

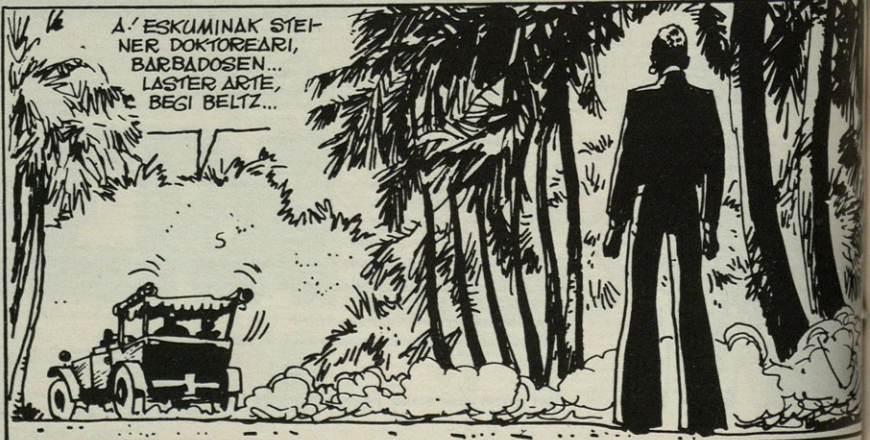

O... BAI... BAI...
BAZATOZ JAI-
RA CORTO?

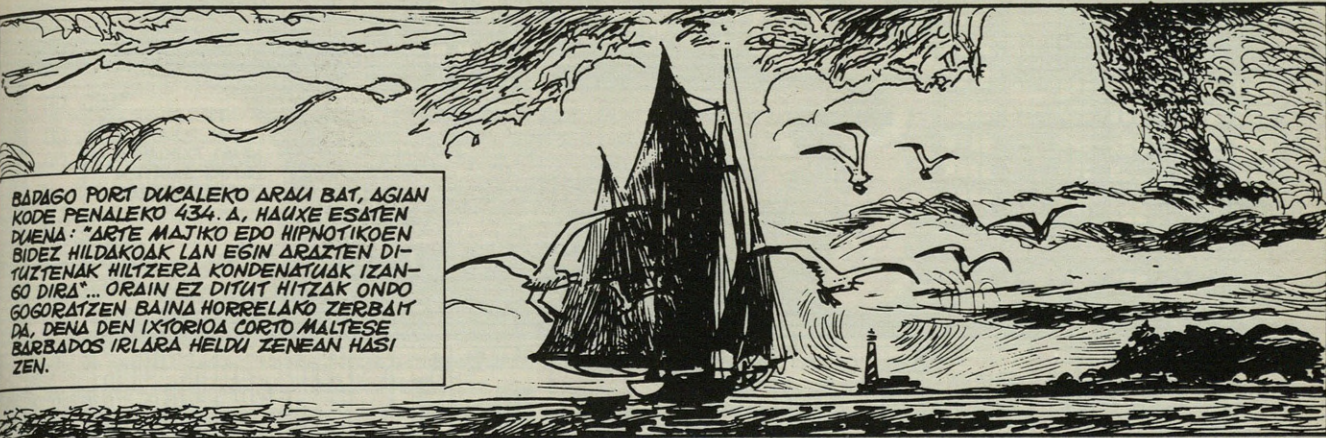
EZ, NAHIAGO DUT EZ
JOATEA... AGUR,
BOCA DORADA.

DUELA DENBORA ASKO, ZANZIBAR-EN
USTE DUT, ZURE BIRRAMONAK
AHOTS TONU BERBERAREKIN
EGIN ZIDAN AGUR... IKUSI
ARTE, CORTO MALTESE,
EZ EGIDAZU INOIZ
ADIORIK ESAN.

A. ESKUMINAK STEI-
NER DOKTOREARI,
BARBADOSEN...
LASTER ARTE,
BEGI BELTZ...

BADAGO PORT DUCALEKO ARMA BAT, AGIAN KODE PENALEKO 434. A, HAUKE ESATEN DUENA: "ARTE MATIKO EDO HIPNOTIKOEN BIDEZ HILDAKOAK LAN EGIN DRAZTEN DITUZENAK HILTZERA KONDENATUAK IZAN-GO DIRA"... ORAIN EZ DITUT HITZAK ONDO GOGORATZEN BAINA HORRELAKO ZERBAIT DA, DENA DEN IXTORIOA CORTO MALTESE BARBADOS IRLARA HELDU ZENEAN HASI ZEN.

HORTXE DAGO BATHSHEBA FAROA. BADIRA HILABETEAK EZ NINTZELA HONA AZALTZEN...

KAIKO BRIDGETOWN LAGUNA. IKUSI AL DUZU STEINER IRAKASLEA?

JOAN DEN ASTEAN "FLYING FISH CLUB" EN EGON GINEN ELKARREKIN TRAGOAK HARTZEN, BAINA ORAIN KOMISALDEGIKO "CLUB" EAN DAGO.

STEINER IRAKASLEA DUZU OSTALARAREN ARTEAN?

BAI CORTO MALTESE JAUNA. PASA ZAHETZKE.

ISUNA 25 LIBERATAKO DA KOMANDANTEA, EMAN-GO DIZUT ORDAINAGIRIA.

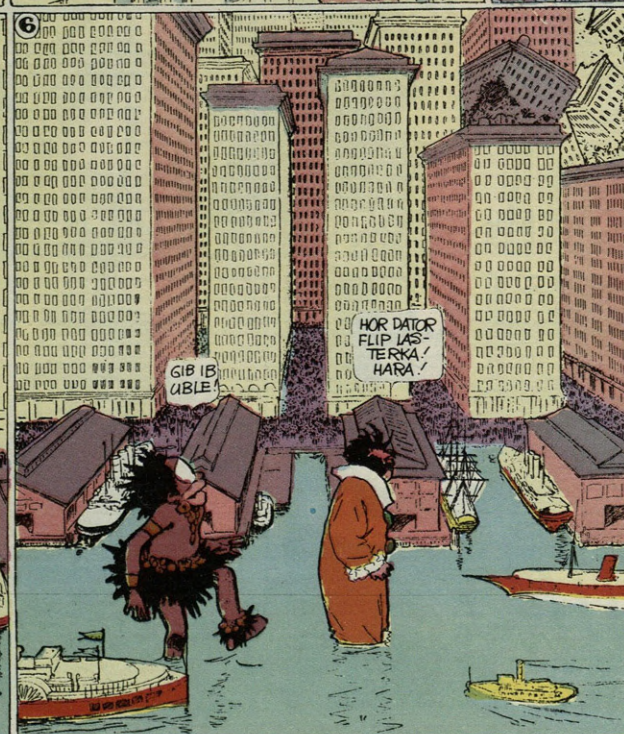
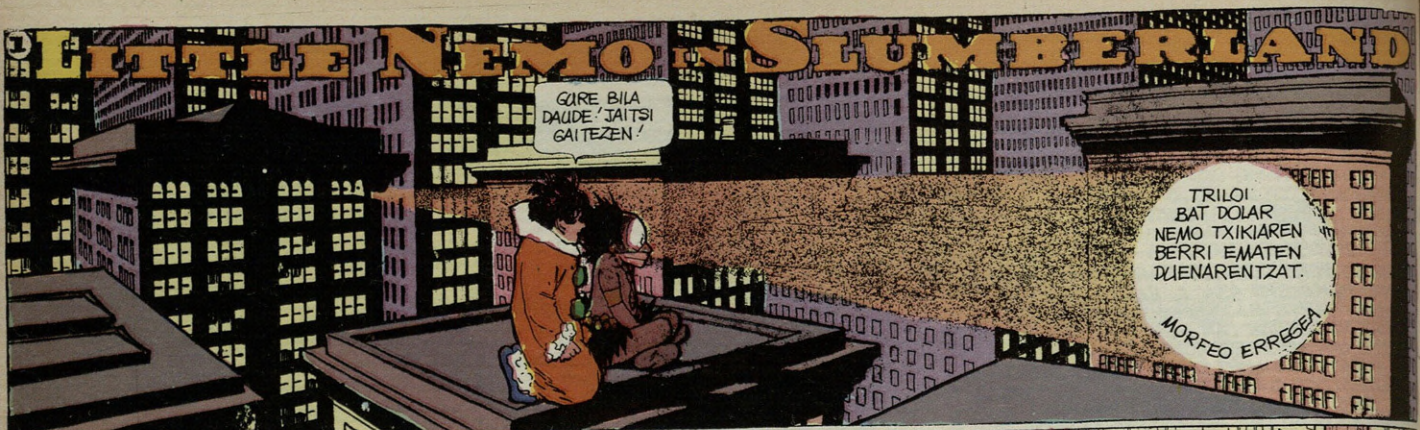

STEINER... HORTXE DAGO CORTO MALTESE ZURE LAGUNA, BILA ETORRI ZAIZU.

BUELTA EMATEN DUDAN BAKOITZEAN BAKARRIK EDATEARI EKITEN DIOZU, ZU BAI GIZON ZUREKOIA!

HAU POZA IKUSTEA, CORTO!

Euskara hutsez bizitzea erabaki duten udal eta udalerrien aldeko manifestua

Estatu plurilingueetan sortzen diren hizkuntza arazoak konponbide politikoa, lurraldetasunezko edo pertsonal mailako erizpidean oinarritu daiteke, helburua komunitate minorizatua babestea ala asimilatzea denean. Gure kasuan, eta euskaldunon helburua asimilatuak ez izateaz gain, gure nazio hizkuntza normaltzea denez, hau da, *sozialki eta kolektiboki euskaraz funtzionatuko duen euskaldun plurilinguez osaturiko Euskal Herria sortzea*, ezinbestekotzat jotzen dugu, gutxienez, *lurraldetasun erizpidean oinarrituko konponbide politiko* baten beharra Euskal Herrian zilegi izatea.

Duintasunezko eta eskubide mailako giza komunitate eta herrien eskubide kolektibo guztien berdintasuna adierazten duen printzipioaren izenean, Konsultazio espainolak, gaztelania erabiltzen duen hizkuntza komunitateari, *Euskal Herriari, komunitate elebakar gisara bere burua antolatzeko duen eskubidea onartzea*, inongo interferentzia, presio edo baldintzarik gabe. Hori onartzen ez den bitartean, diskriminazioa eta desberdintasuna instituzionalizaturik daudela pentsatzen dugu, eta aurrera doala etengabeko *genozidioa*. Hau da, Estatu espainolean ez ezezik, Euskal Herrian ere, *gaztelera hutsez bizitzea legala eta praktikoa den bitartean, Euskal Herrian euskara hutsez funtzionatzea, praktikan zaila izateaz gain, ilegal da*.

Horrexegatik, Hego Euskal Herrian bideratuko Estatuetoetatik sortutako "Euskara Legea" k eta "Vascuence Legea" k, desberdinak badira ere, *bi komunitateen duintasunezko eta eskubide mailako desberdintasuna sanzionatu egiten dute*. Euskara bigarren mailako hizkuntza izatera kondenaturik duen legegietatik sortutako gaurko Euskal Herriko instituzio publikoek desberdintasun hori jestionatzen dute. Horren frogar nagusia da, *euskararen alde herri honek hartzen dituen erabakien aurrean sortzen diren etengabeko eraso eta errekurto administratiboan aurrean goi mailako instituzioen eta bereziki Gasteizko eta Nafarroako Gobernuen salaketa epela ala erabakete akatamendua edo konplizitatea*.

Guztu honen aurrean, gaurko legeriak markatu duen joka-lekura goi mailako instituzioak markatzen jarraitzen badute, *euskarak jasaten duen ordezkapen prozesuaren laguntzaileak izateaz gain, Euskal Herri euskaldunaren aldeko edozein proiekturen aurka ari direlakoan gaude*. Horrexegatik, herritar gisara, goi mailako instituzio publikoei, hizkuntz mailan gaurko legegietatik eskeintzen dituen baldintza guztiak aprobetxatzeaz gain —hori ere ez bait dute egiten—, duintasunezko eta lege mailako berdintasuna aldarrikatzen duen printzipioei eutsiz, nazio hizkuntzari dagozkion baldintza guztiak eskuratzeaz gain, aplikatzea posibilitatuko duen jokaleku berri baten aldeko apostu politikoa egin dezaten eskatzen dugu. "*Euskal Herrian euskaraz*" legala izateaz gain, erreala izan dadin.

Bitartean, euskaraz bizitzea erabaki duten Udal eta Udalerriek beren babes moralak, teknikoa, politikoa eskeini behar diotelakoan gaude. Guk, Estatu espainolean gaztelaniaren erabilpen sozial elebarkarra errespetatzeaz gain demokratikotzat jotzen dugun modu berean, eta Konstituzioak josten duen badio ere, *euskaldunok Euskal Herrian dugu ukatutako eskubide demokratikotzat jotzen dugu euskarazko elebarkatasun sozialaren eskubidea*. Horrexegatik, bat egiten dugu euskaraz bizitzea erabaki duten Udal eta Udalerriekin.

Borondate politiko ezaren ondorioz edo gaurko joka-lekura makurtzeagatik, elebitasun soziala, orekatua, diglosiko positiboa, ... azken helburu gisara planteatzen duen kolektibo, alderdi eta instituzioen ideologia, hau da, *elebitasunaren ideologia, nazio-proiektu euskaldunaren aurkako jotzeaz gain, gogor salatzen dugu*, nazio hizkuntzak gaur bizi duen egoeraren elebitasuna helburu gisara planteatzea, diktadura frankistak bortxakeriaren bidez lortu ez zuena, demokrazian "berdintasuna" ren bidez lortzea suposatzen duelako: hasteko elebitasun erresiduala eta ondoren, euskararen desagertpena eta Euskal Herriaren deuseztapena.

Guztu honengatik, *manifestu hau izenpetzen dugun pertsona, elkarte, erakunde eta instituziook, bat egiten dugu Euskal Herrian euskaraz bizitzeko erabakia hartu duten Udalekin*.

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ

SINADURAK

Lasarteko BURUNTZ AZPI Elkarteak
Lasarteko Pablo Garaikotxez Eskola Publikoa
Lasarteko IBARGI Euskal Dantzari Taldea
Lasarteko Club Ajedrez
TXIMUA IRRATIA
ERKETZ Euskal Dantzari Taldea
KAZKABARRA Taldea
Lasarteko Gazteen Elkarteak
Lasarteko OSTADAR Kirol Taldea
IASARTEARRA Kirol Elkarteak
CLUB INDARRA
Lasarteko Academia Musical Santa Cecilia
Lasarteko BATASUNA kultur kirol Taldea
Lasarteko INTZA kultur elkarteak
Zarauzko Zine klub
O.K. KORRAL
Zarauzko PAGOETA Mendizale Elkarteak
Gipuzkoako HALTEROFILIA Elkargoa
Zarauzko KIROL Elkarteak
Zarauzko IZADI Taldea
Lasarteko EUSKARA TALDEA
Lasarteko LANDABERRI Ikastola
Oñartzungo BIZARDIA elkarteak
Oñartzungo Ergolengo Auzo Elkarteak
Oñartzungo ALDEGUNA elkarteak
Oñartzungo GIRIZIA Elkarteak
Oñartzungo ELIZALDE Herri Ikastetxeak
Klaustroa
Oñartzungo UDALA
Oñartzungo UGALDETZO Kultur Taldea
Oñartzungo HAURTZARO Ikastola
Elgoibarko TXITXILIBAKIO Euskal Aldizkaria
ZAZPIKI Irratia
HARITZ Dantza Taldea
Elgoibarko LANBIDE HEZIKETARAKO INSTITUTUA
Elgoibarko Institutuko EUSKARA MINTEGIA
Elgoibarko Institutuko ERLIJIO MINTEGIA
Elgoibarko Institutuko HISTORIA MINTEGIA
Elgoibarko Institutuko FILOSOFIAKO MINTEGIA
Mendaroko KURUTZPE Kultur Elkarteak
Pello Eskisabel, LABEko Delegatua
Arantzaz Otaegi, AEKKo Irakaslea
Juan M. ARTOLA, Apaiza
Iñaki Arruti, Lasarteko Udaleko Euskara Dinamizatzailea
Juan M. Arteaga, PELOTARIA
Felix Izeta, XAKELARIA

Joseba Agirretxe, Lasarteko Udaleko Euskara Batzordeko Lehendakaria
TAKOLO, PIRRUXTX eta PORROTX, PAILASOAK
Michael E. Morris, Irakasle
Karlós Otegi, Irakasle
Juan Luis Korkostegi, Albaitaria
Joxemari Plazaola, Albaitaria
Joxemari Plazaola, Albaitaria
Euskadiko Irrati Libreen Koordinadora
Idoia Fernandez, Filologa
Fernando Arriola, Bankako Langilea
Cesar Blanco, Soterako Arraunlaria
Roberto Moso, Abeslaria
Deustuko Goiko Alde Elkarteak
Portugaleteko Narria Kultur Elkarteak
Portugaleteko Euskal Dantzari Taldea
Arrano Beltza Sokatira Taldea
Santurtziko Bihotz-Gaztea Elkarteak
Portugaleteko Sintrabi, Transportisten Sindikatoa
Santurtziko Peña Gatzemallak
Santurtziko F. S. Mamarigako Mamarigako Auzo Elkarteak
Santurtziko Sustraiak Elkarteak
Santurtziko Union Musical Vizcaina
Santurtziko Dinamo de San Juan Futbol Elkarteak
Santurtziko Peña Urtebi
Barakaldoko Alkartu Ikastola
Aldarri Ikas Elkarteak
Zirika Irratia
Barakaldoko Hala Dzipo
Basauriko Jaiki Zine Klub
Basauriko Kaleroko Adiskideak Gazte Elkarteak
Basauriko Kareagako Auzo Elkarteak
Basauriko Institutuko Ikasle Abertzaleak
Basauriko El Social Aldizkaria
Basauri Berreuskalduntzeko Taldea
Basauriko Peña Iru
Basauriko Arizoko Auzo Elkarteak
Basauriko Oihai Puxka, Kale Animazio Taldea
Basauriko Pozokotxezko Auzo Elkarteak
Basauriko Klub Zuentzat
Gaua Musika Taldea
Basauriko Lantegi Ekologista
Basauriko Sorginak Elkarteak
Mingotsa Taldea
Santurtziko Batxilergo Institutua
Santurtziko S. Juan Bautista Guraso Elkarteak
Asociacion de Alumnos de la Escuela Superior de la Marina Civil
Gazteak Club de Futbol
Galdakaoko Egia Eskolako 14 Irakasle
GALDAKAOKO Egia Euskara Departamendua

Galdakaoko Eguzkibegi Ikastola
Galdakaoko Bertso Eskola
Santurtziko Dantza Zaharra
Deustuko Intxitxu Ikastola
Iruñeko Pamiela Elkarteak
EUSKALERRIA Irratia Elkarteak
Iruñeko ARRANO Elkarteak
Zaldiko Maldiko Elkarteak
Antsoingo EUSKARAREN Udal Patronatoa
Auzolan Liburudenda
Antsoingo Auzo Elkarteak
Antsoingo Eguzki-Eder Dantza Taldea
Antsoingo Txistulari Taldea
Euskal Dantzarien Biltzarra
Autobiaren Aurkako Koordinadora
Nafarroako Ikastolen Federakundea
Nafarroako Bertsoariaren Lagunak Elkarteak
Iruñeko Taldea, Musika Konposagilea
Berriozarko Zulo-Alai Elkarteak
Xabier Morras, Pintorea
Mari Abrego, Mendigoizalea
Eujenio Arraiza, Kultur-gizona
Mikel Bujanda, Irratigizona
Fernando Atxa, Euskalerri Irratiko Elkarteak Lehendakaria
Txema Aranaz, Editorea
Rosadia Etxeberria, Antsoingo Kontseiluko Alkatesa
Silbia Alonso, Antsoingo Euskararen Aldeko Patronatoko Lehendakaria
Luis Pastor, Musikaria
Mikel Saralegi, Harrijasotzailea
Nartzi Saralegi, Aizkolaria
Alberto Biurrun, Karateka
Eduardo Martinez Apestegia, Karateka
Maria Paz Garballo, Korrikalaria
Enrike Billareal "Drogas", Barrikadako Kantaria
Juan Luis Larraza, Ikastolen Elkarteak Idazkaria
Lontxo Aburza, Bertsolaria
Milan Telleria, Bertsolaria
Getariako Iturzaeta Herri Eskola
Getariako Drogaren Arazoentzat Taldea
Alproja Taldea
Eibarko D.Y.A.
Eibarko Porrot
Eibarko Sostoa Abesbatza
Zarco Trajovich, Arrate Taldeko Zuzendari Teknikoa
Mustafa Dzonlagic, Arrate Taldeko Zuzendari Teknikoa
Milanko Savcic, Arrate Taldeko Jokalari Jugoslabiarrak
Eibarko Kristau Elkarteak

Felix Bergara, EHKO Apaizen Elkarteakoa
Amaia Amezuza, L.A.K.ko Langilea
Angel Trebiño Zabala, Enpresaria
Joseba Gotzon Fernandez, Kultural Arrateko Dirrektiboa
Txema Zubizarreta Aranbarri, Jotakieko Letrista
Jose Luis Irigoien, Eibarko Udaleko Pertsonal Arduraduna
Ina Berasaluze, Eibarko Euskara Zerbitzuko Langilea
Fermin Lazkano Perez, AEKKo kidea
Fidel Uriarte, Athletic-eko Jokalaria
Izaskun Santin de Migel, Abokatua
Jose Manuel Urza, Athletic-eko Jokalaria
Meltxor Saez, Getxoko Entrenatzailea
Joseba Gotzon, Kantaria
Alfredo Perez, Historiadorea
Koldo Lekunberri, Santurtziko HABEko Irakaslea
Aitor Etxeberria, HABEko irakaslea
Gasteizko Bagare Euskal Tokia
TAS-TAS Informazio Agentzi Alternatiboa
Arabako Ikastolen Elkarteak
Arabako Ikastoletako Guraso Elkartearen Federazioa
Patxi Salaberri
Oskar Mtz de Marigorta
Edurne Andueza Ortega
Txema Ramirez
Jose Rekarate Fde. de Leza
Itziar Elza Aldai
Getariako Guraso Elkarteak
Zarauzko Arralo Irratia
Zarauzko Salbatore Mitxelena Ikastola
Oreretako Ortazarar Elkarte Kulturala
Oreretako Gau-Txori Elkarteak
Oreretako Jolas eta Kultur Elkarteak
Oreretako Udal Euskaltzgia
Oreretako Landare
Niessen Elkarteak
Jose A. Arriabarrena, Arkitektoa
Pasai Antxoko Kultur Elkarteak
Antxoko Gazteen Asanblada
Antxoko Basari Elkarteak
Antxoko Alkartasuna Euskal Dantza Taldea
Pasaiako Galepertarrak
Bidasoako Euskal Kultur Taldea
S.D. Jostailu

‘Euskarak batzen gaitu’ lemapean
‘Ibilaldia 89’ datorren igandean

B eta D ereduen Ibilaldia

Euskal Eskola Publikoaren lehen kongresua egiten ari den honetan, berpiztu egin dira hizkuntz ereduen inguruko eztabaidak. Orain arte izandako garapena eta emandako fruituak ez dituzte guztiek modu berean ikusten, baina LAB eta STEE-EILAS sindikatuak bat etorri dira A ereduak desagertu egin beharko lukeela esatean. Hala ere, oraindik Baskongadetan ikaslegoaren %68,52 bertan dago matrikulatuta, iazko datuen arabera.

Joseba Arin ikastolako irakaslea da, eta Iñaki Murua eskola publikokoa; beraien izan gara LABeko bulegoan eta Bizkaian ereduak aztertzean, azpimarratu egin nahi izan dute ezker aldeko kasua. Lan haundia egin dela diote guraso, irakasle euskaldun eta herri erakunde partetik, lortutako emaitzak ere oso positibotzat jotzen. Baina eragozpenak ere haundiak izan omen dira: «Delegazioaren aldetik, matrikulazio

kanpainen oztopoak jartzen dira gurasoen eskakizunak betetzeko; administrazioak ukatu egiten du praktikan euskaraz ikasteko bidea planifikazioa dela eta. Honen atzean irakasle euskaldunen presentzia dago, B ereduan erdiak erdalduna izan behar bait du».

Bestalde, sortzen diren B eta D eredu gelek ikasle kopuru haundiagoa dute eta irakasle euskaldunen lan baldintzak okerragoak dira. «Eskaria

haundia da euskaraz ikasteko eta delegazioak haur horiek kontzentratu egiten ditu; gainera irakasle euskaldunek klase ordu gehiago dute. Diru berdina edo gutxiagorekin administrazioak euskaraz irakastea nahi du, aldeko diskriminazioa egin beharrean. Garbi dago nolako borondatea duten herri hau berreuskalduntzeko». Ikastola eta sare publikoaren aferaz ere gogoeta batzu egin dituzte, «PNVk alegina egin zuen ikastolak ezberdin mantentzeko. Baina PSOEekin paktoa egin zuenean sare bakarrera pasatzeko planteamendua nagusitu zen, bideak zabalduz. Guk horren alde egin genuen apostu, esijitzen genituen baldintzak betez gero. Prozesuan kontsensoa aipatzen zen, baina negoziaketa ekonomiko hutsean bihurtu da. PSOEko Hezkuntza Sailaren asmoa ikastolak oraingo sarean integrazioa da; sartu eta kitto. Gu honen aurka gaude. Gure eskola ez da baskongadetako eskola espainolizatua. Herri honek behar duen euskal eskola publiko garatzeko baldintza politiko batzu behar dira, konpetentzia haundiagoa. Hori egun ezinezkoa da, baina baldintzak hobetu eta horrantz bideratu behar genuke. Ez da egiten, ze administrazioetik ez da planteatzen helburu bezala euskaraz herri honen hizkuntza denik».

STEE-EILAS sindikatuaren ustetan, ikastola sare publikoan sartzean «desberdina beharko luke izan, baldintza desberdinekin. Konfluentzia honetan ikastolaren esperientzia erabat baliogarria da eta bide honetan elkar lana egin beharko litzateke eskola publikoarekin». B eredu onuragarri da ondo aplikatu ezker, oraindik ere finkatzeko dago, ze eskola bakoitzean era desberdinetan aplikatua izan da, baina erabat baliogarria da haurrak euskalduntzeko, sindikatu honen erantzukizuna.

BIZKAIA

SEKTOREAK	ESKOLAURREA			O.H.O.			B.B.B.			LH ETA REM			EUSKAL HERRIAN		
	A%	B%	D%	A%	B%	D%	A%	B%	D%	A%	B%	D%	A%	B%	D%
ESKOLAK	47,35	38,64	13,91	74,30	17,04	8,49	91,54	0,76	7,70	95,52	0,16	4,15	74,55	15,44	9,84
PRIBATUAK	72,35	18,07	5,93	83,38	10,51	4,09	96,44	0,93	2,61	92,68	1,49	3,73	84,11	8,66	4,80
IKASTOLAK	—	14,31	85,68	0,11	15,94	83,94	—	18,01	81,98	8,65	38,95	52,39	0,66	17,24	82,09
GUZTIRA	46,65	28,44	23,77	65,44	14,41	19,31	90,46	1,30	8,23	91,79	1,37	4,58	68,52	13,23	18,01

Ibarrezkerrean guraso eta irakasleak elkarturik izugarritzko borroka eraman da aurrera eta enfrentamendu gogorrak eman dira irakasle erdaldunekin. Prozesu honetan argi eta garbi ikusi da D eredu erabilera pedagogiko bereziarekin oso arrakastatsua izan dela emigranteen seme erdaldunekin.

'Ibilaldiaren' lehen zentzua ikastolaren eguna izatea zen, ikastola irakas-kuntza euskaldun bakartzat ulerturik. Gaur egun eskola euskaldunaren eguna izan behar du; gainditu egiten du ikastola bera, beste jendeak ere parte hartzen duelako. Elkartasun gehiago beharko litzateke egon ikastola eta eskola euskaldunaren artean falta diren baldintza egokiak lortzeko, administrazioa behartzeko.

X.MAKAZAGA

Euskal eskola publiko bakarraren bidean

Urtero udaberriarekin batera euskararen aldeko kanpainak hasten dira Euskal Herri guztian zehar. Pasa den igandean Herri Urrats izan genuen Senperen eta datorrenean Ibilaldia ospatuko da Muskizen. Ibarrezkerra, Meatxeta eta Enkarterriako Ikastolek hartu dute aurtengoan antolakuntzaren ardura eta oraingoan aukeratu duten lema **«Euskarak batzen gaitu»** izan da, konfluentzia eta Euskal Eskola Publikoaren bidetik. Bigarren hau garbiago gelditzen da kanpainan zehar erabilitako beste lemarekin, **«Ikastolaren geroa euskal eskola bakarra»** hain zuzen ere. Ibilaldian biltzen den dirutik zati haundi bat Nafarroa eta Iparraldeko ikastolentzat izango da, betiere egoera larriagoan daudenak lagundu nahian. Baina betikoa den

helburu ekonomiko honez gain Muskizen egingo den Ibilaldia badu helburu berezirik. Bizkaiko gunehau guztiz erdalduna izaki, jai giroa sortu nahi da euskararen inguruan, hizkuntza nazionalaren aldeko eragina sortu nahian. Antolatzaileek adierazi digutenez, **«Ikastoletan zein B eta D ereduetan matrikulazioa bultzatu nahi da; eta bide batez gurasoak, jende heldua alegia, euskara ikastera anima daitezela»**.

Ibilbideak 4 Km. inguru izango ditu, Muskizeko ikastolaren inguruan dagoen poligonoan zehar. Antolatu diren ekitaldietara eskualde bertako taldeak eramaten saiatu dira, bertolariak eta kanpotik etorriko diren arren. Egitaraua goizeko 10etan hasiko da, inguruko txistulariekin. Ibilbidea ordu erdi beranduago irekiko

da, txalaparta saioarekin eta 11etan Dantza Taldeek kalejira egingo dute zirkuitoan zehar, gaiteroen laguntzaz. Eguerdiko ordubietan zabalduko da jantokia eta bitartean, eszenatoki ezberdinetan Barakaldoko Musika Banda, Herri Kirolak eta Eskola Arteko Txapelketan aritutako bertolariak izango dira. Arratsalde partean Kukubiltxo eta Golokak antzerki emanaldia eskeiniko dute eta 5etan berriz Iparraldeko herri kirolak eta goitik beherako enborrekin aizkolariak saioa burutuko dute. Igandea jai giroan amaitzeko, Zarama rock taldeak kontzertu bikaina eskeiniko du. Egunpasa ederra pasatzeko aukera, eguraldiak lagundu ezkerro behintzat.

Oso gazte zela hasi zen Santiago Onaindia, aita Onaindia, olerkiak egiten, baita hainbat aldizkarietan artikuluak idazten ere, eta orain, 80 urte dituenean, hainbeste idatzi zuenik ez zuela uste dio. Idatzi, asko idatzi du, baina besteez idatzitakoa biltzea izan da bere lanik handiena: Joxe Azurmendiren hitzetan, 'gure belaunaldiarentzat funtsezkoa izan da bere lana, euskal kulturarako bideak ireki bait zizkigun'. Merezimendu osoz irabazitako omenaldia eskeini zaio joan den asteburuan Zornotzan. Omenaldi bezperetan abiatu ginen Zornotzako Larreako konbentura, eta hantxe mintzatu ginen Amorothon jaiotako karmeldar honekin.

Santiago Onaindia:

«Lehengo idazleok oso baztertuak izan gara»

GALDERA: Gerrate zibilean kapellau bezala ibili zinen, nola gogoratzen dituzu garai haiek?

ERANTZUNA: Gerrak hemen harrapatu minduen, Zornotzan. Frentean ibili nintzen kapellau bezala, lehenengo Kanpanzar, gero Intxorta, Elgeta, Bizkargi, Sollube, Artxandan... Bilbo galdu genuenean aurrera jo genuen, Kantabriara, eta han, Laredon, italiarren eskuetan geratu ginen. Gero, aurrera joateko esan ziguten, toki seguru batera, eta han, Santoñan, hutsik zegoen El Dueso gartzela, eta hara sartu ginen gaua emateko. Gero, Eusko Gudalostean karguren bat eduki genuen guztiok Frantziara joateko, fardelak egiten han egon ginen egun bi t'erdian eta gero, ra! ra! Francok zerratu zigun atea eta kitto.

GALDERA: Zu kapellau bezala errepublikaren alde aritu zinen beste asko bezala baina eliza katolikoko jerarkiak Francoren aldera jo zuen. Nola ikusi zenuen jarrera hura?

ERANTZUNA: Hik hori jakin gura duk ezta? Hau zatituta geratu zen, eliz barruti hau. Vitori eta Araba han, Gipuzkoa eta gu hemen. Baina gotzaia hangoa zen, eta hortik zehar eraman zuten, bota egin zuten eta. Gotzai barik geratu ginen, eta Galbariatu zen hemengo nagusi egiten zuena, eta ez genuen eduki holako eragozpenik. Gero, gartzelan, Dueson nengoela, Iruñeako nagusiari gutun bat idatzi nion... 'hemen aurkitzen naiz, Bilbon ibilita eta honetara...', eta berak erantzun zidan, 'creía que el padre Santiago era un santo de los buenos, pues nos ha salido rana! Ya que ha desprestigiado el hábito carmelitano, ahora lleve con paciencia todo eso para que se rehabilite, y cuando se rehabilite ya volverá a la sociedad'.

GALDERA: 90 liburu baino gehiago idatzi omen dituzu...

ERANTZUNA: Zelan, zelan kontatzen duzue. Ez dakit neuk ere, ez naiz ibili kontatzen... 60tik gora bai, eta hamar bat eginda dauzkatenak baina argitaratu gabe oraindik.

GALDERA: Euskal Literaturaren historiari argitaratuak dituzu liburuki batzuk, baina noizko bilduma osoa?

ERANTZUNA: Bost argitaratu nituen eta azkena, seigarrena, orain hiru urte izango dira egin nuela.

GALDERA: Zergatik ez dizute argitaratzen?

ERANTZUNA: Itxaropena daukat baina... ez dakit zergatik, azpitik deabruaren jokuak izaten dira, eta horregatik izango da... ez dakit. Bukatu egin gura dut lan hori, seigarrena eginda daukat eta zazpigarrena ez daukat oraindik eginda, baina laster egingo nuke. Idazle asko sortu dira gazteen artean, eta hori ikusiko dugu nola geratzen diren gaurko idazleak. Nahiko dute zazpi tomo horietan beraiek agertzea.

GALDERA: 1960an, euskal literaturak publikotasuna lortzeko biderik ez zuten zeuk antolaturiko sariketa eta aldizkariak funtsezkoak izan ziren ezta?

ERANTZUNA: Bai, errebista bi neuzkan sortuta. Bata 'Karmel' izan zen, eta hor, bai hitz lauz eta bai olerkiz agertzen dira. Bestea 'Olerti', 1969an hasi nintzen honetan. Hamar urtetan atera nuen 'Olerti', galerazi egin bait zidaten orduan, Madriletik. Ez zegoen hor' beste errebistarik olerkiak ateratzen.

GALDERA: Zentsura sarritan jasan izan al zenuen?

ERANTZUNA: Zentsura izaten genuen bai, Guardia Zibilak askotan izaten genituen hemen, edozein liburu argitaratzen genuela eta etortzen ziren, hona edo argitaletxera. Liburuak hartu eta Madrileran eramaten zituzten. Nik ez neukan inolako baimenik liburu saltzeko, baina saldu baino gehiago harpidetzen bidez za-

«Hirurogei urte aritu naiz lanean, eta ez dit inork ez eskerrik eman eta holakorik»

«Lizardi azpiratuko duenik oraindik ez da agertu»

**«Bertsolari
gazteak,
gehientsuenak,
lehengoak
baino hobeak
dira»**

**«Lizardik,
Orixek eta
Lauaxetak
egindako
olerkia, beti
iraungo duen
olerkia da»**

baltzen genituen eta beraiek ez zekiten. Euskaraz zirenez hemengo jendeak behar zituen irakurri zentsuratzeko; edo Madrilerara joaten ziren hemendik edo beharbada Madriletik Donostiara eramaten zituzten han irakurtzeko, eta 'hau ezin da idatzi' eta beste. Gure Arruek egiten zuen lan hori. Ez ginen hain gaizki konpontzen hala ere.

'Mila Euskal Olerki Eder' liburuarekin ere etorri ziren konbentura, baina ehundaka ale beste karmeldar konbentueta-
ra eraman genituen aurretik, hemen berehunen bat utzita. Eta etorri ziren eta, gutxi zirela erakusten nizekionak eta, euskarazko liburuak gutxi saltzen zirela nik... Arratsaldean pasa zirela liburua hartzera orduan, eta nik arratsalderako berrogeiren bat baino ez nizekien utzi. Horrela ibiltzen ginen...

GALDERA: 'Mila Euskal Olerki Eder' al da zure libururik onena?

ERANTZUNA: Ez dakit, desberdinak dira guztiak. 'Mila Euskal Olerki Eder' tomo batean eta bitan argitaratu nuen, eta gero beste bilduma bat badaukat oraingo olerkariak. Badira urte bi t'erdia hori egin nuela. Prest dago argitaratzeko, dirurik ez daukat oraindino, baina uste dut egongo dela. Gaur diru asko dago liburuak argitaratzeko. 'Mila Euskal Olerki Eder' en hirugarren tomoa izango litzateke. Eta honek gazteok, bada, harro harro, eurek direla olerkari onak eta horretara. Nik oraintxe idatzi ditut artikulu bi esanaz ez direla hain onak. Orain, datorren larunbatean, egingo zaidan omenaldian Juan Mari Lekuonak egingo du hitzaurrea, niri eskeinuta, eta hor dio ea zeintzu diren olerkari onenak, lehengoak ala oraingoak, eta Lekuonak dio, harek zirela beretzako olerkariak.

GALDERA: Eta zuk zer diozu?

ERANTZUNA: Niretzako beti izan da Lizardi onena, eta horren ondoren Orixe, eta gero Lauaxeta etorriko litzateke. Horren inguruan bazeuden gainera beste nahiko olerkari patxadazkoak...

GALDERA: Eta Aresti?

ERANTZUNA: Beranduagokoa da. Baina horien kategoriara heltzen denik... Arestik jaso zuen, eta ondo egin zuen, olerki moeta bat, soziala, baina Lizardik egindakoa, Orixe egindakoa eta Lauaxetak egindakoa, beti iraungo duen olerkia da. Gero, nolako propaganda egiten den, ez da berdina, nire eritziz e.

GALDERA: Oraingo olerkariak ez dira

beraz lehengoen mailara heltzen?

ERANTZUNA: Ez dira heltzen, eta badaude onak. Esate baterako Gaztelu, Juan Mari Lekuona ona, eta gure Azurmendi ere ona, eta Gandiaga ere bai. Bizkaian Erkiaga, ez du asko idatzi baina. Baina Lizardi aspiratuko duenik oraindik ez da agertu. Berak Lizardik asko ez zuen idatzi baina idatzi zuena bai olerkiz bai prosaz, oso dotore eta elegante.

GALDERA: Bertsolaritza munduan ere egin duzu lan apur bat...

ERANTZUNA: 'Gure Bertsolariak' eta 'Urretxindorra' idatzi nituen. Azken honetan Kepa Enbeitaren bertsoak jasotzen ditut, Buenos Airesen argitaratu zidaten. 'Gure Bertsolariak' liburuan, historian zehar bertsolaritza zer den, eta bertsolarien bizitzak eta abar idazten ditut. Liburu hori zela eta eman zidaten sari bat, Agirre saria.

GALDERA: Gaur egungo bertsolariak lehengo maila ba al dute?

ERANTZUNA: Gazteak gehientsuenak lehengoak baino hobeak dira. Niretzako lehengoak artean Kepa Enbeita zen onena, bera askoz gehiago aritzen zen, mitin guztietan parte hartzen zuen, eta gero hasi zen gure Basarri, Urretxun, orduko lehiaketetan eta... Gaurko bertsolariak ordutik hona ikasi egin dute asko, eta gero erakutsi ere bai. Gaur eskolaz eskola eta ikastoletan ibiltzen dira erakusten. Esate baterako, Amuriza bera, badaude motiboak jakiteko, apaiz karrean 14 urte egin zituen, eta gauzak ez dira edozelan ikasi eta egiten. Gero berak ahalegin guztia egin du, eta hor barruan dakar, bere izatean dakar olerkariak. Nik uste dut, bertsolariak Euskal Herrian, gaur, olerkariak baino hobeak direla. Xalbadorren bertsoak ikusi eta olerkari mailakoak dira, oso sakonak eta euskara ederrean eta baliokoak.

GALDERA: Kazetarigintzan ere egin duzu lan bikaina...

ERANTZUNA: Euskal Herriko kazeta guztietan irakurri edo idatzi dudala uste dut. Orain egin dute nik idatzitakoaren bibliografia, eta ez nuen uste inoiz ere hainbeste idatzi nuenik. Artikulu asko, asko... Larogei urte ere asko dira eta gazte hasi nintzen ni idazten. Hor agertzen dira hainbat eta hainbat, gerraurreko aldizkarietan eta gerraostekoetan. Iruñeako 'Principe de Viana'n idatzi nuen zortzi urtez, gero, 'Goiz Argi'n eta 'Zeruko Argi'n... hor idatzi nituen art-

kulu batzuk beti berdin samar: 'artículos literarios' eta 'históricos', hor agertzen dira. 'Goiz Argi'n argitaratzen nituen 'chascarrillos' eta holako zerak. Mugaz bestaldeko aldizkarietan ere zerbait behintzat, almanake eta historia guzti horietan.

GALDERA: Zer erizten diezu gaurko aldizkariari?

ERANTZUNA: Horrek hau eta hori eta bestea esan baina ez dute hortik zehar nik egiten dudana egingo. Nik irakurri denak ez baina behintzat hartu bai, eta enkuadernatu ere bai. Gaur ez diogu inportantziarik ematen, baina hemendik hogeitaz urtera, bai, inportantzi handia izango du. Hemengo, Euskal Herriko gaiak direnean, aldizkariak eta errebis-tak batez ere, jaso egiten ditut.

GALDERA: Zer iruditzen zaizu gaur egungo komunikabideen euskara maila?

ERANTZUNA: Ez da hain txarra. Gero, batuaren aurka eta horretara, bueno, egin zen bezala eginda, goitik behera, gu euskaldunok ez gaude inoiz hortan. Guk gura dugu behetik gora, demokracia, behetik hasi eta gorantza. Aldrebes egin zen.

GALDERA: Baina euskara batua indartu egin da ezta?

ERANTZUNA: Bai, bai, hartu du indarra baina oraindik luzatu egingo da asko. Oraindik egongo dira eztabaida nahiko gogorak, herriak ez du hartu, herriak dio ezetz, ez duela ulertzen. Esate bate-

rako, ikastoletan eta batuan eta joan etxera eta zer da hau. Nahastea da. Oraindik hamar edo beste hogeitaz urtetan egongo dira eztabaida horiek, batasuna lortu arte.

GALDERA: Baina azkenean batasuna nolabait lortuko da, euskara lehenago galtzen ez bada behintzat...

ERANTZUNA: Hain arin ez da galduko. Orain asko ikasi egiten da batua dela eta ez dela. Neuk izan ditut neure dudak eta neure gauzak, baina gero itxaropen-tsu agertu egiten naiz. Salbatuko da euskara. Oraintxe daukagu holako kinka, gatzenetarikoa, hainbeste prentsa, irrati, telebista eta...

GALDERA: Orain omenaldia egingo zaizu zuk egin duzun lanagatik, baina nahiko eskertu al zaizu zure lana?

ERANTZUNA: Ez ez, momentu batekoak izaten dira omenaldi hauek. Hirurogei urte aritu naiz lanean, eta ez dit inork ez eskerrak eman eta halakorik. Txaloak eta hokako zeren batzuk bai, baina ez behar adina. Ez dugu hori egiten euskaldunak. Gainera, niri esate baterako, bidali artikuluak bai 'Deia'ra bai bestera eta ez dituzte ateratzen... lehen idazten genuenok oso baztertuak izan gara. 'Esos viejos' eta 'estan en contra del batua' eta ...ez dute argitaratzen. Baina guk ez diogu honi jaramonik egiten, geurearekion aurrera, aritzea, horretara, nahiz kontra nahiz ez, aurrera.

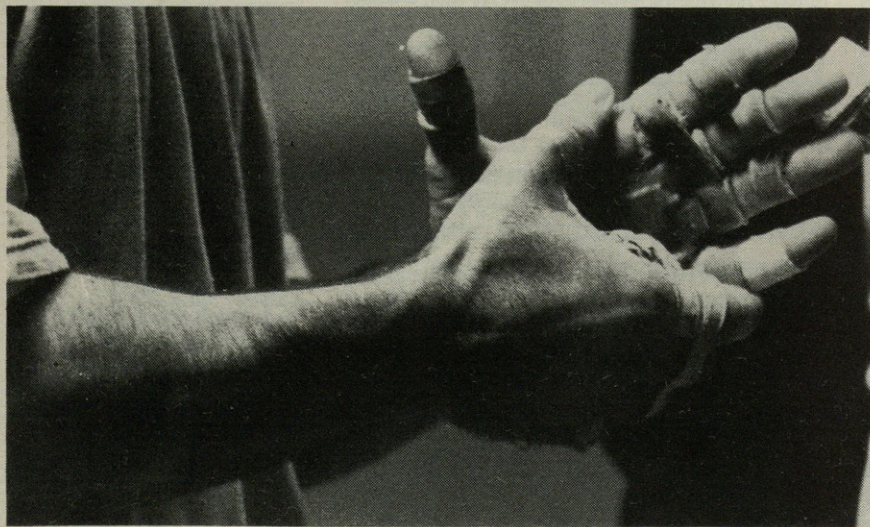
I.MURUA
X.MAKAZAGA

«Euskara batua herriak ez du hartu, herriak dio ezetz, ez duela ulertzen»

Pilotagileek pilotak lehen bezala egiten dituztela aitortzen badute ere

Eskuetako gaitza, pilotarien etsai

Eskuetako gaitza da ez bairik gabe azken urteotan pilotaren munduan sarrien gertatzen den gaitza, azken kasua Josen Tolosarena izan delarik. «Azken tantua egiteko ha maika izar ikusi behar izan nituen. Orain ezingo nuke sake bakar bat ere egin», honela mintzatzen zen Josean Tolosa amezketarra finalaren biharamunean.

Pelotarietarik %80ak jasaten omen du eskuetako gaitza.

Denboraren poderioz gehitzen joan da eskuetako gaitza pairatu duten pilotarien kopurua, honek nolabaiteko ausnarketa eskatzen duelarik: eskuaren egiturak ez baldin badu aldaketarik jasan, pelotak berari galdetu beharko diogu zein den gaitzen oinarria. Lau lirateke, Ander Letamendiak medikuak Euskal Pilotaren I Konbenzioan aurkezturi-

ko txostenaren arabera, pilotak eskua- rekiko egiten duen erasoa gehitzen du- ten faktoreak: pilotak, pisuari dagokio- nez, goraka egin du; tamaina txikitu egin da; partidu kopurua handitu egin da, eta garai batean atxikiaren presen- tzia.

Pelotaren eraso honen aurrean, ma- teriale ugariz hornitzen da pelotaria es-

kuetako gaitza ekiditzeko asmoz, es- kuetan ikus daitezkeen "takoak" ma- teriale desberdinez gauzaturik daudelari- rik: beruna, kartoia...

Zer da eskuetako gaitza?

Pilota eta eskuaren arteko etengabe- ko kontaktua dela eta, eskuetara odola bideratzen duten zainak minduta suer- tatzen dira, honen bideratzea eragotziz. Eragozpen honek ondorio ezberdinak ekarri ditzake, hasiera batean behatz soil batzuetara murriztu badaiteke ere, azkenik esku osora zabal daitekeelarik. Gutxinaka gutxinaka gaitza areagotuz, azkenik pilota utzi beharrean aurkitzen dira hainbat eta hainbat pelotari.

1986. urtean Gasteizen ospatutako munduko txapelketako pelotari zaletue- kin, zenbait eskola desberdinetako pe- lotari gazteekin eta azkenik bai gaur egun jokatzeko ari diren eta bai pelota aspaldi utzi zuten pelotari profesionale- kin, Ander Letamendia mediku tolosa- rrak eginiko ikerketaren arabera, pilo- tari orotarik %80ak jasaten du eskueta- ko gaitza.

Eskuetako gaitza era desberdinetan azaltzen da pelotaria aurrelaria edo atzelaria izan. Pelotaria aurrelaria izan- ez gero, bigarren behatza da minduen azaltzen dena, atzelarietan ordea lauga- rrena suertatzen delarik mindurik. Aurrelarien eta atzelarien arteko tirabi- raren ildotik jarraituz, pelotaren mailak behera jo du azken urte hauetan zale- tuen iritziz, gaur egungo jokua atzela- rietan oinarritzen delarik.

Pilotak egokitu beharra

Lau dira aipaturiko txostenean, pelotari dagokionez, Ander Letamendiak egiten dituen gomendioak: pelotak handitu, pisua gutxitu, irteera gutxitu eta maila bakoitzeko bai pisua eta bai tamaina egokitu.

Gaur egungo legeen arabera, profesionalen mailan 103 eta 105 gramotan eta 63 eta 65 milimetrotako diametroan kokatu beharko liritezke pilotak, baina gaur egun pelotagileek darabilkiten materiala kontutan izaki, diametroa 62,5 eta 63,5mm-tara jeitsi beharra dago, pisua 104 eta 107 gramotan kokatuz. Pisu igoera honek eraso handiagoa suposatzen du eskuarentzat, eskuetako gaitza areagotuz.

Pisuaz gain baita ere kontutan eduki behar da, gaur egun frontoi denetan pelota askozaz gehiago ateratzen dela, honek, peloten pisuarekin batera, gehiago gogortzen duelarik kirol hau, pilota indar gehiagorekin ailatzen baita da eskura.

Aldiz, pilotak lehengokoen tankeran egiten dituztela aitortzen dute pilotagileek.

Gazteek beldurrik ez

Profesionalen mailan eskuen arazoa eztabaidagarri bihurtzen bada, are gehiago gazteen kasuan, hauen eskuak oraindaino egiteke bait daude. Lasarteko pilota eskolan ikusi ahal izan dugunez, beldurrik gabe ematen diote gazteek pilotari, beraien entrenatzaileak den Jose Solanok adiearzi digunez, etorkizun handia dutelarik hauetariko askok.

Gezurra badirudi ere zaletasun asko dago gazteen artean, gaur egun Lasarteko eskolan adibidez 40 bat haur aritzen direlarik jo eta ke pilotari ematen. Txiki txikitatik larruzko pilotekin aritzen dira, «baina beraientzat espreski prestatutako pelotak dira, eskuetan minik har ez dezaten». Gazteen irakasle izateaz gain, Arteaga eta Unanuerekin laguntzaile bezala aritzen da Jose Solano, hauek erabiltzen dituzten peloten inguruan galdetu diogunean honela erantzun digularik: «gaur egungo pelotak gogor xamarrek direla iruditzen

zait, pisua ondo baina behar bada bizi xamarrek». Honen inguruan baita ere gehitu nahi izan digu pilota aldaketak pelotari batengan eduki dezakeen garrantzia, «pelotari bati materialaren bitartez jolasten duenaren erdia joka arazi dakioke».

Gazteentzako kirol hau hain gogorra gerta ez dadin, Errioxako pilotak erabiltzen dituzte, hauek bigunagoak bait dira, «batzuetan kexu dira haurrak pilotataz, baina oso gutxitan, materiale hau nahiko berezia bait da beraientzab».

Mikelek bederatzi urte dauzka eta urtebete darama pilotan jolasten, aipatzen duen legez pilotak inolako beldurrik ematen ez diolarik, «gure pilotek ez dute minik ematen, handienak bai ordea». Hurrengo maila batean, eta pilota handiagoei jolasten, Domingo eta Mikel ditugu, hauek ere ez diotelarik inolako beldurrik pilotari, «partidu ostein eskua handitu egiten da sarrian, baina ez da aparteko minik izaten».

I.GOIKOETXEA

“Pilotari bati, baldin eta zer material jartzen zaion, jokatzen duenaren erdia joka arazi dakioke”

Zipri,

pelotagilea:

«Bigundu nahi ez badituzte beraien arazoa da»

Zipri aita seme seatoarrak ditugu txapelketa guztientzat pilotak eskuz egiten aritzen direnak, beraiek behin eta berriz adiearzi duten bezala entepesen aginduetara gauzatzen dituztelarik pilotak.

ARGIA.— Zein da pilotak egiterakoan jaraitzen duzun prozesua?

ZIPRI.— Pilota batek hiru elementu nagusi ditu: gomazko oinarria, artilea eta larrua. Gutxi gora behera hiru ordu irauten ditugu pilota bakoitzeko, bakoitzaren kostea hiru mila pezetakoa delarik.

A.— Nola neurtzen duzue piloten pixua?

Z.— Legeak adierazten duenez pilo-

ta bakoitzak gehienez 107 gramo pixatu behar ditu, eta gehienez 62,5eko diametroa eduki behar du. Datuak hauek izaki, guk elementu bakoitzaren tamaina eta pixua neurtzen dugu, honela orotara 107 bat gramotako pilota gauzatuz.

A.— Ez al dira pilotak gogorre-giak?

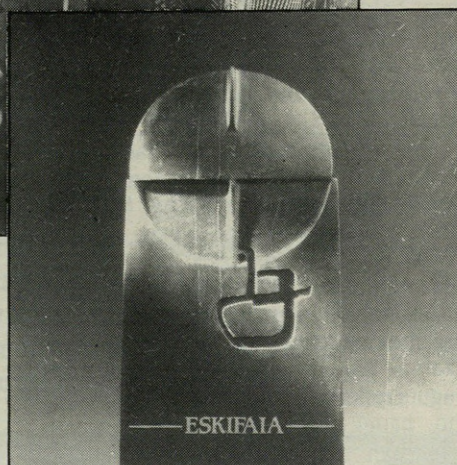
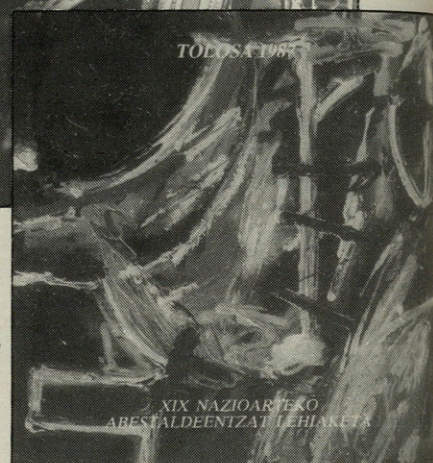
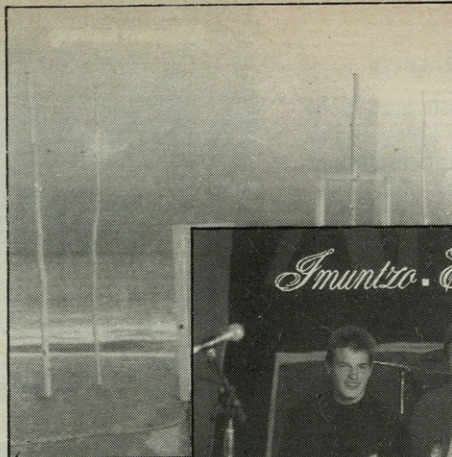
Z.— Ez dut uste hori horrela denik, beti egin izan diren peloten tankera-koak dira gaur egun egiten ditugunak. Gertatzen dena da txapelketetan pilotak berriak ateratzen direla, erabili gabeak. Erabileraren bitartez bigundu nahi ez badituzte, beraien arazoa da.

Lehengokoei alderatuz esan be-

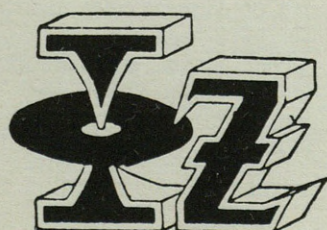
harra dago berdinak direla, materiala berdina bait da. Gertatzen dena da gaur egun frontoiak berak arinagoak direla, honek pilotari bizitasuna gehitzen diolarik.

A.— Ez al liritezke pilotak nola-bait berdinu beharko?

Z.— Pilotari bakoitzak bere ezaugarriak ditu, eta pilota bigunekin jolastea ez datorkie ondo, beti galtzaile suertatuko bait lirateke. Ez da pilotagileen arazoa, guk beraiek eskatu bezala egiten gitugu, gero beraiek nahi dutena egiten dutelarik beraiekin.

Sasitik sasira (ELTZEGOR)
Xelebrekeriak (TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON)
MANUEL LASARTEren bertso hautatuak
BOST AXOLA... eta abar

DISKOETXEA

ARBAITZALDE ETXEA,
SAN ROKE AUZOA
TLFN.: 45 96 29 / 46 29 64
20009 DONOSTIA

Sarriegi aurrekularia historiako 6. txapelaz

Maiatzaren 14ko igande eguerdiz 21 aurrekularik egin zuten topo Pasai Antxon, Aurreku Gipuzkoarraren IX. Euskadiko Txapelketa jokoa jartzeko pronto. Aurreko zortzi txapelketatik bostetan Mikel Sarriegi beasaindarra genuen garaile, eta bera zen igande honetan irabazi beharreko gizona dementzat.

Lehen proba kanporaketa moduan erabili zen, 21 dantzarietarik 10 finalistak aukeratzeko, Urruti-koetxea, Murua, Udakiola, Mendi-zabal eta lurre epaimahaikideen eskutik. Eta ondoren, erreberentzia, alpargata, desafioa eta zortzikoa lau dantza derrigorrezkoak egiteari ekin zioten.

Eta berriro ere Sarriegi beasaindarrak bururatu zuen txapela, honez gero bere seigarrena, historia pasatuko den aurrekularia bilakatu delarik dagoeneko. Bere atzetik gero: Aizarnazabalko Zubizarreta, Irungo Ribera, Errenteriko Lasa eta Esnal zarauztarra.

JOSEBA ARREGIREN ADIERAZPENAK ERASO INSTITUZIONALEN ISLADURA

Eraso guztiei aurre eginez kanpaina burutuko du AEKk

Egunetik egunera nabarmenago bihurtzen ari dira instituzio desberdinetatik AEKren aurka antolatutako erasoak, nahiz eta herri mugimendu eta euskaltzale oro porrotarazten saiatzen den. AEKk hilaren 23an amaituko du bere kanpaina.

Eskandalugarriak portunatu dira Joseba Arregi kultur kontseilariak iragan den ostegunean Jaurilaritzan botatako adierazpenak, betiere Odon Elortza psoszialistaren zirika-ren laguntzaz. Besteren artean jakin arazi zuen, EITBk Korrika-ren bideari buruzko informazioa ematea gaitzesten duela, ez dela berriro gertatuko, eta euskararen aldeko ekintzak instituzioetatik bideratuak daudelarik baino ez direla kontutan hartu behar. Esandakoak esanda, Deia egunkariak bizkarrak babestu nahi izan zizkion igandeko elkar hizketa luzea eskaini medio.

Eta bienbitartean, AEKk, etengabe jasan behar izaten diuen eraso hauei aurre egin asmoz erantzun du. Lehenik, ostiralean, Jaurilaritzaren «Kultur Bideetan» zirkuitoaren aur-

kezpenean Arregi-ren parez pare egin zuen protesta —ikus argazkian—; larunbatez, Bilbo hiri osoan barrena auto karabana luzea ibili zuen kalerik kale, datorren asteartean (maiatzak 23) Hegoaldeko lau hiriburuetarako AEKren marjinezko ahalegin instituzional ororen aurkako mobilizapenak iragarritz.

«Alde guztietatik, ekonomiko eta legetatik erasotzen gaituzte, eta ez Korrika-ren aurka bakarrik», adierazi dute behin eta birritan Koordinakundeko ordezkariak. «Euskararen alde dauden alderdi eta talde oro deituko dugu maiatzaren 23rako, Habe Legea ezabatu, Nafarroako Ley del Vascuence-ren ondorioak gainditu, eta AEKk publikoki onartua izan dadin aldarrikatzeko».

Zaldibarren jokatu trikitilari gazteen finala

Oihana Bengoetxea eta Zabalek eraman zuten trikitilari gazteen txapela joan den igandean Zaldibarko Olazar pilotalekuan jokaturako finalean. Gogoratu, aurretik 25 bikoteren artean kanporaketan egin zirela, eta horietatik 8k finalerako aukera eskuratu —denak gipuzkoarrak suertaturik—.

Billabona eta Azkoiti-koaren arteko bikotea, finaleko beste zazpi bikoteen gainetik aritu zen Bizkaiko trikitixa, porrusalda, Olazar fandangoa eta arin-arina jotzen, Joxemari Iriondo, Mikel Sagastume eta Feli Aranzabal epaimahaikideen arabera.

Bestetik, Bengoetxea eta Zabalen ondoren, Alkorta-Pagadizabal (Azpeitia-Zarauz) eta Iparragirretarrak (Beasain) gertatu ziren bigarren eta hirugarrenak, VII. edizioz jokaturako gazteen trikitilari txapelketa honetan. Zaldibarren bero, oso, giroa.

Aste honetan

Musikaste: partitura zahar eta berriak plazara Oreretan
(46. orrialdea)

Kultur Txou-k komiki erakusketa paratu
(48. orrialdea)

Zestoako zinemaldian amateurak jabe
(50. orrialdea)

Munduko kultura: Els Comediantes
(53. orrialdea)

XVII. EDIZIO HONETAN JOAKIN OJINAGA BILBOTARRA ETA RAMON USANDIZAGA ETA E. GOROSARRI GIPUTZAK OMENDUKO

Musikaste: euskal obra ahaztu eta galduak gaurko abangoardisten aldamenean plazara

Astelehenean eman zitzaion hasiera hilaren 20a bitartean Erreterian urtero burutu ohi den Musikaste-ri. Partitura ahaztu zein galdutakoen idoroketa eta jokatzeari du xede alde batetik, eta abangoardiako azken konposaketak plazaratzekoa bestetik.

Ez da lan makala Erreteriko Andra Mari Koralak urtero hartzen duena Musikaste ekitaldia antolatzen, aurten-goarekin hamazazpigarren edizioz. Sei egunetan zehar —maiatzaren 15etik 20ra bitartean— Kamarako Musika, Donostiako Kontserbatorioko Sinfonismoa, Abangoardiako Musika eta Kontzertu eta Korral Eguna sailetan banaturiko egitaraua eskaintzen du, betiere Euskal Herrian sortutako konposizioari lehentasuna ematen zaiolarik, 'musika klasiko' emanaldietan hain ezagunak zaizkigun autore famatuaren obrak aldebat utzita.

Eskertzekoa gertatzen da euskal musikagintzaren faboretan Musikastek erakusten duen ardura berezi hau, kontutan hartzen badugu konposatzaileak ez ezik, interpretariak ere bertakoak direla, salbuespen bakanen bat aparte (Slawomir Arsyński bibolin edo Malgorzata Tkaczyk bio-lajolea kasu).

Eresbil-en aportazioa

Musika aste honek betetzen duen lanari egundoko ekarria eskaintzen dio Erreteriko Eresbil, Euskal Ereslarien Bildumak —1974. urtean Musikasteko apailatzailerik sortua euskal musikagintzaren gorde, idoro eta eza-gutarazteko—, urte osoan barrera partitura galdu eta ahaztuen bilketan aritzen bait da, liburutegi, hemerote-ka eta fonoteka bat osatzeaz gain.

Aurten, Joakin Ojanguren organista bilbotarraren obra ezezagunak izango dira entzungai, musikariaren heriotzaren bigarren mendeurrena ospatzen denean. Ojanguren Bilbon jaio zen 1719an, Madrilan ikasia eta Erregeren kaperako lehen organista izan zena, Toledoko Katedralleko gain. Zazpi obra konposatu zituen organurako eta hiru klabearentzat, hauetarik bi orain emango direlarik argitara estrainez.

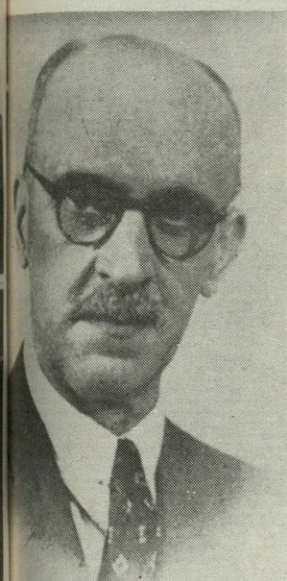
Euskal musikariek konposatutako musika ez ezik, bertako musikariak izan ohi dira Musikasteko interpretariak.

Baina Musikaste egitarauaren zatirik zabalena bi gipuzkoar musikariren obrek beteko dute: Ramon Usandizaga donostiarrarenek (1889-1964) eta Eduardo Gorosarri eskoriatzarrarenek (1889-1947), bien jaiotzaren mendeurrena gogoratuz. Ramon Usandiza-

ga Jose Mari ospetsuaren anaia zen, autodidakta, eta 1941etik aurrera Donostiako Kontserbatorioko zuzendari. Eduardo Gorosarri berriz, Begoñako Basilikako organista zen, eta Euskal Herriko Txistularien Elkartearen aurreneko lehendakaria.

Joselu Ruiz de Gordoa.

Usandizaga.

Abangoardiako musikariak

Egungo musikaren nondik norakoaren ezagupenerako moduko ekitaldia izan da maiatzaren 18an, sei konposatzaile gazteren beste hainbeste obra entzuteko paradaz, Iruñeko Añamendieta-kamara Taldearen inperpretazioa medio. Autoreen artean entzun ditugu: J.M. Etxeberria iruñearra (1963), E. Ugarte tolosarra (1957), R. Lazkano donostiarra (1968), Carlos Villasol Portugaletakoa (1961) edota J.L. Ruiz de Gordoa Arabako araiarraren konposaketak. Azken honekin solastatzeko aukera izan dugu, Musikasten jo den bere Lokarriendako *Kuartetoa* obra aitzaki.

Joselu Ruiz de Gordoa: «Obra bat landu eta gero estreinatzeko aukerarik ez»

Gaztetandik hasi zen musikan, kitarrarekin. Geroago pianoa nahiz beste instrumentu batzu 'ezagutu' ditu. Gasteizen, Bilbon nahiz Madrilén ibilia da «inoiz amaitzen ez diren ikasketak egiten». Gasteizko 'Jesus Guridi Musika Eskola'n armonia eta kontrapunto irakasle da; musika arinean aritzeaz gain musika kontenporaneo eta abangardista konposatzen du. Errenteriko Musikasten bere hainbat konposaketak entzungo dira.

ARGIA.— Ezohizko apostu honen barnean, ze zailtasun topatzen dira honelako bidea aukertzean?

RUIZ DE GORDOA.— Ez da batere erraza. Orain bi urte nik bidali izan nion, hain zuzen kontzertu bat, obra luze bat, orkestra bati eta oraindik ez dut erantzunik jaso. Badirudi badagoe-la halako beldur bat obra edo autore berri bat interpretatzeko, konkretuki kontenporaneo. Autore edo musikari konsagratu bat izateko, lan handia egin behar da; balio duzula besteei ikustarazi. Bidea topatzen baduzu halere, baina bitartean oso nekeza da; obra batean gogor eta luzez lanean aritzea, gero kaxoi hondoan alderaturik gertatzeko, estrenatzeko aukerarik gabe. Esan behar hemen badela ganbarako musika estreinatze bide bat; Iruñeko Ganbara Taldearen eskutik Euskadi mailan ezagutuak izateko aukera dugu.

A.— Institutuzioen alde-tik...

R.G.— Ezer gutxi dago, beka edo laguntza batzu ematen dituzte bai eta nahi adina eta gainera ez dira oso errazak lortzeko. Noski

ez du jateko adina ematen, beti ere beste lanen bat behar duzu, ahal bada musikaren inguruan. Nere ikastaro eta konposaketak aurrera ateratzeko, finantziatzeko musika irakasle izateaz gain, musika arineko talde batean nabil. Musika kontenporaneoaren inguruan jarraitzea bultzatzen zaituena ilusioa eta go-goak dira.

A.— Konponitzen du-zuen musika izatez da elitista, minoritarioa ala?

R.G.— Egia da jendeak ez duela ohiturarik honelako musika entzuteko, musika arina berez da errazago ulertzeko, musika kontenporaneoak ulertzeko momentuan zailtasun gehiago ditu. Bestalde musika arinak dena jaten du, dena saturatu eta ez dio aukera gehiegirik uzten kontenporaneoari. Ohitura falta bat dago honelako kontzertuetara joateko, baina behin joanez gero jendeak atsegin ditu.

A.— Bai, badirudi ba-

dagoela halako gorakada bat musika klasikoan, barrokoan konkretuki...

R.G.— Bai badago barrokoan halako berpizte bat, baina korronte batetan baino gehiago ganbara musikan ematen da arrakasta gehien bat, orain urte batzu eramaten ziren sinfoniekin gonbaratzen badugu. Gainera badago halako ardura bat eta gero eta kontzertu gehiago ematen direla iruditzen zait.

A.— Nola defendatu edo salduko zenuke musika kontenporaneo, abangardista?

R.G.— Badirudi ez duela jendearekin gehiegi konektatzen, baina gure esparrua erabat berria da, nahiz influentziak erromantizismo, espressionismo, jazz, gaur egungo musikan oinarritu. Askok dugu lantzeko, aztertzeko eta konposatzeko oraindik.

LOREA AGIRRE

40 MARRAZKILARIREN LANEZ HORNITUTAKO ERAKUSKETA GERNIKATIK ABIATUTA HERRIZ HERRI IKUSI AHALKO DA

Kultur Txou talde gernikarra komikigintzari ateak zabaltzen

Euskadiko komikigintzaren panoramaren berri eman nahi duen erakusketa paratu du Kultur Txou taldeak, hilabete honen azkenera arte Gernikako kultur etxean zabalik. Egunotako ekitaldietan hainbat komikigile marrazten ikusteko aukera izango da kalean.

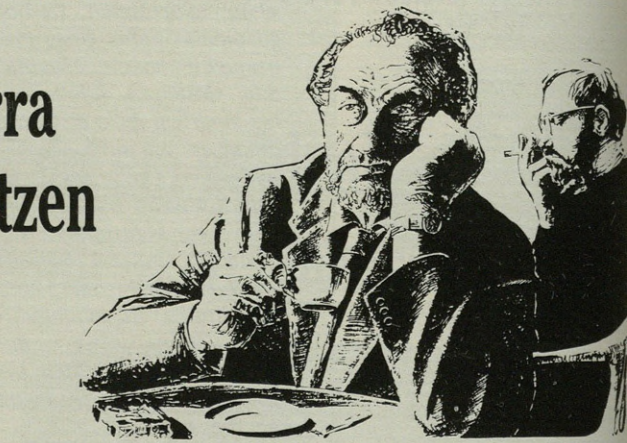
Orain arte estima gutxitxo eskaini zaio komikigintzari Euskal Herrian, agian batere erreparatu gabe uste baino egile apartagoak daudela irudizko istorioak sortzen. Egunkari eta aldizkarietan sarri ikusten ditugu, eta marrazkilariak baino ezagunago bihurtu dira hainbat pertsonaia dagoeneko. Konturatu ez bagara ere, hemengo komikilariei begirune handiago diete atzerrian, honez gero beren lanak maizago argitaratzen dituztelarik kanpoan, bertan daukagun azpiegitura eskazia dela zio. Eta hala eta guztiz ehundaka dira han-hemen kaleratzen diren fanzineak, komiki eta egile desberdinen plaza bilakatu direnak, baina oraindik irakurle goarengandik merxiztako erantzunik jasotzen ez dutenak.

Gernikako Kultur Txou taldeak antolatuta duen 3. Komiki Ihardunaldien barnean Euskadiko komikigintzaren panoramaren nolabaiteko lekuko den erakusketa paratu berri du, non 40 lagunen lanak ikus ahal izan ditugun, Hegoaldeko herrialdeetako egileen artetik hautatuak izan ostean. Horre-

kin batera, iazko lehiaketako komikiekin aldizkaria eta erakusketaren katalogo dotorea ekarri dute kalera.

«Zoritxarrez, asko geratu dira kanpoan»

Kultur Txou taldeak aurreko bi ihardunaldietan lehiaketak apailatu izan ditu, Bartzelonatik ekarritako erakusketa pare batez lagunduta. «Aurten ordea, aurrerapausu bat eman nahi izan dugu», zioskun taldeko Jabi Bilbaok. «Ez da lehiaketarik izango, azken batean ez bait dago erizpiderik jartzerik bat bestea baino hobea den epaitzeko. Komikilariei heuren arteko lehiaketa tentelkeria iruditzen zitzairen, jakina. Gure aldetik, lehiaketak komikilarien arteko topagune izan zitezen nahi genuen, eta horren ordez erakusketa hau moldatzeari ekin diogu, bultzada gisan balio izateaz gain, orain egiten denaren erakusle izan dadin lehenengo aldiz. Dena den, gure asmoa ez da izan museo bat egitea, muestra bat besterik ez; hobe da eguneroko lan pul-tsoari heltzea».

Paratu diren 40 lanak orijinalak dira —bizpahiru salbu—, apropos erakusketarako eginak. Urtarrilean ekin zioten guzti hauen bilketari, bertan parte har zezaten hautaketa erizpideak gutxi gorabeherakoak izaki, «herrialdeka batik bat, baina hain leku gutxi geneukan kultur etxeko egoitza honetan, ze asko —eta batzu profesional handiak— biltzeko aukerarik izan ez dugun».

Dena den, denetarik aurkitu dugu Gernikako kultur etxeko erakusketa honetan. Besteren artean: Aleman, Arozena, As-train, Berzosa, Fructuoso, Goñi, Hdez. Landazabal, Ibarrola, Maiz, Yarritu anaiak, Mata, En-

trialgo, Murillo, Oses, Zozai, Larrea, Biaffra edo Lasarte. «Posible izango da Gernikatik gero beste herrietara mugitzen denean jende gehiago ere sartzea, orduan lekuri baldin badago. Baina gu dozena bat gazteko taldea gara, dirurik ez, eta ezingo dugu zabaltze hori gure gain hartu».

«Erakusketa hau txikia gertatzen da, eta normala da. Margolari asko geratu dira kanpoan, gazteetatik gehien bat, fantzineetakoak adibidez. Eta kontutan eduki, Gernikan bakarrik saltzen direla sei-zazpi fantzine diferente. Gero, Iparaldekoak. Erakusketari hori falta zaio, eta baita Antxela

A. Uribarri: «Egundoko arriskua»

Aizu! aldizkariko «Ez daki-te airea hiltzen» komikia ezaguna dugu (Edorta Jimenez-en gidioaz), eta hainbat fantzineetan ere ikusiko dituzu Alberto Uribarrirenak. Laster album bat kaleratuko du Antxeta argitaletxearen eskutik. Honela mintzatu zitzaizun Gernikako erakusketara begira ari ginelarik:

Ez dago fantzineetatik aparte mobidarik. Adituek diote orain lau urte izan zela boom-a, gero berriz behera; orain ez dakit gora ala behera gabiltzan. Badakizu, erresakagaz bezala. Instituzioei dagokionez, ba, komikiaren moda dagoela, instituzioak hara; beste zerbait, eta gero beste aldera. Habe-ekin sei bat milioi gastatzen dituzte komikiagaz, edo gehiago. Pertsonalki negatiboa iruditzen zait egiten dutena. Erakusketari honekin berriz, ikusi dute mofdatu dutela erakusketa, gauza berria da, Kultur Txou-ko gazteek egin dute, eta beraiek bi milioi jarri—kalderila hutsa— eta kitto! Oso ongi agertuko dira denon aurrean. Instituzioek odola zurruputzen dute beti.

Ongi legoke datorren urtean, to!, eta berirro alde 'marjinalera' jo. Eta orduan zer? Fantzineetan dago komikia, txo! Hau egitea egundoko arriskua izan da Kultur Txou-koentzat, batere dirurik gabe.

I. Martiarena: «Komikiaren eskaparate»

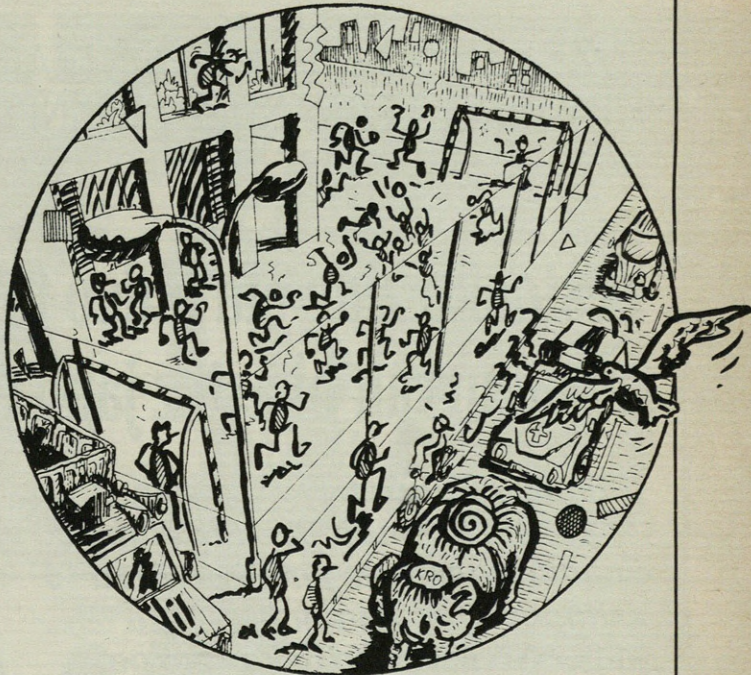
ARGIAko irakurleak ezagutzen du 'Bokarta'. Inaki Martiarena 'Mattin' da egilea, Andoni Tolosa 'Morau' ren gidioaz. Karikatura, umorezkoa eta 'kañeroa' den komikia da bere gogokoa. Gernikako erakusketan bere gauzarik aurkitu genuen.

Holako erakusketak beti daude ongi. Euskadiko erakusketa bat da, ez zeharo euskalduna, baina balio duena. Euskaraz ezer gutxi dago oraindik. Hala ere hutsuneak nabari dira normala den bezala: Iparralde, edo Hegoaldeko inportanteak, Olariaga, Lopetegi, Varela esate baterako. Dena den esan liteke dagoen jendeak erakusten duela gaur egungo komikigintza-aren eskaparatea. Egile mordoska bat dago eta jendea ohartuko da oso kontutan hartzeko maila dagoela.

Maila desberdinak daude egungo komikian. Fantzineetako, egunkari eta aldizkarietako gero, eta album-etako azkenik. Agian maila eta medio batetik besteetarako pausuan katemaila galduak gertatzen dira, eta orohar komikigileak beste bide batzu topatzen ditu: liburu portadak, kartelak... ze erremedio. Akaso pesimista naiz, baina gauzak horrela daude, nahiz eta komikigile frango oso onak dauden.

7 hilabete herriz herri

Gernikan maiatzaren azkenean itxi ondotik, Jaurilaritzak

«Kultur Bideetan» egitarauaren barnean zabalduko da erakusketa herriz herri, inauguraketaren egunean jakin arazi zieten. «Esfortzu handia suposatu du guretzat lan guzti honek. Antza denez, instituzioek gus-toko hartu dute, nahiz eta dena geure kasara antolatu behar izan dugun, beti bezala. Guk atzo ez geneukan ezta ogerleko bat ere, ez genekien zer egingo genuen erakusketa mugitu ahal izateko. Geneuzkan zorreatatik gartzelara sartuko ez gintuztela fido ginen baina...».

Zazpi bat hilabetez mugituko da beraz Kultur Txou-ren bilduma lana, ostean Bartzelona, Granada, Madril eta Estatu frantsesera eramaten saiatuko direla. «Komikia bultzatu behar dela esatea ez da jadanik nahikoa. Ez da nahikoa esatea ber-bena asko dagoela baina festibalik ez. Egin egin behar da. Eta erakusketa honekin ikusi ahal izango da badagoela maila altuko komikigintza, finkatua, egile asko profesionalak direla, dextente zortzi eta hamar ute honetan lanean. Baina Harriet eta berekin dabilzan margolariak eta beste bost aparte, badira beste makinabat hemen bakarrik ezagutzen direnak. Eta batzutan ezta hori ere».

Fantzineetan datza erreleboa

Erakusketarekin batera beste ekitaldirik ere izango da Kultur Txou-ren eskutik ekarriak. Maiatzaren 19an kontzertua gauzez «Zurrapak» eta «Alproja» taldeekin; biharamunean, antzerki saioa eta argitaratutako aldizkariaren aurkezpena; eta 21ean eta 29an, «Komiki bizi bizian», non komikilariak zuzenean margotzen arituko diren katean, bai erakusketakoak bai beste asko gehiago ere.

«Orain profesionalak direnen erreleboa hartzea gertatu da, eta segituko du. Gazte asko dabil lanean, fantzineetan batez ere. Guk aurreko ihardunaldi-dietan fantzineentzako lekua gorde dugu, horiek izango bait dira etorkizunari begira erreleboa hartuko dutenak. Erakusketa kanporatzen dugunean ziur asko fantzine pilobat eramango ditugu, hemen dagoen komikigintza bizia erakusteko. Fantzineek bakarrik zerbait berezia eskaintzea behar dute. Gu ere zirkuito 'marjinal' deitutako horietatik abiatu gara komikigintzan, nahiz eta instituzioek profutatzen duten orain gu-re lan hau, sekula arretarik eskaini ez badiote ere».

GORKA ARRESE

edo Erein bezalako argitaletxeen publikazioak ere. Ea datorren asteetarako zerbait boro-biltzen dugun».

JOXE LARRAÑAGA ANTOLATZAILE, FERNANDO ZORITA ZINEGILE
ETA MIKEL FERNANDEZ DE PINEDO BIDEOGILEAREKIN SOLASEAN

Zestoako zine eta bideo topaketetan amateurrak bi astez jaun eta jabe

Bukatzeaz aurtengo Zestoako Topaketak. Amaituta zine klubak zabalduetako zine amateurren eskaparatea, zeinak bideo eta super-8ren arteko liskar goxoa, 3 aintzindari, Elizondo zinema zaharra geratu zaigula, eta erotismoa badela ezagutarazi baitugu. Balantzetan hasi gabe, hona saltsa honetan mutur sartzea.

Hogeitamasei zinta izan ziren aurkeztuak, hala ere, 19 soilik pantailaratuak Zestoako Elizondo zinema zaharkituan. Horretaz galdetuta, Joxe Gaztañaga antolatzaileenetako batek argitu zigun aukera-bageen gorabeherak: «Bi alderdi hauek kontutan izanda, alegia, mamiz eta teknikaz filmeak zer esaten duen eta hizkuntzaren tratamendua, super-8tako 16 filmetik 8 aukeratu genituen, jasotako 16mm-tako 3etatik batere ez eta 17 bideo lanetatik 10». Euskal zinema eta bideogintza esateak ekar zitzaizkeen okerrak igazitik baztertuta daude onartze baldintzetan. «Euskal zinema bultzatzea da gure helburua, eta horrek esan nahi du Euskal Herrian bai, baina euskaraz egindako lanak ematen ditugu plazara. Euskarazko gidoia dutenak, euskaraz eginak, ze ez baitugu bikoizketarik onartzen». Hori izan da beraz epaimahaikoen erabakiaren oinarritzko arrazoiak,

zeren kasuan kasukoak ez bait dira agirian jarri.

Bideoaren behapean super-8a kementsu

Gehienbat Bizkaialdetik etorritako filmeak super-8 eta bideolanen esparruan geratu ziren beraz, kalitate mailari buruz hitz egiterakoan berriz, Gaztañaga baikor azaldu zitzaigun bideogintzak (igaz izandako salto handiari eutsiz) erakutsitako maila dexentea konstatatuz. «Lan onak daude, bai argumentalak bai esperimentalak»; halarik ere esperimentaltasuna aitzakiaz lan kaxkarragoak batzutan sortzen direla onartzen du. Super-8 alorrean ordea, fenomeno zikliko baten barruan egonik ere, ilusioz mintzo zaigu: «orohar oso lan ederrak, espektatiba onak daude».

Beste emankizunak, luzeak eta 35 mmtakoak, «topaketatik kanpo, urtean zehar eginiko euskal zinema-

ren agerpen bat izatea helburua luketenak», alde batera utziaz, bideolan/super-8 bikoiztasunaz ihardun genuen. «Jende askok uste zuen bideoak super-8ari bidea kendu behar ziola, baina 4 urte hauetan esan dezakegu ez dela hala izan, S-8ak baditu bere bide bereiziak; horregatik zinema egin nahi duenak hemen aritzen da, ez bideoan». Sail hauxe jorratzen du topaketen xedeak, «bate-tik, hasierakoa, familia mailan edo zebiltzan 8 eta S-8 filmeak plazara zitezela; eta bestetik familiarterako zinema horrek bilakaera bat izan zezala egun gertatzen den bezala animaziozko filmeak, dokumentalak, argumentalak, etab. S-8an izateko». Super-8arekiko apologiaz jarraituz, «8 mm.a zinemaren eskola da, montatzen, soinua sartzen... eta hor ikasten da. Lantze horren garapena egungo filme argumentalak edo animaziozkoak (zailtasunez beteta) genituzke».

Bideogintzan berriz, ez omen da bilakaera hori ikusten: «dokumentalak dira nagusi oraindik», areago: «bideo bidera jotzen dutenek, askok ez dute hemendik urte batzutaraz zinea egitea helburutzat, kamara hutsak izatea baitzik».

Denak saridun

Goraxeago 'zaharkitu' hitza ezartzea azalduz eta, finen, salagarria den egoera bat konstatatuz, topaketa

hauen pantailaratzeen lekuko izan dugun 260 eserlekudun aterpea, Elizondo zinema parrokiala alegia. Zeinari konponbide bat ematen ez bazaio, topaketen etorkizuna kolokan jarriko dugun. Azkenik gogoratu behar, marko dotoreago batetan, hots, bainuetxean, azken eguneko saioa. Bertan Teofilo Mingea, Armando Zalbidea zirenak eta Gotzon Elortza zinemagileak, Zestoako Z.K.ren esker ona erakutsiz, omenak izan baitziren, oroitarri eta diru laguntzak partzuerdenei banatu zielarik.

JOXAN OIZ

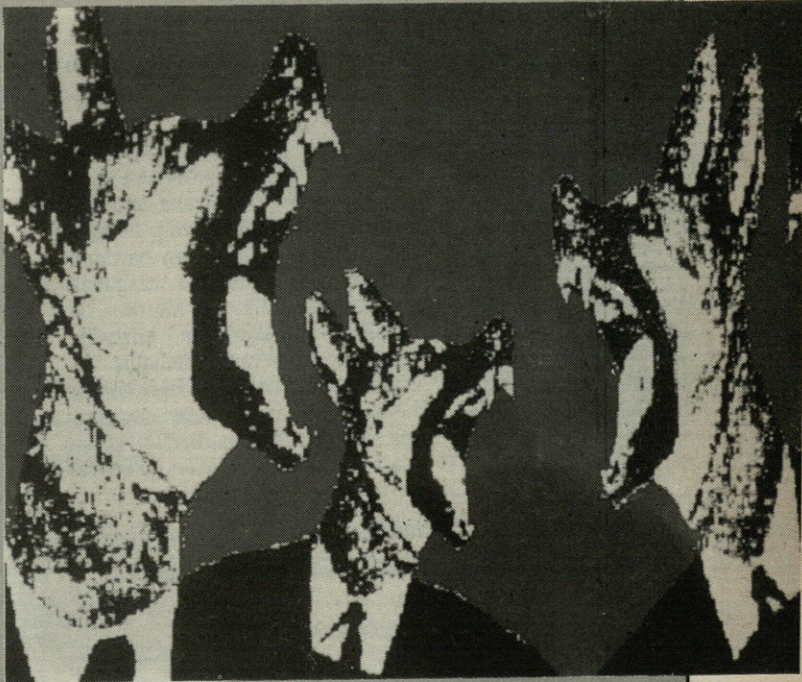
«Sabeliztuna», manipulazio baten istorioa

Mikel Fdez de Pinedo, 24 urtetako bideogile autodidakta bizkaitarra, gidoi egilea, izkiri-zalea, zinefiloa. Telebista zirkuituetan ibilia, ez du 'operadore hutsa' etiketa onartzen, izan ere bideoa sormen bitarteko bat gisa ikusten du. Gerora begira, apostutan hasiz gero, ez luke zinemaren alde joko, bideoaz fido da. «Sabeliztuna» da zinemaldi bati aurkeztutako bere lehen kumea, laguntzarik gabe erditutakoa.

Komunikaziobideen jokarria manipulatzaileria salatu asmoz, sabel hitzunaren imajina azaltzen zaigu, panpina baten bitartez hitz egiten duen morroinarena «panpina»-ren atzetik sabeliztuna dagoen bezala, pantaila eta bere mezuaren atzean ikusten ez dugun beste manipulatzaileria bat dago». Bi ezaugarri di-

rela eta, istorioa albistegieta-ko irudi pilatze eta sabel hitzun baten imajinaz lotzen da.

Igaz, hiru hilabetez ihardunda, osatu zuen Mikelek 3 minutu eta 50 bat segunduko bideolan hau. 'M-ak' musika taldearen izenburu bereko kantu batetan oinarriturikoa hain zuzen: «une bakoitzean letrak bat datoz ikusitakoarekin» («Panpina» filmean 5-6 irudi esanguratsu eta albistegieta-ko artxibo irudiak), musikak erritmoa markatzen duela. Azken batean, bideo-klip filosofiarik gabe, kantuak iradokitako historia irudi collage bat eginaz. Azkenik, bideo bukatuko zaigu amarrua argitzen denean. «Manipulazio honen kontra azaldu behar, hala gertatzen den bezala: sabel hitzuna panpina bihurtzen da».

«Emakumeak», lehen euskal pornoa?

«Emakumeak». Zuzendaria: Fernando Zorita. Gidoia: Fernando Zorita. Argazkia: Enrique Moreno. Musika: Hainbat egokitze. Aktore-aktoretasak: Fernando Zorita, Beni Seijas, José Antonio Ruano eta Rakel Etxebarria. Formatoa: Super-8. Iraupena: 20 minutu.

ARGIA.— Dirudienez hau dugu lehen euskal filme erotikoa. Zein izan zen zuen asmoa zinta hau osatzerakoan, zertaz mintzo zaigu?

F. ZORITA.— Asmoa, lehenik eta behin, pelikula entretenigarri bat izatea, baina, eta hau nabarmentzekoa da, teknika alderdia landuz. Zer kontatzen duen? Ba amodiozko istorio bat dugu, bi gazteen maitasun nahien istorio, batek oreka ekarriko dion (ezkontza, bizitza establea,...) neskaz amets egiten du, eta besteak, 20 urteetako anaiak, txortarako batekin.

A.— Beraz, zer pisua daukate pasarte erotikoei?

F.Z.— Ba funtsean, aipatu entretenigarritasuna mantentzea, ze jendeari pelikula aspergarria iruditzen bazaio, tarte hauek bederen, ziurrenez, denek izango dute gustoko. Denetara minutu erdiren bat beteko dute eskena hauek, «9 aste t'erdia» filmeko musikaz girotuta.

A.— Antzezleriaren artean sumatu al duzue erreparrorik? Eta ikusle goaren gandik?

F.Z.— Ez horixe, ze nahiz eta tarte batzu nahiko zorrotzak izan (neskaren biluztea edota mutikoak kanpaiak jotzen dihardunean), lagunarteko giroa dugu (barakaldoko zinezaleena) eta ez da prolemarik izan, aldiz denak kontent.

A.— Nola laburtuko zen nuke filme honen mezua?

F.Z.— Moraleja batez azalduko nizuke: Ez ezazu gauza bat biziki desira, zeren beharbada beteko bait zaizu. Eta halaxe gertatzen da filme honetan, bi anaien desioak azkenean betetzen bait dira.

Paperetan idatziak

Ladis Arrosagarai, («Hemen», 89-5-12).

KOMIKIAK AZPIEGITURA EZ
Kreatzaile onak ditugu euskal komikigintzan, horietako batzu beste hizkuntza batzutan idatziz edo argitaratuz ezagunak egin zaizkigularik. (...) Murrizta da komikiaren irakurlegoa, iniziatiba pribatuaren eremutik behatuz behintzat. Zaila da irakurlego horrek infrastruktura editorialari eustaraztea. (...) Beharrezko deritzot komikiari buruzko hilabetekari edo aldizkariaren bat kaleratzeari.

BASERRIAK EUSKALTEGI

Eusko Jaurilaritzaren Kultura eta Turismo Saileko Euskara Arazoetarako Zuzendaritzak orain dela lau urte martxan jarritako plangintza honek helburu bat besterik ez du: (...) hizkuntza mintzatuari dioten beldurra uxatu eta beren buruarengan konfidantza haundiagoa hartu dezatela. (...) Datuak ikusitakoan eta hiru urtetako plangintzak bukatutakoan, esperientzia erabat baikorra izan da.

Josu Legarreta, («Eguna», 89-5-11).

EUSKARA, GEHIAGARRI FOLKLORIKOA

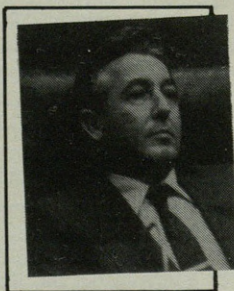
'Jantziak urratzea' eta horrelakoak gauza politak dira baina nik erreflesio sakonagoa eskatuko nieke alderdi politikoei, hau da, euskararen egoera larria nondik datorren. Eta hori garbi dago marko politiko estu, antieuskaldun eta genozida baten ondorioa dela. Garbi dago halaber sustraletara jo behar dela auzi honetan, gainontzekoak 'boudade'ak direla.

Joxe Austin Arrieta, («Hemen», 89-5-12).

ETB-K GEHIAGO KORRIKARIK EZ

Enteak Korrikari eskainitako kolaborazioari gaizki deritzot, nahiz eta EITBren helburuetako bat den euskara indartzeko burutzen diren iniziatiba guztiak sustatzea. Ez da gehiago holakorik [Korrika-rekin] sekula errepikatuko. Gure hizkuntzaren onerako, sobera ezaguna da euskara ez dela, eta euskararen etorkizuna eta AEKren etorkizuna gauza diferenteak direla. Klean manifestazio eta oihu ugari egin arren, garrantzitsuenak instituzioek euskara indartzeko burutzen dituzten ekintzak eta jokabideak dira. (...) Gure alderditik urteak daramatzagu Korrikarekin zerikusia duen oro errefusatzan.

Joseba Arregi, («Egin», 89-5-12).

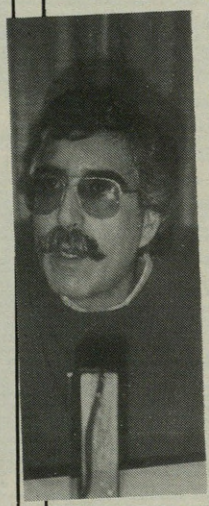

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Nikolas Xamardori

(Toki Eder ikastolak guraso batzarkidea)

— Begi bistan da, egun, euskara ikas-teko eskola ereduak direla eta dagoen gatazka. Gatazka honen barruan, fenomeno berezi bat osatzen dute eremu erdaldunetan ari diren D ereduak zentruak. Hain zuzen, Maiatzaren 7an, zuen ikastolak Gasteizko Toki Ederrek, jai bat antolatu zuen beste zenbait zentrukideekin eredu horren emaitzak ospatzeko eta areagotzeko; baina, komunikabideetan ezer gutxi eman da... Jakin dezagun, beraz: D ereduak beldur ematen omen duela eta us-te delako ume erdaldunaren abiada naturala urratzen dela, eta horregatik hainbatek B eredura jotzen duenez, ze kondiziotan, eta zuen esperientziaren arabera funtzionatzen du eredu horrek.

GAUZA bat behar da beste edozeren gainetik: motibazioa. Motibazioa beti ideologian oinarritzen da, noski. Baina nola gauzatu motibazioa, proiektu baten inguruan eguneroko lanean gurasoak eta irakasleak elkarturik arituz. Ezinbestekoa da elkar ari-tze hau, zinerik gabe aurrera egiterik ez dagoen. Horrelako lanaren helburua beti ere animatzea izango da, ikasleak, irakasleak eta gurasoak, komunitate osoa baita euskara ikasi eta euskaraz bizi behar duena. Horretarako, jakina, metodo pedagogiko apro-posa aukeratu beharko da. Badago gainera beste arazo bat, alegia, erdarari espazioak kentzea. Hori oso garrantzizkoa da, pro-zedura egoki batez lortu daitekeena. Kirol eremua dela, eskula-nak direla, ekintza osagarriak direla... Ikastola barrua integratuz, erdarari espazioak jatea lortzen da, euskaraz bizitzan laguntze-ko. Horrekin batera, kanpora begira, euskarazko bizikizunak bul-tzatzeke egiten diren ekintza guztietan parte hartzea da garran-tzizkoa, Korrika dela, Herri Urrats dela, herrietako festak direla... Hor ikastolak komunitate osoa eta integratua bezela agertu be-har du. Eta dena, kontzientzia mantentzeko eta garatzeko.

Hori guzti hori beharrezkoa da, baina ez da nahikoa benetako euskaldun bihurtzeko ikastolaren mugak eta ikastolatik kanpoko bizimodua ez bait dira gauza bera. Hori gerta dadin guk ditugun bizikizun edo esperientziak zabaldu egin behar dira. Hauxe esan-go nuke nik, gure esperientzian oinarrituta, hots proiektu jakin batetan oinarriturik, ikastolak aldatzeko gogoia duten irakasle zein guraso bildu daitezela eta has daitezela jo ta ke posible bait da aldaketa lortzea. Gauzak horrela, zinez, D ereduak beti fun-tzionatuko du eta ondorio ikusgarri funtzionatu ere, inoren abiada urratu gabe.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Bilintx» liburudendak emandako datuak.
Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Hilerriko jolasak», Pilar Iparragirre. Elkar.
- 3.— «Dominique», Robert Laxalt. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Bilboko hirian», J.M. Apalategi. Kriselu.
- 2.— «Agotak, juduak eta ijitoak Euskal Herrian», A. Sturtze Txalaparta.

«Els Comedians», fantasiazko fartsa

«Els Comedians» antzerki taldea Euskal Herrian dabil «La nit» obra aurkezten. Talde hau antzerki mota berezi baten adierazle da eta hontaz aritu gara «komediante» batekin.

Talde 71ean sortu zen Bartzelonako antzerki eskolaren inguruan, antzerkia planteiatzeko modu tradizionalaren aurka. «Jende talde bat elkartu ginen eta inprobisazioa, lan pertsonala eta imajina gehiago lantzen hasi, testua alde batera utziz. Kritika sozial eta politikoa gain, batez ere, orduko antzerki moldea apurtu nahi genuen». Lehenengoz jendearean «Non plus plis» obrarekin agertu ziren aventura artistiko bati hasiera emanez.

Antzerki tradizionalaren ildotik urrun-zea jarrera kontestatariora batek eragin du. «Ikuslegoa asperturik dago» diote. «Guk ez dugu inoiz estilo zehatz batetara iritea planteiatu, baina denboraz eta pazientziatz bide bat urratuz zoaz, eta estilo propio eta ezberdina hartzen».

Beraien obretan eduki sinbolikoak garantzi berezia du eta batez ere, irudia lantzen dute. Iruditik jasotzen dena intuitzio hutsa dela adierazi digu gure solaskideak. Honek ikusleko heteroogeneoa sortzen omen du eta sugerentzia horren aurrean erantzun ezberdinak posible egiten.

Mugimendu hau bereziki Kataluinian garatu dela eta (Els Joglars, La Fura dels Baus, Dagoll Dagom) horretarako aurrebaldintza berezirik egon ote den galdetu diogunean, zera erantzun digu: «Alde batetik abangoardia hau ez da soilik Kataluinian eman. Hor dago «Tabano» taldearen kasua Madrilen. Dena den, mugimendu hau eragin duten bi funtsezko faktore egon dira Katalunian: lehenik, badago kezka bat penintsulara baino lehenago heltzen dena, eta jendea Parisera bultzatzen duena Lecoq-en eskolara. Bigarrenik, merkatu eskeintza bat dago edozein talderen bizitzari erantzun diezaiekona: herriari zuzenduriko hainbat festa uztailetik urrira».

«Els Comedians» i arrakasta eta izen bat lortu duen neurrian autofinantziatzea posible gertatu zaie. Baina hasieran komedianteek beraien poltsikutik jartzen omen zuten dirua.

Esan bezala, egun hauetan Euskal Herrian ditugu beren azken lanarekin, 22 lagun, aktore, tekniko eta musikoak, denak ere paper guztiak betetzeko gai direlarik.

Obra honi buruz, «La Nit» alegia, zera komentatu digu: «ilunabarretik egunsentira gauaren sorginkeria eta misterioen berri ematen digu ikuskizunak. Itzal gizadi, amets bideska. Mediterraneaz gaua da gurea. Iratxo, sorgin, maitagarri eta itsasneskez inguratua. Milaka neonargizko hiritar gaua. Puta, txulo, lapur, polizi eta gauzainen paseatoki, sexu-azoka. GAUA, gure gaua, amets pusketaz eta ilbeteko etenak izpiez osatutako gaua da».

AINDA LODOSO
AMAIA ETXEZARRETA

Zipriztinak

Publizitateak ezagutarazi du Buarque kantari brasildarra

Schweppes etxeak egindako iragarki batean *Essa Moca Ta Diferente* abestia sartu dute eta Chico Buarque kantari brasildarrak arrakasta lortu berria du. 1969. urtean egina zuen Chico-k kanta hori eta ahazturik zeukan dagoeneko. Ez da bakarra gainera. Berak aipatu du beste adibidea: «Jacques Brel oraintsu ezagutu dute Brasilgo gazteek, almazentzar batzuk «Ne me quitte pas» erabili dutelako iragarki batean».

Zine esplotatzaile askeak Cannes-en kexu

Arabiako Lawrence eta New York-eko istorioak komentatu dira orain arte Cannes-eko Zinemaldia dela eta. Eguntan ordea gertatu da protesta bitxi eta interesgarria: zin esplotatzaile independenteak kexu agertu dira batzarre orokor batean. Zirkuito komertzialetik kanpo gertzen diren banatzaile edo ekoizleak ditugu hauek. «Guk nahi duguna da urtean behin Woody Allen-en pelikula bat, edo horrelako bat pasa ahal izatea».

Ouedraogo burkinarrak Afrikar zinea egin nahi

Idrissa Ouedraogo burkinarrak «Yaaba» pelikula aurkeztu du Cannes-eko zuzendari berrien hamabostaldira. Bera afrikarra dela eta demostratu beharrik ez duela adierazi du. «Zuzendari izateko gogoa daukat. Hori da dena. Zinema egin aurretik askoz ere militanteago nintzen. Baina orain zinema egiten dut, ez da gauza bera. Nik uste dut zinema politika dela Cannes-era daramazun filma, burkinar herriaren kultura osoa baldin bada». Espero dezagun zerbait gehiago izango dutela burkinarrek!

Zia taldeak ez du nahi Hegoafrikako gobernuaren jokoa

Zimbabweetik Johannesburgera aldegin zuen Patrick Van Rensburg-ek «hemengo New York delako». «Zia» taldeko partaidea da eta taldeak uko egin dio Hegoafrikako gobernuak egindako deiarri: «We are the world moduko bat egin nahi zuten, irudi eder bat lortuaz kantari beltz eta zurien artean. Denak elkarrekin batera. Ezinezko nuen hor parte hartzea». Berak dioenez parte hartu zutenek prebendak lortu dituzte eta beraiek boikoteatuak izan dira irratietan.

HAR EZAZU ASTERO ZURE ETXEAN BETE TXARTELA LEHENBAIT LEHEN

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

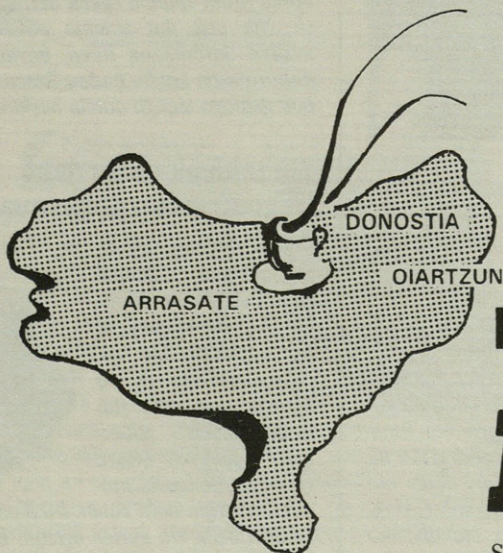
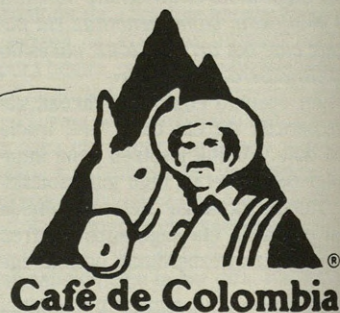
IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA, Mundaiz Bidea 8. 20.012 Donostia

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

Bapo Xabier

Orainaldiko «Eguna»ren lehen zenbakian, lantxo bat idatzi zenuen. Idazlan bero-rretan, euskara batuaz edo euskaraz nola idatzi, guztiz erabaki gabe zegoela eta kritika eginaz.

Handik laisterrera, J.M. Iriondorekin «Aurrez-aurre» ETB-1eko programan idazlantxo horri buruz, lehenbiziko euskal idazlana zela eta berdintsu hitzegin zenuen eta EUSKADI, batzuk Srekin idazten dutela eta beste zenbaitek Zrekin eta hori erabaki arte zure zalantzak zenituela euskaraz idazteko, baina, «bai, laster hasiko naiz». Esaldia egin zenuenetik gaurdaino euria frango egin badu ere.

Ostiral gaueko «Funtzioa»n ere berdintsu hitzegin zenuen, «laster hasiko naiz euskaraz idazten». Beharbada, bost-hamar urtetara ere berdintsu esaten jarraituko duzu. Zuretzat, beharbada, urbileko epe bat izan daiteke. Ni oster, zuri entzutean, lotsatu, tristetu ala 'tragame tierra' ez dakit zer sentitu nuen. Gure euskal politikorik abilenak zer dio? «Laster hasiko naiz euskaraz idazten». Zer esan?

ETB-2 politikoki ondo defendatu zenuen, baina, ETB-1ri euskara aldetik egiten dion kaltea ez zenuen aipatu ere egin. Beharbada ohartu gabe?

Ez latinez ez alemaneraz ez dakit. Ez naiz unibertsidadean pasa pasa, nire karrera, zortzi urterekin hasi nuen eta hamaika urterekin, komunioa egitean bukatu, baserrian gurasoek itxularako eta abar behar nindutelako.

Hala ere, orain 30-35 urte euskaraz idazten hasi nintzen. Batean Srekin eta bestean Zrekin, baina euskaraz. Ikastolak sortzen eta bere inguruan hamaikatzat lanorduratu, diru eta burruka eginak gara eta eskerrak garai hartan egin ziren, bai ikastolak eta bai euskara batua bera ere.

Zu, oraindik ere S eta Zri begira, «laster hasiko naiz» pailasoei esaten.

F. ETXEBERRIA

Telefono puta!

Hogeitabatgarren mendera laster iritsiko gara. Gutxi falta da honez gero. Telekomunikazioetan aurrerapen teknikoak gero eta sofisticatuagoak dira. Eta nik ezagutzen ditudanak baino aparailu izugarriagoak izango dira dudarik gabe. Haririk gabeko telefonoak badira, antena batekin. Autoetan telefonoak jar daitezke. Telefonoz testu idatziak alde batetik bestera bidali omen daitezke. Egunkarietan argazkiak ere telefonoz jasotzen omen dituzte munduko edozein partetik bidaliak. Eta gutxi faltako da orain zuribeltze-koak direnak koloretan izan daitezen. Eta gauza gehiago, nik mementu honetan ez dakizkidanak.

Telefonoa asmatu zenetik denbora mordoxxa bat pasatu da. Telefonoaren baliapideak eta erabilera ikaragarriki aurreratu da, eta oraindik auskalo zenbat gauza gehiago egin ahal izango ditugun telefonoaren bitartez... sexua aparte —orain oso modan dagoena, hain zuzen—.

Gauza ederra da telefonoa. Txalaparta atzeratu samar geratu zaigu. Telefonoa edozertarako erabiltzen dugu. Etxetik bost metrotara dagoen auzokideari zerbait esateko ere telefonoa hartzen dugu.

Baina nere etxeko telefonoa ez dabil batere ondo. Batzutan oso oso urruti entzuten da. Asiako edo Australiako punta galdu bateko norbaitekin hitz egiten arituko banintz bezala. Zarata-txo, purrustada eta interferentziarik gabe ezin dut inorekin hitz egin, sekulan. Moztu egiten da nahi duenean. Lagun bati deitu eta ezezagun batek erantzuten dit. Kanpoan estudiatzen duen andregaiari —ez dago hain urruti baina— kontu intimoak esaten ari naizenean korroskada edo eruktoka ari naizela ematen du, kontu laztanak esaten baino.

Nazkatuta nago Telefoni-karekin. Nere telefonoa behintzat kakazar galanta da. Deabrutxoak tartekatzen dira komunikazio guztietan. Deabrutxo putakumeak. Telefono puta! Eta ordaintzen ez badut moztu egingo didate. Espero dut pintxatuta ez egotea... telefono puta?

GAIZKA GARMENDIA

Tolosa, hori deskantsatu beharra!

Bikaina pelota partidua manomanistako finala. Telebistatik ikusi nuen, baina bikaina. Normala da bata eta besteak huts nabarmenak egitea. Holakoak izaten dira finalak. Kirol guztietan izaten dira horrela gainera.

Baina beste kiroletan badago pelotan ez dagoena. Deskantsutarako denbora neurtu eta fijo. Futboleant, adibidez, ordu laurdena. Eta finaletan, prorroga baldin badago, hamar minutu hasi aurretik, eta gero prorrogako bigarren denbora bitartean batere ez.

Ez dakit denbora zati horiek ondo edo gaizki dauden erabakiak. Baina betirako ezarriak daude eta errespetatu egiten dira. Ordu laur-

dena, ba ordu laurdena, eta kitto... bi ekipoentzat.

Baina pelotan bestelakoa gertatzen da. Pelotari batek edozein momentutan dauka kaxetara joatea. Joaten da eta deskantsatzen du edo auskalo zer egiten duen. Tantu bat, eta nahi izanez gero kaxetara. Eta gero berriro kaxetara. Eta segi eta segi. Bitartean, bestea zai, pelota probatzen, alde bate-tik bestera paseatzen, flesio bat, ura edan. Zai, bestea noiz aterako.

Horrela ez da posible partido baten erritmo normalari segitzea. Hori gertatu zitzaion nere ustez Retegiri. Bere jokua zeharo apurtzeko egiten zuen Tolosak hainbeste geldidune. Eta lortu zuen. Urduri jartzea lortu zuen.

Beste kirol guztietan bezala denborak eta erritmoak garrantzia dauka pelotan ere, bai jokalarientzat bai ikuslearentzat eta generalean kirola ikusgarriago egiteko. Pentsa, adjedrezean ere erlojuak (denborak) paper inportantea dauka.

Bada ordua pelotan denbora erregularizatzeko besteak bezalako kirol mailara altxatu nahi baldin badugu. Eta Angelusarekin gauza bera. Kendu eta bale. Edo bestela zeragatik ez da Angelus ordua igaro eta gero hasten partidua? Hasieran ditzosozko Angelusa egin, nork sakea egingo txanpona lurrera bota eta hasi jokatzen. Deskantsua behar dela, ba deskantsua, baina bi jokalarientzat berdin, momentu jakin eta konkretua aldez aurretik erabakita.

PELOTAZALE BATEK

Lehenengo eta azkenengo bidaia

Algortako bertso paper lehiaketa, 2. saria.

1
Errezilgo puntatik
joanik Donostiara
egin nuen jira
desio lizun batek
nindulako tira.
«Masaje»ko etxe bat
ikusi-desira,
nolako zirkoa zen
ikusi-sikira...
baina pasatakoak
xelebreak dira!

2
Mutil zahartzen hasia
nolatan nagoan,
indarra ahoan,
baina probatutzeko
desioz nengoan.
Erabakia hartu
nuen nik lehengoan,
lagun baten esana
harturik gogoan.
Hori probatu gabe
ez mundutik joan.

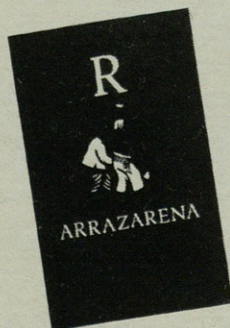
3
Horrelako bidaiak
nituen estraina,
hura zen azaina!
Neskatxei beldur nien
deabruei haina.
Azkenean ausartu
nintzen alajaina
kolonia botata
jarririk apaina,
pailasona egiteko
bildur nintzen baina.

4
Gizona nola sartu
leike hotz-hotzean
etxe arrotzean...?
Hura zen sufritzea
denbora motzean!
Eskaileratan gora
pauso bakoitzean
zirrara bat sartzen zen
nere bihotzean...
Eta eskuak dar-dar
tirrina jotzean.

5
Zabaldu zuanean
atearen ertza
nola nengon pentsa...
Eta agertu zenak
zirudin iketza,
neska polita baina
Afrikako beltza.
Kolpetik hauts bihurtu
zitzaidan ametsa...
Harekin nola piztu
kaldelaren metxa?

6
Ez nengoen jaxua
hasteko lanean,
nere afanean,
—bilutsik jarri zaite—
esan zidanean.
Masajeak ematen
jarririk gainean,
kalabreak sentitzen
nituen barnean,
alperrik zen hastea
hartu-emanen.

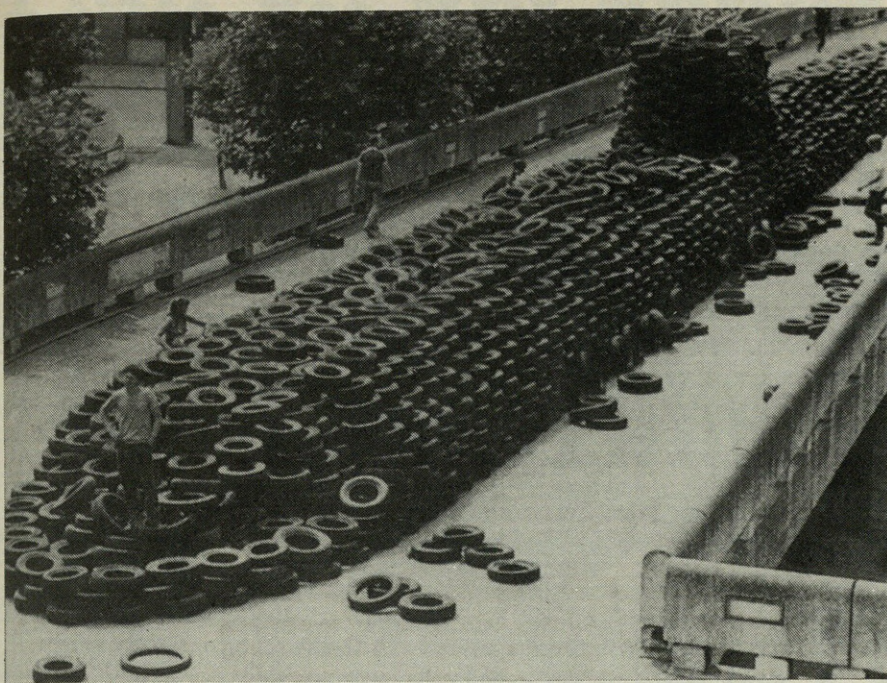
J.M. ETXEZARRETA 'IZAZPI'

Susa
gaurko literatura

a ze flasha!

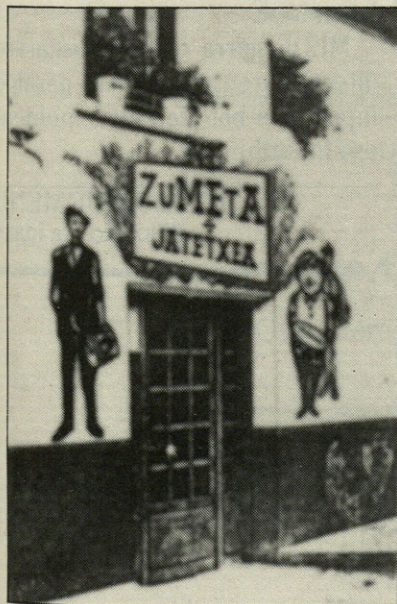

Flotadoreak!— Itsasoa ez da beti bare. Gehiago esango genuke, gutxitan izaten da bare.

Boteretsua da oso, gizonek badakite, baina dena den arrain izan nahi beren untzi hauskorretan, nahiz eta zurezkoetatik burdinezkoetara pasatu diren, eta burdinezkoetatik nuklearretara, eta nuklearretatik... Alferrik. Titanic ugari portunutzen da oraindik.

Usamerikanoei untiak ondoratzen zaizkie petroleoz beteta eta sobietarrei berriz submarinoak. Eta horrela ezin segi. Baina halarik ere gizonek seta apartaz jo ta su itsasoan barrena bidaiatzen jarraitu nahi baleak eta marrazo erraldoien gisan. Portugalدارren asmakizunak nautikako tekniko guztiak asaldatu ditu. Submarino honek arazo guztiak konponduko omen ditu. Ur gainean ez ezik zubi gainean ere flotatzeko kapaz izango da hemendik aurrera. Baina hori bai, submarinoa urperatzeko nahiko lan! Tira, periskopioaren beharrik ez orain...

MARTIN ARANA

Legatz kokota, aparta
txibiak, muturrak eta tripakiak, berebizikoak
txitxardinak (direnean), ez txarragoak

Lehen, orain eta beti

ZUMETA JATETXEAN

Txokoalde-Usurbil (943) 36 27 13

OSASUNAREN ARDURAZ

*Esperimentu
genetikoak
gizakietan
hastear?*

AMERIKAKO Estatu Ba-
tuetako Osasunaren
Agentzia Federalesko azpi-
batzorde batek, giza geneti-
karen terapiaz arduratzen
denak hain zuzen, aho ba-
tez hartutako erabakiaren
ondotik, itxura denez inje-
nerutza genetikoko lehen
esperimentuak laster has
daitezke gizakiengan.

Proiektuaren arabera ge-
ne arrotzak ezarriko litzai-
kieke minbizi oso aurrera-
tuak eta 90 egun baino gu-
txiagoko bizi itxaropena
duten pertsonen. Arazo ez-
tabaidatu honen azken hi-
tza oraindik esateke da-
goen arren, Washington
Post egunkariak argitaratu
dituen informazioei jarrai-
kiz, azpibatzaileak orain
arterainoko debeku edo be-
to hori erabat deuseztatuko
lukeela dirudi.

Ikertzaileen helburua ze-
ra da, gene markatzaile bat
sistema immunologikoaren
zeluletan sartzea, minbizi-
aren tratamendu esperimen-
tal bati ekiteko. Tratamen-
duaren diseinua S. Rosem-
berg. (Minbiziaren Instituto
Nazionalekoa), D. French
Anderson eta R. Michael
Blaese ikertzaileen eskutik
etorri da, eta kontutan edu-
ki behar da bi lehenengo
doktoarek larruazaleko
minbizi tratatzeko alterna-
tiba berri baten egileak di-
rela, immunologi sistemako
zelulak erabiliz (zenbait ka-
sutan bakarrik arrakasta
izan duena).

Proiektu berri honen
onespena aipatu azpibatzaile-
dearen bilera ugariaren os-
tean etorri da, non ikertzaile
batzuk uko egin zioten
beren lanen datu osoak
emateari.

XABIER AGIRRE

MEOE: liburu egokia momentu egokian

ORAIN esaten da «Euskal Herriko kanta-zaharrak, erromantzeak, koplak Azkue bildu zituen». Orain asko maitatzen ditugu literatur testu zahar horiek eta «txalo Azkueri», esaten dugu.

Eta egia da. Baina nondik eza-gutu genituen guk eta non ikasi genuen horiek maitatzen? *Mila Euskal Olerki Eder*-en. Azkue egon, egongo zen nonbait, baina gure eskuetara ez zen iristen.

Eta berdin Iparraldeko literaturarekin: euskaldunak «Frantzian» ere bazirela, bagenekien... Baina zeinek ikusi zuen inoiz hango testu bat, autore bat? Lehenengoak uste dut nik behintzat MEOE-n deskubritu nituela. Eta halako andan, hori ziur, han aurkitu nituen lehenengo aldiz.

GURE iturrik inportanteena euskal poesian MEOE izan zen. Liburu inportantea, momentu inportantean. Eta alde guztietatik egokia. Antologia gisa oparoa: bapatean, ezer gabe geunden lekuan, lau mendetako euskal poesia jartzen zitzaigun eskuetan. Oso txukun editatua zeterren, katakonbetako kulturgintza lander hari ditzira eta dotorezia irabaziz presentzian. Hori ere inportantea izan zen. Gainera, Orixe hitzaurrean deklaritzen zenez (Orixe ez zen edozein), euskal poesiaren kalitate altua erakusten zuen, beste hizkuntzetakoaren lotsakizunik batere gabe.

ERDARAZKO literaturan ere *Las mil mejores poesías de la lengua castellana* izeneko antologia bat erabiltzen genuen orduan eskolan. Haren aldean MEOE-k ez zuen desmerezitzen.

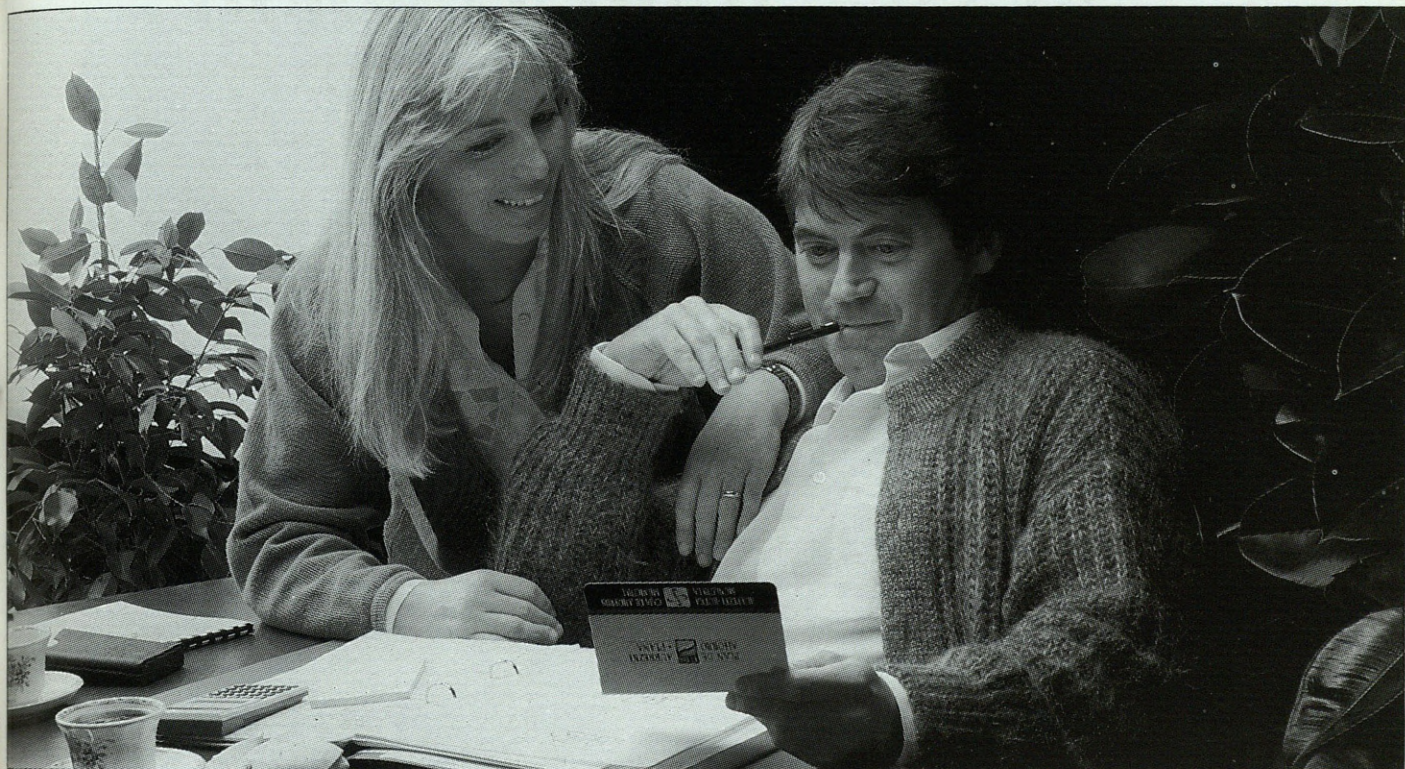
Beraz, Onaindiak ez zigun tresna probetxugarri bat bakarrik eman, oso ona. Harrotasun piska bat ere bai. Bere obrarekin Aita Onaindiak euskaltzale mesprezatu, lotsakortuen kontzientzia jasozen zuen, eta bazegoen orduantxe premia, bai obraren edukinagatik eta bai edizioaren elegantziagatik.

GAUZOK nekez ulertuko dira gaur, seguru asko, modu horretan. Baina horrelaxe ziren.

MEOE gerra osteko euskararen (literaturaren, poesiaren) garaipen inportante bat izan zen, momentu oso inportantean.

JOXE AZURMENDI
(Filosofo eta idazle)

Plan on bat baduzu gogoan kontutan izan Kutxa.

Zure neurriko Plana aurki dezazun, zein edo zeintzu diren zuri hobekien datozkizunak aukeratu besterik ez duzu.

Etorkizunean, gauzak zuk aurrikusi bezala gerta daitezen.

Zuk nahi duzun bezala.

PENTSIO-PLANA

Errentagarria, zergaringarria eta zure neurrikoa. Etorkizuna duen dirua.

AURREZKI-PLAN ASEGURATUA

Oso interesgarria eta zergaringarria. Seguru hazten den dirua.

AURREZKI-PLANA

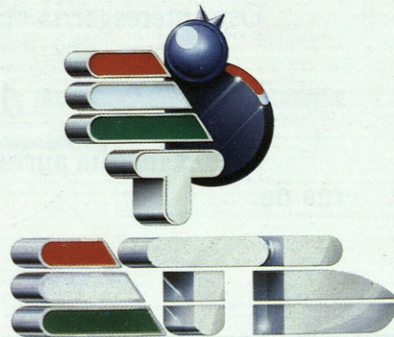
Interes handia aurrezki txikiarentzat. Piskanaka gehiagotzen den dirua da.

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor
beretik jaio zen Euskal
Telebistak, gogor dihardu
egunero euskara bera
arnas-berritu eta
zabaltzen.

Euskarari telebista-
hizkuntza berriaren lehioak
irekiz, komunikazio-
mundurako baliabide
egokia sortuz, beste
hizkuntza modernoekin
orpoz-orpo jokatzuz...
Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA